

NUSBD

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Cilt 8 Sayı 2
Güz

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ**

**NİŞANTAŞI UNIVERSITY
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES**

Cilt/Volume: 8, Sayı/Number:2, Yıl/Year:2020, Güz/Fall

NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
NİŞANTAŞI UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ ADINA

SAHİBİ / PROPRIETOR

Prof. Dr. Şenay YALÇIN

YAYIN SEKRETERİ

PUBLISHING SECRETARY

Tuççenur GÖKMEN

İNGİLİZCE REDAKSİYON

ENGLISH REDACTION

Öğr. Gör. Duygu KOMŞUOĞLU

GRAFİK VE TASARIM

GRAPHIC AND DESIGN

Öğr. Gör. Begüm MUTLU

EDİTÖR

EDITOR

Prof. Dr. Yılmaz GÖBENEZ

EDİTÖR YARDIMCISI

EDITOR VICE

Öğr. Gör. Şerafettin SEVGİLİ

ALAN EDİTÖRLERİ

FIELD EDITORS

İktisadi ve İdari Bilimler

Dr. Öğr. Üyesi Hazar DÖRDÜNCÜ

Sosyal Bilimler

Doç. Dr. Ahmet Umut HACİFEVZİOĞLU

İletişim, Sanat ve Tasarım

Dr. Öğr. Üyesi Burcu KURTİŞ

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi yılda iki kez yayımlanan, bilimsel hakem kurulu olan bir yayındır. Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlanan makalelerdeki düşünce ve görüşler sadece yazarların kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Sosyal Bilimler Dergisi'nin veya Nişantaşı Üniversitesi'nin görüşlerini ifade etmez. Her hakkı saklıdır.

**NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ'NİN TARANDIĞI
İNDEKS VE YERLER**

teii eğitim indeksii

ISSN 2147-5121 | e-ISSN 2717-7610 | Yayın Aralığı Yılda 2 Sayı | Başlangıç: 2013

Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Maslak Mahallesi, Taşyoncası Sokak, No: 1V ve No:1Y Sarıyer-İstanbul - Bina Kodu : 34481742

Tel : 0 (212) 210 1010, Faks : 0 (212) 565 2525

E-posta: sbd@nisantasi.edu.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nisantasisbd>

DANIŞMA KURULU
ADVISOR COMITTEE

Prof. Dr. Erhan ASLANOĞLU	<i>Piri Reis Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Halim KAZAN	<i>İstanbul Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Hayri ÜLGEN	<i>Emekli Öğretim Üyesi</i>
Prof. Dr. İsmail Sadi UZUNOĞLU	<i>Trakya Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA	<i>Erciyes Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Sabri Burak ARZOVA	<i>Marmara Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Şaban NAZLIOĞLU	<i>Pamukkale Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Şevki ÖZGENER	<i>Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Tamer KOÇEL	<i>Emekli Öğretim Üyesi</i>

YAYIN KURULU
PUBLISHING BOARD

Prof. Dr. Adnan ÇELİK	<i>Selçuk Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Ahmet ATAKİŞİ	<i>Trakya Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Ahmet DEMİREL	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Ahmet KIZIL	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Alper ASLAN	<i>Erciyes Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Asım SALDAMLI	<i>Mardin Artuklu Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Gülseren YÜCEL	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Hayriyem Zeynep ALTAN	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Hülya KILIÇ	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Hülya TEZCAN	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Ömer Cüneyt BİNATLI	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Serap İNCAZ	<i>Kırklareli Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Uğur BATI	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Uğur YOZGAT	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Cemal ŐANLI	<i>Nişantaşı Üniversitesi</i>

NIŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

AMAÇ VE KAPSAM

Derginin Amacı

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin amacı, araştırmacıların farklı alanlara ait hazırlamış oldukları bilimsel makaleleri bir araya getirerek yayımlamak ve bilimsel bilgi birikimine katkı sunmaktır. Bu süreçte etik kuralları temel ilke olarak benimseyen dergimiz, yapılan çalışmanın niteliğine odaklanmakta ve bunu ilgili çevreye sunmayı kendine görev edinmektedir. Dergimizde güncel problemlerin işlendiği bilimsel makalelerin yanı sıra tarihsel anlamda bir olguya odaklanan çalışmalara da yer verilmektedir. Dergimizde makaleler, bir araştırma sürecinin gerçekleştirilmiş olmasıyla *Araştırma Makalesi* veya daha önce yapılmış olan çalışmaların eklektik biçimde incelenmesi, tartışılması ve yeni bir bakış açısı olarak sunulmasıyla *Derleme Makale* olarak yayımlanmaktadır. En temelde amacımız, ciddi bir çabayla hazırlanmış olan bilimsel çalışmaların değerlendirilme sürecine katkıda bulunmak ve bağımsız değerlendirmelerden geçen makalelere araştırmacıların ulaşabilir olmasını sağlamaktır.

Derginin Kapsamı

Dergimiz "Sosyal Bilimler Dergisi" iddiasıyla çıktığı 2013 yılından beri disiplinler arası çalışma ilkesini benimsemektedir. Bu kapsamda farklı alanlarda veya farklı alanların bir araya getirildiği çalışmalara özellikle önem verilmektedir. Dergimiz kapsamında kabul edilen makale alanları üç kategoride tasniflenmiştir. Bunlar "İktisadi ve İdari Bilimler", "İnsan ve Toplum Bilimleri" ve "İletişim, Sanat ve Tasarım" adını taşımaktadır. Dergimizde her bilimsel alan kümesi için "*Alan Editörü*" bulunmakta ve baş editöre bağlı olarak tarafımıza iletilen makalelerin değerlendirilme sürecini yönetmektedir.

İktisadi ve İdari Bilimler

- İşletme Yönetimi
Business Management
- Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Political Sciences and Public Administration
- İktisat ve Ekonomi Politik
Economics and Political Economy
- Uluslararası İlişkiler
International Relations
- Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi
International Trade and Logistics Management
- Finans ve Bankacılık
Finance and Banking
- Turizm ve Otel İşletmeciliği
Tourism and Hotel Management
- Sağlık Yönetimi
Health Management
- Halkla İlişkiler ve Reklam
Public Relations and Advertising

İnsan ve Toplum Bilimleri

- Psikoloji
Psychology
- Sosyoloji
Sociology
- Sosyal Hizmet
Social Work
- Antropoloji
Anthropology
- Tarih
History
- Hukuk
Law

İletişim, Sanat ve Tasarım

- Radyo – TV – Sinema
Radio – TV – Cinema
- Gazetecilik
Journalism
- TV Haberciliği ve Programcılığı
TV Reporting and Programming
- Fotoğrafçılık
Photography
- İletişim Tasarımı
Communication Design
- Görsel İletişim Tasarımı
Visual Communication Design
- Çizgi Film ve Animasyon Tasarımı
Animation Design
- Tekstil ve Moda Tasarımı
Textile and Fashion
- Endüstriyel Ürün Tasarımı
Industrial Design
- Tiyatro ve Sahne Sanatları
Theatre and Performing Arts
- Gastronomi ve Mutfak Sanatları
Gastronomy and Culinary Arts
- Plastik Sanatlar
Plastic Arts

NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ETİK İLKE VE KURALLAR

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'ne gönderilen makaleler iki veya üç hakeme gönderilmektedir. "Çifte Körleme" olarak adlandırılan süreçte hakem ve yazar birbirinin kimliği hakkında bilgi sahibi olamaz. [DergiPark](#) üzerinden yürütülen hakemlik sürecinde tüm adımlar izlenebilmekte ve kontrol edilebilmektedir.

Bu kılavuzda **COPE**'un (Committee on Publication Ethics - Yayın Etiği Komitesi) uluslararası düzeyde kabul edilen tavsiyeleri doğrultusunda kurallar oluşturulmuştur. Yazar ve okuyucuların etik dışı davranışlar ve etik konusunda bilgilendirilmeleri, makale göndermek isteyen araştırmacıların uyması gereken kuralların hatırlatılması amaçlanmaktadır. Kriterler, yazarların, hakemlerin ve editörlerin uyması gereken standart etik kuralları şeklinde tasnif edilmiştir. Ayrıca Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi özelinde temel kriterler belirtilmiştir.

Yazarların Uyması Gereken Etik Durumlar

- Yazarlar hazırlamış oldukları makalelerde etik kurallara uyma konusunda koşulsuz sorumludur.
- Dergiye gönderilen bir makale başka bir dergi veya kurum yayını olarak yayımlanmamış olması gerekmektedir.
- Makalelerde türü sorgulanmaksızın kullanılan tüm kaynaklara referans gösterilmelidir.
- Çalışmada kullanılmayan veya faydalanılmayan kaynaklara referans verilmemelidir. Verilen her referansın ana kaynağına mutlaka erişilmeli, eğer bu mümkün değilse alınan kaynak mutlaka "aktaran" olarak belirtilmelidir.
- İstatistiksel verilere dayanan çalışmaların ham dataları, yazarda bulunmalıdır. Yazar, hakemler veya editör istediği takdirde bu verileri (varsa) kaynağıyla beraber sunabilmelidir.
- Makalelerde sadece katkıda bulunanların ismi bulunmalı ve mümkünse makalenin sonunda hangi yazarın ne ölçüde veya hangi konuda katkıda bulunduğu yazmalı, çıkar çatışmalarına değinilmelidir.

Hakemlerin Uyması Gereken Etik Durumlar

- Hakemler, makaleleri salt kabul veya reddeden değerlendirme organları değildir. Bunun yanı sıra makalelerin nasıl geliştirilmesi gerektiği, hangi durumlarda alana daha çok katkı sağlayacağı veya yetersiz ise hangi konularda eksik olduğu ve yayımlanmaması gerektiğini açık, anlaşılır ve detaylı biçimde sunmalıdır.
- Hakemler, uzmanlaştıkları alanlarda değerlendirme kabul etmeli, aksi durumda davet eden yetkiliye durumu bildirmeli ve kabul etmemelidir.
- Hakemler, makaleyi, nesnel ölçüt olarak belirlenen formlar vasıtasıyla ve yorumlayarak değerlendirmelidir.
- Hakemler yansız olmalı ve yazarın kim olabileceğine ilişkin araştırmalarda bulunmaması gerekmektedir.
- Yazarlara tavsiyeler, nezaket çerçevesinde ve yapıcı olmalıdır. Yazarı incitici ve çalışmayı aşağılayıcı açıklamalardan uzak durulmalıdır.
- Hakemler, yayım sürecinin akışı için verilen sürelerde değerlendirmelerini tamamlamalıdır.

Editörlerin Uyması Gereken Etik Durumlar

- Baş editör, editör yardımcısı ve alan editörleri, dergideki yayım sürecinin akademik yöneticileridir. Bu anlamda üstlendikleri görev, yayım sürecinde kritik öneme sahiptir.
- Editörler en temelde COPE'un belirttiği tüm editörlük kurallarına uymalı ve görevlerini yerine getirmelidir.
- Editör ve editör kurulu yayın/danışma kurulu, yazar ve hakemler arasındaki iletişimi etik kuralları ve gizliliği gözeterek sağlamalıdır.
- Hakemlik yapmaları uygun görülmemekle birlikte, yapmaları durumunda mutlaka başka bir hakem daha görevlendirilmelidir.
- Editörler hiçbir şekilde yazar bilgilerini hakemle, hakem bilgilerini ise yazarla paylaşmamalıdır.

İntihal ve Etik Dışı Davranışlara Karşı Uygulamalar

- Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde makaleler değerlendirmeye alınmadan önce benzerlik değerlendirmesine tabi tutulmaktadır. Makalelerin benzerlik oranlarına Turnitin yazılım programı ile bakılmaktadır. Dergimizde yayımlanacak olan makalelerin (bibliografya hariç) en fazla %10 olması beklenmekte ve bu oran içindeki benzerliklerin blok alıntı şeklinde olmamasına dikkat edilmektedir. Özgün tanım, hukuki kurallar, dini metinler gibi değiştirilmesi mümkün olmayan metinler çift tırnak içinde gösterilmelidir. Bu metinler de %10 intihal oranının içinde değerlendirilmelidir.
- Makale bir tez veya projeden türetiliyse mutlaka belirtilmelidir. Dergiye gönderilen bu nitelikteki bir çalışma, tez ise sadece danışman; proje ise proje ekibindekilerden katkı sunanlar yazar olarak gösterilebilir. Harici yazarların tespit edilmesi durumunda makale doğrudan reddedilir.

NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
YAYIN POLİTİKASI VE YAZIM KURALLARI

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi yılda iki kez (Haziran ve Aralık aylarında) yayınlanır.

Özgün çalışmaların yayınlandığı hakemli bir dergidir. Dergiye gönderilen makaleler daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Bu konuda telif haklarına ilişkin doğabilecek hukuki sonuç ve sorunlar tamamen yazar(lar)a aittir.

Derginin yayın dili Türkçedir. Ancak farklı dillerde yazılmış çalışmalar da Yayın Kurulunun onayı ile yayınlanabilir.

Dergiye gönderilen çalışmalar ilgili alandaki üç hakemin değerlendirmesine sunulur. Editör ve hakemler makaleleri edebi ve bilimsel açıdan değerlendirir. Yazar(lar) hakemin ve editörün belirttiği düzeltme önerilerini yerine getirmek zorundadır. Çalışmanın kabulü için üç hakemden ikisinin onayı gereklidir. Dergi, gönderilen taslaklarda düzeltme yapma, yayımlama ya da yayımlamama haklarına sahiptir.

Dergiye gönderilen makale taslakları yayımlansın ya da yayımlanmasın iade edilmez. Yayımlanmış makalelerin yayın hakları Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisine aittir. Yazarlara telif ücreti ödenmez.

Makale taslakları ve yazılar Microsoft Word dosyası şeklinde DergiPark üzerinden <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nisantasisbd> adresine yüklenmelidir. Tüm değerlendirme süreçleri DergiPark üzerinden yürütülecek olup, yazarların bu ortamı takip etmeleri gerekmektedir. Ayrıca bilgi edinmek için sbd@nisantasi.edu.tr adresinden e-posta yoluyla ulaşılabilir.

Gönderilecek makalelerin formatı şu şekilde olmalıdır: Cambria yazı tipi, 11 punto ve 1 satır aralığı. Sayfa kenarlarında soldan 3 cm sağdan 2 cm, alt ve üstlerden 2 cm boşluk bırakılmalı, paragraf girintisi verilmemelidir.

Metin düzeni aşağıdaki gibi olmalıdır: İlk sayfada; başlık, yazar isim(ler)ji, bağlantılı kurumun açık adresi, irtibat telefonu, e-posta adresi, Türkçe ve İngilizce özet (abstract) yer almalı, devam eden sayfalarda metnin ana bölümü (iki yana dayalı), varsa dipnotlar, kaynaklar, tablolar ve ekler bulunmalıdır. Tablolar ve şekiller numaralandırılmalı, tabloların açıklamaları tabloların üstünde ve şekillerin açıklamaları şekillerin altında verilmelidir.

Metnin ana başlığı tümü büyük harflerle yazılmalıdır (ortalanmış olarak). Makale içinde yer alan giriş, sonuç (tartışma ve sonuç, sonuç ve öneriler) ve kaynaklar numaralandırılmaz, gelişme bölümünde yer alan 1. ve 2. derece başlıklar numaralandırılır. Tüm başlıklar sola dayalı, bütün kelimelerin ilk harfleri büyük harfle başlamalıdır.

Makale taslağı toplam 20 sayfayı geçmemeli, Türkçe ve İngilizce özetlerin her biri en fazla 200 kelime olmalı, altlarında yer alacak olan anahtar kelime sayısı altıyı geçmemelidir.

Özette makalenin konusu, amacı, kapsamı, yöntemi ve ulaşılan sonuçlar hakkında kısaca bilgi verilmelidir.

Makaleler TURNİTİN programı vasıtasıyla İNTİHAL kontrolüne tabi tutulur. İntihal tespit edilen makaleler doğrudan reddedilir. Benzerlik oranı %10'un altında olmalı ve benzerlik gösteren yerler için muhakkak kaynak gösterilmiş olması gerekmektedir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Metin içinde referans verilmeyen kaynaklar, Kaynakça kısmına eklenemez.

Kaynak gösterirken, metin içi kaynak gösterme (APA) yöntemi kullanılmalıdır. Yani kullanılan kaynaklar ana metinde, parantez içinde, yazarın soyadı, basım yılı ve sayfa numaraları ile belirtilir: (Soyad, Yayın yılı: Sayfa numarası).

İçeriğe veya herhangi bir konuya ilişkin bir açıklama gerekli olduğu takdirde, bunların dipnotları sayfa altında verilmelidir. Metnin içinde numaralandırılan bu dipnotlar, sayfa altında numara sırası ile verilmelidir. Yanında açıklamayla verilecek olan bu tür dipnotlarda da metin içi referans yöntemi (APA) kullanılır.

Bir kaynaktan yapılan doğrudan alıntı metin içinde çift tırnak içinde gösterilir.

Referans gösterirken, yazar ismi metin içinde geçmiyorsa parantez içinde yazarın soyadı ve kaynağın basım yılı belirtilir: (Wallerstein, 2000).

Belli bir sayfa söz konusuysa, soyad ve yayın tarihine ek olarak sayfa numarası da yazılır: (Foucault, 1999: 13).

Yazar adı metin içinde geçiyorsa, parantez içinde yalnızca kaynağın basım yılı ve sayfa numarası yazılır: (1997: 42).

Referans gösterirken birbirini takip etmeyen sayfalar virgülle ayrılarak belirtilir: (Beck, 1999: 32, 54 ve 62). Birbirini takip eden sayfalar şu şekilde belirtilir: (Berman, 2001: 34-39 ve 43-47).

Çift yazarlı kaynaklarda her iki yazarın soyadı da belirtilir: (Hardt ve Negri, 2001: 24).

İkiden fazla yazarlı kaynaklarda "vd." ifadesi kullanılır: (Huisman vd., 2002).

Aynı yazarın, aynı yıl yayımlanmış birden fazla eseri kullanılıyorsa, ayrımı belirtmek için basım yılının sonuna sırasıyla a, b, c gibi harfler eklenir: (Zizek, 1991a), (Zizek, 1991b) gibi.

Aynı konuda birden fazla kaynak referans gösterilecekse kaynaklar birbirinden noktalı virgül ile ayrılır: (Habermas, 2002: 27; King, 1991: 19).

Bir kurum referans gösterilecekse metin içerisinde kısaltmayla verilmelidir: (DPT, 1989: 145). Kısaltma hakkındaki açıklama ilk defa referans gösterilirken sayfanın altında verilmelidir.

Kaynaklar listesinde, sadece metin içerisinde referans gösterilen kaynaklara yer verilmeli ve bunlar soyada göre alfabetik sırada dizilmelidir. Kaynaklarda bir yazarın birden fazla eseri yer alacaksa, basım yılına göre eskiden yeniye doğru bir sıralama yapılmalıdır.

Tek Yazarlı Kitap: Aktaş, A.M., (2006). *Aile içi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara: Elma Yayınevi.

İki Yazarlı Kitap: Keat, R. ve Urry, J., (2001). *Bilim Olarak Sosyal Teori*. Çev. Nilgün Ç, Ankara: İmge Yayınları.

Çeviri Kitap: Bauman, Z., (1995). *Yasak Koyucular ile Yorumcular*, Çev. Kemal A., İstanbul: Metis Yayınları.

Dergide Makale: İrem, N., (1999). "Muhafazakar Modernlik, 'Diğer Batı' ve Türkiye'de Bergsonculuk", *Toplum ve Bilim*, 82 (22), 141-179.

Derleme Kitapta Çeviri Makale: Hall, S., (1998). "Eski ve Yeni Kimlikler", Anthony D.K., (der.) içinde, Çev. Gülcan S. ve Ümit H.Y., İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları, 63-96.

Tez: Karadişoğulları, E., (1995). *Dergâh Mecmuası*, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gazete Yazısı: "30 Yaş Üstünün Oyunlara İlgisi Koronavirüsle Birlikte Arttı", *Hürriyet*, 24.05.2020.

İnternette Yazarı Belli Olan Yazı: Dikeçligil, B., (2007). “Benlik Üzerine”, <http://www.dibace.net/beylu-dikecligil/benlik-uzerine/>., 02.11.2019.

İnternette Yazarı Belli Olmayan Yazı: “Gram Altın Vadeli Sözleşmesi Nedir?”, (2019). <https://www.integralviop.com/gram-altin-vadeli-sozlesmesi-nedir/>., 29.11.2019

Kurum Yayınları: DPT (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1990-1994, Ankara.

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin Saygıdeğer Okurları,

Bu sayıda değişmeyen tek Şey, yayın hayatımıza başladığımız günden beri kaybetmediğimiz etik ilkeler ve bilimsel titizlikle hazırlanmış çalışmaları bir araya getirme isteğimizdir. Bu uğraşımız, yıllardan bu yana dergimizin güçlenerek akademik camiada kendine daha iyi bir yer edinmekte ve bir başvuru kaynağı haline gelmektedir. En temel amacımız bu kararlılığımızı devamlılıkla sürdürmektir.

Dergimizin bu sayısında birbirinden değerli beş makale bulunmaktadır. Makaleler, farklı disiplinlerden alan editörlerinin denetiminden geçerek hakemlerin onayına sunulmuş, önerileri doğrultuda revize edilerek siz değerli araştırmacıların çalışmalarına katkı sunması amaçlanmıştır. Farklı alanlarda ve disiplinlerarası çalışmalarıyla katkıda bulunan yazarlarımıza sonsuz teşekkür ederiz. Yapmış oldukları katkı, sadece dergimize değil, kendi bilim camiaları, öğrencileri, akademisyenler ve ilgi duyan herkesedir.

Bu sayıda ayrıca dergimiz ile yakından ilgilenen, gelişmeleri doğrudan takip ederek sürece müdahil olan rektörümüz Prof. Dr. Şenay YALÇIN'a teşekkür ederiz.

Sizleri dergimiz ile baş başa bırakırken, sonraki sayılarımızda hakem veya yazar olarak katkılarınızı beklediğimizi belirtmek isteriz.

Prof. Dr. Yılmaz GÖBENEZ
Nişantaşı Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi Editörü

BU SAYININ HAKEMLERİREFREES OF THIS ISSUE

Prof. Dr. Ahmet ATAKİŞİ	<i>Trakya Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/İktisat Bölümü</i>
Prof. Dr. Orhan ÇOBAN	<i>Gaziantep Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü</i>
Doç. Dr. Benal DİKMEN	<i>İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi/İletişim Fakültesi/Görsel İletişim Tasarımı Bölümü</i>
Doç. Dr. Ceyda DENEÇLİ	<i>Nişantaşı Üniversitesi/İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi/Yeni Medya ve İletişim Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZCAN	<i>Nişantaşı Üniversitesi/İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi/Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Derya YALÇIN	<i>Nişantaşı Üniversitesi/Nişantaşı Meslek Yüksekokulu/Yönetim ve Organizasyon Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Esin Cumhuri YALÇIN	<i>Kırklareli Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Ekonometri Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Janet BARIŞ	<i>Nişantaşı Üniversitesi/Sanat ve Tasarım Fakültesi/Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ	<i>Nişantaşı Üniversitesi/Nişantaşı Meslek Yüksekokulu/Yönetim ve Organizasyon Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇİÇEK	<i>Nişantaşı Üniversitesi/Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖZDEMİR	<i>Trakya Üniversitesi/Keşan Yusuf Çapraz Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Esin ERBEN	<i>İstanbul Gelişim Üniversitesi/İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi/Yeni Medya Ve İletişim Bölümü</i>
Dr. Öğr. Üyesi Kağan Cenk MIZRAK	<i>Uşak Üniversitesi/Sivil Havacılık Meslek Yüksekokulu/Ulaştırma Hizmetleri Bölümü</i>

Araştırma Makalesi / Research Article

**ULUSLARARASI GÖÇ HAREKETLERİNİN KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA TEMEL
MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER İLE İLİŞKİSİ: G7 ÜLKELERİ İÇİN PANEL VERİ
ANALİZİ**

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNATIONAL MIGRATION MOVEMENTS AND MAIN MACROECONOMIC
INDICATORS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION: PANEL DATA ANALYSIS FOR G7 COUNTRIES

Serdar ÖZTÜRK, Buket ALTINÖZ

86-93

Araştırma Makalesi / Research Article

THE IMPACT OF INNOVATION ON ECONOMIC DEVELOPMENT IN TURKEY

İNOVASYONUN TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Çağrı ÖZDENER

94-110

Araştırma Makalesi / Research Article

**BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜ İSTİHDAMI ÜZERİNE OLASI
ETKİLERİ**

POSSIBLE EFFECTS OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY ON BANKING SECTOR EMPLOYMENT

Özgür PALABIYIK, Oğuz BAŞOL

111-124

Araştırma Makalesi / Research Article

2019 YILI "GÜNDÜZ KUŞAĞI" TV PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN ASSESSMENT ON THE "DAYTIME ZONE" TV PROGRAMS OF 2019

Olçum AKYÜZ, Mehmet MEDER

125-131

Araştırma Makalesi / Research Article

**DİJİTAL EBEVEYNLER İLE ÇOCUKLARIN SOSYAL MEDYA KULLANIMI ÜZERİNDEKİ
MAHREMİYET İLİŞKİSİ**

THE RELATIONSHIP OF DIGITAL PARENTS WITH PRIVACY ON CHILDREN'S USE OF SOCIAL MEDIA

Çiğdem ÇALAPKULU, Fatma ALP

132-144

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

ULUSLARARASI GÖÇ HAREKETLERİNİN TEMEL MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER İLE İLİŞKİSİ: G7 ÜLKELERİ İÇİN PANEL VERİ ANALİZİ****Prof. Dr. Serdar ÖZTÜRK****Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat
Bölümüe-posta:
serdarozturk@nevsehir.edu.tr
ORCID 0000-0003-0650-0244**Öğr. Gör. Buket ALTINÖZ**** Niğantaşı Üniversitesi, Meslek
Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Pr.e-posta:
buket.altinoz@nisantasi.edu.tr
ORCID 0000-0002-4276-4821**ÖZET**

Uluslararası göç hareketlerinin nedenlerinin belirlenmesi günümüzde önemli bir beşerî sermaye olarak kabul edilen insan faktörünün mobilitesinin kontrol edilmesi açısından uygulanması muhtemel politikalara yön vermektedir. Bu kapsamda, çalışmanın amacı göçe ev sahipliği yapan G7 ülkelerinde göçmen nüfusun söz konusu göç kararında etkili olan çekici faktörleri ekonomik değişkenler bakımından belirlemektir. Bu amaçla temel makroekonomik göstergelerden kişi başına GSYH, işsizlik oranı, enflasyon oranı ve ekonomik küreselleşme endeksi temel açıklayıcı değişkenler olarak benimsenmiş ve ilgili veriler yıllık olarak 2000-2017 dönemi için temin edilmiştir. Panel ARDL tahmin yöntemi benimsenerek uygulanan analiz bulgularına göre uzun dönemde kişi başına GSYH ve ekonomik küreselleşmedeki artışların G7 ülkelerine yönelik göçün çekici unsurları olarak belirlenirken, enflasyon oranındaki bir artış göçmen sayısında azalışa neden olmaktadır. İşsizlik oranının ise uzun dönemde göçmen nüfus üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisine rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Ekonomik Büyüme, Küreselleşme, G7 Ülkeleri, Panel ARDL.**Jel Kodları:** F22; O47; F69; C23.**THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNATIONAL MIGRATION MOVEMENTS AND MAIN MACROECONOMIC INDICATORS: PANEL DATA ANALYSIS FOR G7 COUNTRIES****ABSTRACT**

Determining the causes of international migration movements gives direction to possible policies to be implemented in terms of controlling the mobility of the human factor, which is accepted as an important human capital today. In this context, the aim of this study is to determine the pull factors affecting the migration decision of the immigrant population in terms of economic variables in the G7 countries hosting to migration. For this purpose, GDP per capita, unemployment rate, inflation rate and economic globalization index, which are among the basic macroeconomic indicators, are adopted as the main explanatory variables and the relevant data are obtained annually for the 2000-2017 period. According to the analysis results applied by adopting the panel ARDL estimation method, while the increase in per capita GDP and economic freedom are determined as the pull factors of migration towards G7 countries, an increase in the inflation rate causes a decrease in the number of immigrants. On the other hand, a statistically significant effect of the unemployment rate on the immigrant population is not observed in the long run..

Keywords: Migration, Economic Growth, Globalization, G7, Panel ARDL.**Jel Codes:** F22; O47; F69; C23.

**Bu çalışma Prof. Dr. Serdar ÖZTÜRK danışmanlığında Buket ALTINÖZ tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalında hazırlanan doktora tezinden türetilmiştir.

Geliş Tarihi/Received: 04.11.2020**Kabul Tarihi/Accepted:** 29.11.2020**Yayın Tarihi/Printed Date:** 20.12.2020**Kaynak Gösterme:** Öztürk, S. ve Altınöz, B. (2020). "Uluslararası Göç Hareketlerinin Temel Makroekonomik Göstergeler ile İlişkisi: G7 Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi". *Niğantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8) 86-93.

GİRİŞ

Uluslararası göç küreselleşme sürecinin en belirgin işaretlerinden biri olarak değerlendirilmekle birlikte, günümüzde ülkeler, bölgeler ve kıtalar arasındaki göç akımlarının artması giderek daha entegre bir dünyada insanların ulusal sınırlar dışında bir fırsat arayışını yansıtmaktadır. En genel anlamıyla göç kavramı geçici veya kalıcı bir ikamet değişikliğini ifade ederken, daha spesifik olarak, bir kişinin veya bir grup insanın siyasi ve idari sınırları aşarak ve kendi iradesi ile belirli bir coğrafi birimden diğerine doğru hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır (Noja vd., 2018). Küresel tahminler 2019 yılında dünyada yaklaşık 272 milyon uluslararası göçmen olduğunu ve bu rakamın küresel nüfusun yüzde 3,5'i kadar olduğunu göstermektedir (Dünya Göç Raporu, 2020). Günümüzde ağırlıklı olarak gelişmişlik düzeyi yüksek ve sanayileşmiş ülkelere yönelik küresel göç hareketinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Dolayısıyla gelişmiş ülkelere yönelik bu hareketin nedenlerinin belirlenmesi, hem gelişmekte olan ülkelerin insan sermayesi kaybını önlemeye yönelik politikalar geliştirmesinde, hem de küresel demografik düzensizliklerin hafifletilmesinde önem arz etmektedir.

Göçe yönelik açıklamaların temelinde kaynak ülkenin sahip olduğu itici faktörler ve ev sahibi ülkelerin sahip olduğu çekici faktörler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda göç sebep ve sonuçları olan bir kavramdır (Çelik, 2006:150). Göç kararı, esasen, ekonomik ve ekonomik olmayan sayısız faktör tarafından etkilenen karmaşık bir karardır. Göçün ekonomik nedenleri temelde neo-klasik kuram tarafından açıklanmaktadır. Kuramın makro bakış açısı göçün emek zengini ülkeler ile sermaye zengini ülkeler arasındaki ücret farklılıklarının bir sonucu olduğu görüşüne dayanmaktadır. Mikro perspektiften ise bu kuram, bireylerin yüksek gelir elde etme güdüsüyle hareket ettiklerini ifade eder (Sirkeci ve Yaylacı, 2019: 21-22). Dolayısıyla göçün ekonomik nedenlerinin temelinde bireylerin daha yüksek yaşam standartlarına sahip olma arayışı yer almaktadır ve bu durum doğrudan o ülkenin işgücü piyasalarının istikrarı ve ülkenin ekonomik gelişmişlik seviyesi ile ilişkilidir. Diğer bir deyişle, özellikle GSYH artışı ülkelerin refah seviyesinin yükselmesi ve sürdürülmesi için imkân vermektedir ve bu kapsamda literatürde göç ve refah arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalara rastlamak mümkündür (Giulietti vd., 2013; Boubtane vd., 2013; Grau ve Lopez, 2017).

Bu çalışmanın amacı G7 ülkelerinin kişi başına GSYH, işsizlik, enflasyon ve küreselleşme düzeyi gibi temel makroekonomik göstergelerinin bu ülkelerdeki göçmen nüfusa etkisini araştırmaktır. Bu amaçla panel Autoregressive Distributed Lag (ARDL) yaklaşımı benimsenmiştir. Bu temel amaç etrafında çalışma mevcut literatüre birtakım avantajlar sağlamaktadır. Öncelikle ilgili literatürde yaygın bir şekilde göçmen nüfusun ev sahibi ülkeye olan etkileri özellikle ekonomik değişkenler bakımından ele alınmaktadır (Beenstock ve Fisher, 1997; Muysken ve Ziesemer, 2013; D'Kancs ve Lecca, 2017; El-Bahlawan ve Al-Maadeed, 2018; Aslan ve Altınöz, 2020). Bununla birlikte, her göç hareketi aynı zamanda bir beşerî sermaye hareketi olarak değerlendirildiğinde göç veren ülkenin önemli bir işgücü kaybı yaşamasına sebebiyet vermektedir (Ünsal, 2019:57). Dolayısıyla göçmen nüfusun göç alan ülkeye olan etkilerinin ötesinde, bu ülkelerin sahip olduğu çekici faktörleri belirlemek söz konusu beşerî sermaye kaybının önlenmesi bakımından göç veren ülkeye yol gösterici niteliktedir. Ayrıca bu çalışmada panel ARDL tahmin yönteminden faydalanılarak ilgili literatüre güncel bir ampirik bakış açısı kazandırılmaktadır. Bu çalışmada panel ARDL'nin dayandığı pooled mean group (PMG) ve mean group (MG) tahmincilerinden faydalanılmıştır. Her iki tahminci açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki hem kısa dönem hem de uzun dönem etkilerini sunmaktadır. Böylece çalışmanın amacı ile uyumlu olarak göçmen nüfus üzerinde etkili olan ev sahibi ülkenin ekonomik dinamikleri kısa ve uzun vadeli olarak tespit edilmiştir.

Çalışma temel amaç ve katkılar etrafında çalışmanın izleyen bölümünde göçün nedenlerine yönelik yapılmış olan ampirik çalışmalar sunulmuştur. Sonraki kısım temel ampirik model, veri seti ve araştırma metodolojini kapsamaktadır. Ardından ampirik bulgular açıklanarak, son olarak sonuç bölümünde temel bulgular ışığında bir takım politika önerisi yapılacaktır.

1. Literatür Araştırması

Literatürde göçün nedenlerini araştıran çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkün olsa da ampirik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yapılan çalışmalar göç hareketlerinin sosyal, demografik, politik ve ekonomik gibi pek çok dinamiğe bağlı olduğunu birtakım analizlerle göstermekle birlikte, bu başlık altında çalışmanın amacı ile uygun olarak göçün ekonomik belirleyicilerine yer veren ampirik çalışmalar sunulmaktadır.

Mayda (2010) 14 OECD ülkesine yönelik göçün 1980-1995 veri dönemindeki belirleyicilerini farklı açılardan ampirik olarak ele almıştır. Çalışmanın temel amacı hedef ve kaynak ülkelerdeki ortalama gelirin göç üzerindeki etkisini analiz etmektir. Bunun yanı sıra coğrafi, kültürel ve demografik faktörlerin etkisi de analize dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlar hedef ülkedeki gelir fırsatlarının göç oranlarını önemli ölçüde artırdığını göstermiştir. Bununla birlikte, kaynak ülkedeki GSYH'nın etkisi negatif fakat hedef ülkedeki pozitif etkiye göre oldukça küçük ve önemsizdir. Dolayısıyla bu sonuç gelirin göç hareketleri üzerinde önemli bir çekici faktör etkisi olduğu söylenebilir. Naude (2010) 45 Sahra Altı Afrika ülkesinden göçün nedenlerini 1965-2005 dönemi verileri ile araştıran bir analiz gerçekleştirmiştir. Çalışmada söz konusu ülkelerdeki uluslararası göçün en önemli belirleyicilerinin iç çatışmalar ve iş fırsatları arayışı olduğunu öne süren ampirik kanıtlara ulaşılmıştır. Daha spesifik olarak ise şiddetli çatışmaları ve GSYH büyüme farklılıklarının dış göç üzerindeki etkisinin oldukça büyük olduğu yapılan analiz sonucunda ortaya konmuştur.

Boubtane vd. (2013) göçmen nüfus, işsizlik ve GSYH ilişkisini ev sahibi ülke açısından Bootstrapped panel Granger nedensellik analizi uygulayarak OECD ülkelerine ait 1980-2005 dönemi yıllık verileri ile test etmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göç işsizliğin sadece Portekiz'de göç üzerinde negatif bir nedensel etki ortaya çıkardığı, buna karşın hiçbir ülkede göçün işsizliğe neden olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, Fransa, İzlanda, Norveç ve İngiltere'de büyüme göç üzerinde pozitif bir nedensellik etkisine sahipken, hiçbir ülkede göçün büyümenin nedeni olmadığı ortaya konmuştur. Giuliatti vd. (2013) Avrupa Birliği ülkelerinde işsizlik yardımlarının bu ülkelere yönelik göç için çekici bir faktör olup olmadığını araştırmayı amaçlamışlardır. OLS tahmin yaklaşımı ile ulaştıkları sonuçlar işsizlik yardımlarının orda düzeyde bir etkiye sahip olduğunu gösterirken, GMM yaklaşımı benimsendiğinde bu etki oldukça küçük ve önemsizdir. Jennissen (2013) Batı Avrupa'da net göçün ekonomik belirleyicilerini 1960-1998 dönemi için ele almıştır. Analiz sonuçları GSYH'nın pozitif, işsizliğin negatif ve anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir.

Clemens (2014) göç ve gelişme düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Ulaşılan sonuçlar üst-orta gelir düzeyini geçtikten sonra ev sahibi ülke açısından göç baskısının azaldığını göstermektedir. Bir diğer deyişle, yoksul ülkelerde kalkınma düzeyi daha fazla göç anlamına gelirken, belirli bir gelir düzeyini aştıktan sonra gelişen kalkınma dışarıya göç hareketini azaltmaktadır. Docquier vd. (2014) 138 kaynak ülke ve 30 ev sahibi ülkeye ait 2000-2010 yıllarını kapsayan bir veri seti ile analiz gerçekleştirmişlerdir. Ulaşılan sonuçlar ev sahibi ülkedeki kişi başına düşen gelirin potansiyel göçmen havuzunun genişlemesinde önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla ev sahibi ülkenin ekonomik büyüme düzeyi göçmenler için göç fırsatlarının ana ekonomik kaynağını temsil etmektedir.

Grau ve Lopez (2017) Avrupa'daki göçmen nüfusun göç kararında etkili olan faktörleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Söz konusu çalışmada ele alınan temel belirleyiciler ekonomi, nüfus, sağlık ve çevresel sürdürülebilirlik etrafında şekillenmiştir. Ayrıca analiz iki veri setini içermektedir. Hem Avrupa Birliği üye ülkelerinin tamamına (EU-28) hem de Euro Birliğine (EU-19) dayanan iki ayrı veri seti 2000-2014 dönemi için elde edilmiş ve buna göre GMM tahmin yaklaşımından faydalanılmıştır. Sonuçlar özellikle 2008-2014 döneminde Avrupa'da yaşanan göçmen krizinin GSYH ve kamu borcu ile büyük ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca sonuçlar Euro bölgesindeki ülkelerin incelenen değişkenlerdeki varyasyona diğerlerine kıyasla daha duyarlı olduğunu ortaya koymuştur.

Dao vd. (2018) göç ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi OECD ülkeleri için analiz etmişlerdir. Sonuçlar finansal teşvik ve kısıtlamalar gibi mikroekonomik itici güçlerin göç üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bunun aksine nüfusun yetenek düzeyi gibi makroekonomik faktörlerin göç üzerinde daha belirgin bir etkisine ulaşılmıştır. Genel olarak, bu çalışmadan elde edilen bulgular yerli nüfustaki eğitim düzeyinin artması ve bu kesimin göç eğiliminin yüksek olması nedeniyle ülke dışına göç hareketinin ekonomik gelişme ile birlikte arttığını göstermektedir. Drazenovic vd. (2018) göç verme kararında etkili olan ekonomik ve ekonomik olmayan faktörleri çekim modeli ile analiz etmişlerdir. Çalışmada Hırvatistan'dan ve diğer yeni AB üyesi ülkelere çekirdek AB ülkelerine göç akışları 2000-2016 dönemi için ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar GDP ve işgücü piyasasının göç kararında büyük ölçüde etkili olduğunu göstermiştir. Arif (2020) 103 kaynak ve ev sahibi ülkenin karşılıklı uluslararası göç akışı üzerinde etkili olan ekonomik, politik ve sosyal faktörleri PPML yöntemi ile tespit etmeyi amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlar ekonomik özgürlüğün önemli bir çekici faktör olduğunu açıklarken, ekonomik faktörler aynı zamanda göçün önemli itici faktörleri olarak tespit edilmiştir.

2. Model, Veri Seti ve Metodoloji

Ekonomik değişkenlerin uluslararası göç üzerindeki etkisini araştırmak üzere oluşturulan temel bir panel veri modeli şu şekildedir:

$$\log_goc_{it} = \alpha + \beta_1 \log_gdppc_{it} + \beta_2 \log_unemp_{it} + \beta_3 \log_inf_{it} + \beta_4 \log_glob_{it} + \mu_{it}$$

Modelin bağımlı değişkeni OECD Uluslararası Göç veri tabanından temin edilmiştir ve G7 ülkelerine 2000-2017 yılları arasında gelen yabancı nüfusun yıllara göre toplam değerini ifade etmektedir. Açıklayıcı değişkenler sırasıyla, kişi başına GSYH (\log_gdppc), toplam işsiz sayısının toplam işgücüne oranı (\log_unemp), enflasyon oranı (\log_inf) ve ekonomik küreselleşme endeksini (\log_glob) ifade eder. Tüm değişkenler modele logaritmik bir şekilde dahil edilmiştir.

Çalışmanın analiz kısmında öncelikle değişkenlerin birim kök içerip içermediği Im-Pesaran_shin (IPS) birim kök testi ile tespit edilmiştir. IPS testi panelde yer alan tüm verilerin heterojen bir katsayıya sahip olduklarını ifade etmektedir. Panelde birim kök olduğunu ifade eden boş hipoteze karşı panelde birim kök olmadığı şeklinde oluşturulan alternatif hipotez sınamaktadır. Bu testin matematiksel gösterimi aşağıdaki gibidir (Im vd., 2003):

$$\Delta y_{it} = \rho_i y_{i,t-1} + \sum_{k=1}^{\rho_i} \theta_{i,k} \Delta y_{it-k} + \alpha_{i,t} \delta_t + \varepsilon_{it}$$

serilerin durağanlıkları incelendikten sonra açıklayıcı değişkenlerin GSYH üzerindeki etkilerini test etmek için Pesaran vd. (1999), tarafından geliştirilen panel autoregressive distributed lag (ARDL) modeli kullanılmıştır.

Panel ARDL modeli, ortalama grup tahmincisi (MG), havuzlanmış ortalama gruba (PMG) ve dinamik sabit etkiler (DFE) modeline dayanmaktadır. Temel bir panel ARDL denklemi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur (Pesaran vd., 1999):

$$Y_{it} = \sum_{L=1}^p \phi_{i,L} Y_{i,t-L} + \sum_{L=0}^q \theta_{i,L} X_{i,t-L} + \delta_i + \varepsilon_{it}$$

burada Y bağımlı değişkeni, X bağımsız değişkeni ifade etmektedir. MG tahmincisi uzun dönem parametrelerinin ağırlıklandırılmamış ortalamasını almaktadır ve MG tahmincisi ARDL parametreleri üzerine herhangi bir kısıt koymamaktadır. Belirli değişkenlerin paneli oluşturan birimler arasında aynı olmasına izin vermemesi MG tahmincisinin eksikliğidir. Bu eksiklik de PMG tahmincisi kullanılarak giderilmektedir. Böylece Panel ARDL'nin uzun dönemde homojenliği ve kısa dönemde heterojenliğe izin verdiği görülmektedir. MG ve PMG

modellerinden hangisinin kullanılacağı yönündeki seçim sorununun çözülmesi için Pesaran vd. (1999) tarafından uzun dönemde parametrelerin homojenliğinin test edilmesi için Hausman (1978) testinin yapılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Uzun dönemde homojenlik varsayımıyla birlikte PMG tahmincisinin etkin ve tutarlı bir test olduğu kabul edilmektedir.

3. Analiz Bulguları

Başlıca ekonomik değişkenlerin uluslararası göç üzerinde etkisini G7 ülkeleri için ele alan bu çalışmada öncelikle serilere ilişkin birim kök sınaması yapılmış ve test sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur. IPS birim kök testi sonuçları sabitli modelde *log_inf*, sabitli ve trendli modelde hem *log_inf* hem de *log_unemp* değişkenlerinin düzeyde durağan olduğunu, diğer serilerin ise I(1) entegrasyon derecesine sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum farklı derecelerden durağan olan serilere yönelik katsayı tahminine imkân veren en uygun yöntem olarak panel ARDL yaklaşımından benimsenmesi için gerekli olan koşulun sağlandığı anlamına gelir.

Tablo 1. Birim Kök Testi Sonuçları (IPS)

	Sabitli		Sabitli ve Trendli	
	Düzye	Fark	Düzye	Fark
log_goc	-1.20269	-6.28734*	0.14955	-5.99129*
log_gdppc	1.55213	-5.15004*	-1.23605	-3.31851*
log_unemp	-0.92458	-3.86815*	-1.43347**	-2.45133*
log_inf	-3.94872*	-7.51589*	-4.28959*	-5.63040*
log_glob	-0.36611	-5.67750*	-0.96773	-5.84690*

* ve ** sırasıyla %1 ve %10 istatistiksel anlamlılık düzeylerini ifade eder.

Birim kök sınamasının ardından uzun dönemde değişkenler arasında eşbütünlüşme ilişkisinin varlığını ortaya koymak için Pedroni panel eşbütünlüşme analizinden faydalanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2'de yer almaktadır. Buna göre seriler arasında güçlü uzun dönemli ilişkilerin varlığını gösteren altı sonuç elde edilmiştir.

Tablo 2. Pedroni Eşbütünlüşme Testi Sonuçları

Within-dimension				
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Panel v-Statistic	-1.568994	0.9417	-1.558203	0.9404
Panel rho-Statistic	1.295176	0.9024	1.229153	0.8905
Panel PP-Statistic	-2.613516	0.0045	-3.327362	0.0004
Panel ADF-Statistic	-2.464604	0.0069	-3.393443	0.0003
Between-dimension				
	İstatistik	Olasılık		
Group rho-Statistic	2.407979	0.9920		
Group PP-Statistic	-5.664635	0.0000		
Group ADF-Statistic	-4.084735	0.0000		

Eşbütünleşme ilişkisinin varlığını değişkenlerin uzun dönemde birbirleriyle ilişkili oldukları hakkında bir fikir vermekle birlikte, açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde kısa ve uzun dönemde nasıl bir etkiye bulunduğunu tespit etmek için katsayı tahmin yönteminden faydalanmak kaçınılmazdır. Bu doğrultuda çalışmada uygulanan panel ARDL metodunun dayandığı PMG ve MG tahmin sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Panel ARDL Kısa ve Uzun Dönem Katsayı Tahmin Sonuçları

	PMG		MG	
Kısa dönem	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
ECT	-0.4526288	0.006	-0.8126357	0.000
D.log_gdppc	-1.142425	0.568	-1.08296	0.608
D.log_unemp	-0.2973873	0.366	0.1725312	0.512
D.log_inf	0.1496362	0.595	0.3203785	0.316
D.log_glob	-1.337945	0.245	0.3656265	0.781
Cons.	0.5603364	0.015	4.902183	0.511
Uzun dönem	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
log_gdppc	0.3264558	0.085	-1.530184	0.761
log_unemp	-0.0213224	0.911	-1.672407	0.293
log_inf	-0.3571672	0.033	-0.3112599	0.119
log_glob	1.718417	0.000	-2.456423	0.389
Hausman testi	Chi ²	Olasılık		
Ho: PMG geçerlidir	1.99	0.738		
* ve ** sırasıyla %1 ve %10 istatistiksel anlamlılık düzeylerini ifade eder.				

Tablo 3'te yer alan PMG tahmin sonuçlarına göre kısa dönemde açıklayıcı değişkenlerin göçmen sayısına herhangi bir etkisi yoktur. Uzun dönemde ise kişi başına GSYH hasıladaki bir artış göçmen sayısını yaklaşık yüzde 0,32 artırmaktadır. Bu sonuç Mayda (2010), Naude (2010), Jennissen (2013), Docquier vd. (2014) ve Drazenovic vd. (2018)'nin bulguları ile uyumludur. Bununla birlikte ekonomik küreselleşme endeksi benzer şekilde pozitif etkiye sahipken, enflasyon oranının artmasıyla birlikte göçmen sayısında bir azalış ortaya çıkmaktadır. İşsizlik oranına ait katsayısı ise negatif olsa bile istatistiksel olarak anlamlı değildir. İşsizliğe ilişkin elde edilen bu sonuç literatürde yer alan Boubtane vd. (2013) ve Giulietti vd. (2013) ile uyumludur. Dolayısıyla kişi başına GSYH ve ekonomik küreselleşme göç kararında çekici birer faktör olarak kabul edilirken, enflasyon oranı caydırıcı bir unsur olarak ifade edilebilir. PMG sonuçlarına ek olarak MG sonuçları da Tablo 3'te sunulmuş ve hem kısa hem de uzun dönem katsayılarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşamamıştır. Ancak yapılan Hausman test sonucunda PMG tahmin yönteminin geçerliliğinin söz konusu olması nedeniyle MG sonuçları geçerliliğini yitirmektedir.

Sonuç

Günümüzde her alanda yoğun bir şekilde hissedilen küreselleşme, sınırlar arası hareketlilikte yoğunlaşmaya neden olarak uluslararası göç konusunu da kapsamaktadır. Göç hem göç alan hem de göç veren ülke için etkileri olan dinamik bir olgudur. Bunun en temel nedeni göçün insan faktörüne dayalı olmasıdır. Bu kapsamda göç aslında temelinde insan faktörünün yer aldığı bir beşerî sermaye hareketi olarak alınmaktadır. Buna bağlı olarak özellikle gelişmekte olan

ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşen göç hareketi göç veren ülkeler açısından uzun vadede bir beşerî sermaye kaybı olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla söz konusu göçün önüne geçmek ve bu göçü tersine çevirebilmek göçün nedenlerini belirlemek ile doğrudan bağlantılıdır. Gelişmiş ülkelerdeki çekici faktörleri tespit etmek bu kapsamda bir araştırma gerekliliğidir. Buna ilişkin olarak bu çalışmada G7 ülkelerinin göçmen nüfusu bağımlı değişken olmak üzere bu ülkelere göçü teşvik eden çekici unsurların ekonomik değişkenler bağlamında belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç etrafında 2000-2017 dönemini kapsayan bu çalışmada panel ARDL yaklaşımının dayandığı PMG ve MG tahmincilerinden yararlanılmıştır.

Ampirik sonuçlar uzun dönemde GSYH ve ekonomik küreselleşme artışının göçmen nüfusu artırıcı etkisini ortaya koyarken, enflasyon oranının göçmen nüfusu azalttığını göstermiştir. Buna karşın işsizlik oranının istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Bu kapsamda gelişmiş bir ülke örneğinin sahip olduğu çekici unsurlar ekonomik bir sınıflandırma kapsamında özellikle GSYH ile ekonomik küreselleşme artışı ve enflasyon oranındaki düşüşler olarak belirlenmektedir. Bu sonuç gelişmiş ülkelere yönelik göçlerin kaynak ülkelerinde beşerî sermaye kayıplarının önüne geçmek için bazı politikaları gündeme getirmektedir. Öncelikle ekonomik olarak ülkedeki güven ortamı bireylerin göç kararı vermesini önlemede oldukça önemlidir. Bu ise her şeyden önce ekonomik büyümenin sürdürülebilir bir şekilde sağlanması ve kişi başına gelir düzeyini artırarak mümkündür. Kişi başına gelirin bir ülkenin refah seviyesinin de bir göstergesi olduğu bilinmektedir ve ülkenin vatandaşlarına yönelik eğitim kalitesinde saplayacağı bir artış doğrudan kişi başına gelir artışı üzerinde etkili olmaktadır. Zira eğitim kalitesi yükseldikçe eğitilmiş bireylerin yurtiçi üretime katkısı o ölçüde yüksek olmaktadır. Kişi başına gelir artışını sağlamanın bir diğer yolu ise ihracat artışı sağlamaktır. Ayrıca devlet harcamaları ile ve özellikle teşvik ve sübvansiyonlarla üretim artışına katkıda bulunan alanlara yönelik programlar GSYH ve böylece kişi başına geliri artıracaktır. Bir diğer çekici faktör olarak tespit edilen ekonomik küreselleşme göz önüne alındığında, mal ve hizmet ticaretinin, uluslararası sermaye akışı ve teknolojilerin hızlı yayılmasının göç kararında etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla ekonomik olarak dünya ile entegrasyon sağlamak göç veren kaynak ülkelerin beşerî sermaye çıkışlarına engel olmak ve hatta göç akışını tersine çevirebilmek için göç politikalarında ağırlık verilmesi gereken bir konudur. Son olarak fiyatlar genel düzeyinin yükselmesini önlemek ve buna ilişkin olarak enflasyonist politikalardan kaçınmak kaynak ülkeden bireylerin göç etmesini büyük ölçüde engelleyecektir.

Kaynakça

- Arif, I., (2020). "The Determinants of International Migration: Unbundling The Role of Economic, Political and Social Institutions". *World Economy*, 1(1), 5-15.
- Aslan, A. ve Altinoz, B., (2020). "The Relationship Between Unemployment and Immigration With Linear and Nonlinear Causality Tests: Evidence From The United States". *Economic Journal of Emerging Markets*, 12(1), 13-24.
- Beenstock, M. ve Fisher, J., (1997). "Thee Macroeconomic Effects of Immigration: Israel in The 1990s". *Weltwirtschaftsliches-Archiv*, CXXXXIII, 330-358.
- Boubtane, E., Coulibaly, D. ve Rault, C., (2013). "Immigration, Unemployment and GDP in The Host Country: Bootstrap Panel Granger Causality Analysis on OECD Countries". *Economic Modelling*, 33, 261-269.
- Clemens, M. A., (2014). Does Developments Reduce Migration?. IZA Discussion Papers, No. 8592.
- Çelik, F., (2006). "İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(Temmuz-Aralık), 149-170.
- D'Kancs, A. ve Lecca, P., (2017). Long-term Social, Economic and Fiscal Effects of Immigration Into The EU: The Role of The Integration Policy, JRC Working Papers in Economics and Finance,

<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/long-term-social-economic-and-fiscal-effects-immigration-eu-role-integration-policy-jrc-working>

Dao, T. H., Docquier, F., Parsons, C. ve Peri, G., (2018). "Migration and Developments: Dissecting the Anatomy of The Mobility Transition". *Journal of Development Economics*, 132, 88-101.

Docquier, F., Peri, G. ve Ruysen, I., (2014). "The Cross-country Determinants of Potential and Actual Migration". *International Migration Review*, 48, 37-99.

Drazenovic, I., Kunovac, M. ve Pripuzic, D., (2018). Dynamics and Determinants of Migration - The case of Croatia and Experience of New EU Member States. The Twenty-Fourth Dubrovnik Economic Conference. June 3-5, Dubrovnik, Croatia.

Giulietti, C., Guzi, M., Kahanec, M. ve Zimmermann, K., (2013). Unemployment benefits and immigration: Evidence from the EU. *International Journal of Manpower*, 34(1), 24-38.

Grau, A. J. G. ve Lopez, F. R., (2017). Determinants of immigration in Europe. The relevance of life expectancy and environmental sustainability. *Sustainability*, 9, 1093.

Hausman, J., (1978). "Specification Tests in Econometrics". *Econometrica*, 46(6), 1257-1271.

Im, K. S., Pesaran, M. H. ve Shin, Y., (2003). "Testing For Unit Roots in Heterogeneous Panels". *Journal of Econometrics*, 115, 53-77.

Jennissen, R., (2013). "Economic Determinants of Net International Migration in Western Europe". *European Journal of Population*, 19, 171-198.

Mayda, A. M., (2010). "International Migration: A Panel Data Analysis of The Determinants of Bilateral Ows". *Journal of Population Economics*, 23(4), 1249-1274.

Muysken, J. ve Ziesemer, T. H. W., (2013). "A Permanent Effect of Temporary Immigration on Economic Growth". *Applied Economics*, 45(28), 4050-4059.

Naude, W., (2010). "The Determinants of Migration From Sub-Saharan African Countries". *Journal of African Economies*, 19(3), 330-356.

Noja, G. G., Cristea, S. M., Yüksel, A., Panzaru, C. ve Dracea, R. M. (2018). "Migrants' Role in Enhancing The Economic Developments of Host Countries: Empirical Evidence From Europe". *Sustainability*, 10(3), 894.

Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R. P., (1999). "Pooled Mean Group Estimation of Dynamic Heterogeneous Panels". *Journal of the American Statistical Association*, 94(446).

Sirkeci, İ. ve Yaylacı, F. G., (2019). "Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları ve Temel Kavramlar". Filiz Göktuna Yaylacı (der.) içinde, *Kuramlar ve Uygulama Boyutları ile Türkiye'de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler* (sf. 15-39) Londra: Transnational Press London.

Ünsal, A., (2020). "Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri". *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 18, 50-61.

World Migration Report (2020). https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf,

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE**THE IMPACT OF INNOVATION ON ECONOMIC DEVELOPMENT IN
TURKEY****Çağrı ÖZDENER***

* Graduated in Master of Business
Administration from International Balkan
University, Skopje, North Macedonia

e-posta:
cagriozdener@outlook.com
ORCID 0000-0002-5357-3326

ABSTRACT

The main subject of this study is to investigate the impact of innovation on economic development in Turkey. According to the main topic, GDP Growth, unemployment rate and productivity will be used as three main variables. The result obtained using the linear regression analysis show that that innovation has a significant impact on economic development in Turkey. In fact, the analysis implying a significant impact of innovation on employment/unemployment rate as well as labor productivity, while due to the statistical insignificance of the results received related to the correlation of the Innovation and GDP growth can be neither rejected nor confirmed. Yet, due to the limited time span of 12 years, covering the period when several global crises have occurred, as well as to the fact that the GDP growth is also a very complex indicator that shows intensive volatility in the crisis period, the lack of significant evidence for such correlation can be understood and accepted. Having in mind that the two other indicators (employments and productivity) are very important factors for economic development, the evidence of the strong and significant impact of innovation on employment and productivity can contribute towards confirming the innovation has a significant impact on economic development in Turkey.

Keywords: Innovation, Gross Domestic Products Growth, Unemployment, Productivity,

İNOVASYONUN TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**ÖZET**

Bu çalışmanın ana konusu, inovasyonun Türkiye'deki ekonomik kalkınma üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Bu bağlamda, inovasyon hakkında teorik bilgiler verilmekte, dünyada inovasyonun nasıl geliştiği ve nasıl ölçüldüğü anlatılmaktadır. Türkiye'de inovasyonun gelişimi, Türkiye'de inovasyonu destekleyen kurumlar ve fonlar açıklanmıştır. Ana başlığa göre, GSYİH büyümesi, işsizlik oranı ve verimlilik, hipotezlerin test edildiği üç ana değişken olarak kullanılmıştır. Doğrusal regresyon analizi kullanılarak elde edilen sonuç, inovasyonun Türkiye'deki ekonomik kalkınma üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. İnovasyonun istihdam / işsizlik oranı ve işgücü verimliliğine önemli bir etkisinin olduğunu belirten analizde inovasyon ve GSYİH büyümesine ilişkin korelasyon ile ilgili olarak elde edilen sonuçların istatistiksel anlamsızlığı nedeniyle özgül hipotez 1 (inovasyon ve GSYİH büyümesine atıfta bulunulur) ne reddedilebilmiş ne de onaylanmıştır. Ancak bu, 12 yıllık sınırlı bir zaman dilimi nedeniyle, birkaç küresel krizin yaşandığı dönemi ve GSYİH büyümesinin kriz döneminde yoğun bir oynaklık gösteren çok karmaşık bir gösterge olduğu gerçeğini kapsayan bir süreçtir. Böyle bir korelasyon için önemli kanıtların eksikliği anlaşılabilir ve kabul edilebilir. Diğer iki göstergenin (istihdam ve verimlilik) ekonomik kalkınma için çok önemli faktörler olduğunu göz önünde bulundurarak, inovasyonun istihdam ve verimlilik üzerindeki güçlü ve önemli etkisinin kanıtı, ana hipotezi teyit etmeye katkıda bulunabilir: İnovasyonun Türkiye'deki ekonomik kalkınma üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Büyümesi, İşsizlik, Verimlilik

Geliş Tarihi/Received: 24.06.2020**Kabul Tarihi/Accepted:** 20.08.2020**Yayın Tarihi/Printed Date:** 20.12.2020

Kaynak Gösterme: Özden, Ç., (2020). "The Impact of Innovation on Economic Development In Turkey". *Niğantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8) 94-110.

INTRODUCTION

In the changing world order under the domination of information and technology, the wave of increasing globalization continues to change the many systems in countries and their bodies. Therefore, economic units, social and cultural values and political circles that make up these systems become part of this change. In this age that we live, knowledge is critical and that is increasingly difficult to keep pace with the innovations in technology. This is undoubtedly called an Information and Technology age. Understanding and adapting to new knowledge and technologies is the common goal of every nation that aims to increase economic prosperity.

Understanding the role of information and technology in economic and social life is possible by analyzing the historical process. Increased human needs within pleasure and preferences have made information and technology a necessity. The cumulative increase in the level of knowledge over time and the emerging new technology can be the reason for the continuity of change in human needs. Such a process is accompanied by changes in the production system, spatial structures, culture and behavior norms.

The concepts of knowledge and technology that have changed and evolve in a necessary way during the past centuries have also been the basis of the innovations that are the trends of our time. These innovations are defined as a set of technical, industrial and commercial steps to create a new product or process, from scientific research to discovery, development and commercialization.

Innovation derives from the word "innovatus", which is Latin in origin. In the historical process, it is possible to encounter many definitions for explaining the concept of innovation. The reason for this diversity is due to the renewal and the continuity of change. Innovation is the development and implementation of new ideas, methods, products that will provide economic and social benefits. These applications can encompass new brands and methods and can emerge as new compounds of existing products or production schemes.

Competitiveness at the regional level, the ability to produce goods and services that help to hold on to international markets and at the same time a high and sustained income protection. In other words, guarantee quality and quantity together in employment. In the past three decades, we have been in a period of intense competition in the global marketplace within the context of growing economic growth and increasing producer and consumer mobility without borders. In this context, it is emphasized that a variety of authoritarian, innovation and innovation oriented activities are vital for ensuring long-term sustainable economic growth.

Given the importance of innovations, countries in the world economy ground on science, technology and innovation based on growth strategies can achieve more sustainable economic growth than other countries. The World Economic Forum Global Competitiveness Report (2017) states that countries based on innovation are much more competitive and provide more sustainable growth than other countries. There are twelve factors used to measure the global competitive power index. Each factor are important for the countries that stand out or trying to maintain their leadership in the global competition.

Turkey's rankings are not high on Global Scale. The biggest reason is the failure of Turkey's Research and Development. Compared to other countries, Turkey's share of R & D reserve is very low. This is the reason why the country's economy does not develop. According to the Global Competitiveness Report (2015-2016), with the share of GDP allocated to R & D Turkey rank is 86 between 143 countries.

According to World Bank data, the number of patents in Turkey compared to other countries are low level. This situation shows that Turkey is insufficient for creating innovation. Increasing the number of shares allocated to Research and Development (R&D) will increase the number of patents.

Turkey's patent allocates less budget has been the contribution to economic growth. But, policymakers must support science and technology, make institutional arrangements for intellectual property rights and raise the level of education.

In addition to the structural precaution to ensure the development and sustainability of innovation, in order to increase R&D spending, there should be made regulations. In addition to these policies, it is important to encourage new entrepreneurs and to support investments. At this point, companies can do innovation by making their R & D activities easier.

1. Literature Review of Innovation

There are changing needs for companies to improve their products and services in order to increase their competitiveness. Innovation is one of the important tools for this change, renewal and transformation. There are so many studies about innovation both theoretical and empirical in literature.

According to Freeman, the original scientific and technical ideas are related to the quality and number of people who are able to realize successful innovations in the new technological system, but which are able to understand this information, regardless of which countries or institutions have been implemented. This situation depends on the degree of openness of the society's supervision, knowledge, education systems and society. (Freeman, 2004: 552) Mensch (1979), the stagnation in the economy stems from the lack of basic innovations. Mensch divides innovation into three different categories: radical innovation, development innovation, and image innovation.

Innovation is the product of successfully formed technological changes. The economic benefits of innovations can only be demonstrated by the successful introduction of the new product or the successful use of a new process. Therefore, the measure of successful innovations is not only dependent on the quality and quantity of technological inputs, but also the production, marketing and management of that innovation. (Barber and White, 1987: 25)

According to different schools of thought, studies on the relationship between innovation and economic growth are varied. Although these studies largely agree that innovation is important for economic growth, their views are different on the importance of innovation. These ideas are shaped in the following frame: the Neo-Classical view which regards innovation as an external variable; new growth theories that combine innovation as an external variable in the equilibrium model; Schumpeter's view of innovation as an external variable that distorts the balance; Neo-Schumpeterist opinion says that there is a non-linear relationship between the many determinants in the innovation system (Eggink,2013:5).

Özsağır, Çütçü (2015), studied about the long-term relationship between the number of patents the main determinants of innovation and the foreign trade data the determinants of innovation were analyzed in two steps. First, Johansen causality analysis was conducted and the existence of the relationship between the number of patents and the foreign trade was identified. In the next step, it was concluded that there is a bi-directional and positive relationship with the Vector Error Correction Model (VECM).

Güreşçi and Ballı (December,2017) investigate the impact of innovation on economic growth and the direction of causality between innovation and economic growth for high and upper-middle income countries utilizing panel data analysis and Dumitrescu-Hurlin (2012) panel causality test for the period of 1996-2014. Gengenbach (2016) test results reveal that there is a long run equilibrium relationship between variables. Panel causality test results show that there exists a bidirectional relationship between variables.

Özkul and Örün (Journal of Entrepreneurship and Innovation Management, December 2016) have been examined the influence of entrepreneurship and innovation on the economic growth by availing the GEM data between 2002 and 2013 of the 9 OECD countries with full data by panel

data analysis. The results were technological innovation intensity has been a positive and meaningful impact on economic growth.

Önder (Journal of Entrepreneurship and Development,2017) the effects of entrepreneurship, productivity, and innovation on the industrial sector were analyzed by time series. As a result of the analysis, it was founded that the effect of productivity and innovation on the industrial sector showed a positive and statistically significant relationship. The results show that the most important variable influencing the industry in a positive direction is entrepreneurship, followed by productivity and innovation, even though they have a low impact level.

Işık, Kılınc (Anadolu University Journal of Social Sciences, Volume 16, 2016) have been examined the relationship between economic growth and innovation in the case of selected countries for the period 1990-2011 were examined. Analysis results show that innovation (positively affects economic growth in line with expectations. In addition, there is a both long and short-term relationship among innovation indicators and economic growth. Accordingly, 1% increase in private sector R&D expenditures and electronic industry export will increase the GDP by approximately 0.46% and 0.16%. In the short run, these coefficients were estimated as 0.19% and 0.03%.

1.1. The Definition of Innovation

There are different understandings about innovation by institutions and scientists who are working on it. Innovation is defined as their perspective and knowledge. However, the differences in definitions do not change the main purpose of innovation.

According to Oslo Manual (OECD, 3rd edition,2005), an innovation is “The perpetration of a new or remarkably ameliorated product (good or service), or process, a new marketing method, or a new organisational method in business practices, workplace organisation or external relations”. The process of renewing science and technology to provide economic and social benefits. That is, combining creativity with commercial skills. Innovation is about creating the future and ensuring sustainable and profitable growth.

The minimum requirement for innovation must be new or remarkably improved to the firm. This includes products, processes and methods that firms are the first to develop and those that have been adopted from other firms or organizations. Innovation activities also include research and development that is not directly related to the development of a particular innovation.

Innovation is an implementation with local and national characteristics. According to their national antecedents, countries have to draw their own innovation strategies. This job is not easy. All elements such as power, brainpower, university, planning, possibilities, industry, technology, industry and market are parts of innovation. The ability to carry out the innovation activity, which should include all the elements of science and technology of almost any country, can be carried out primarily by the adoption and support of all sections of society and the government.

According to Schumpeter, innovation defined in his book (The Theory of Economic Development,1911), “The introduction of a new feature of a product or an existing product that the customer does not know yet; commencement of the implementation of a new production method; the opening of a new market, the finding of a new source of raw or semi-finished goods.” Schumpeter also emphasizes that entrepreneurs have transformed the balance in the market with their innovative role and created constant dynamism in the economy.

Sutton (1992), explains that “Mainstream or neoclassical economics views innovation in terms of asset creation as well as market experiments”. In this view, innovation is an aspect of business strategy, or part of the set of investment decisions to create capacity for product development or to ameliorate efficiency. Recent developments have focused on the idea of “sunk costs”,

irrecoverable commitments of resources to enter new markets or to create competitive advantages by repositioning production or output in the value chain.

Peter Durcker (Innovation and Entrepreneurship,1985) says that “Innovation is a special tool that entrepreneurs possess. By means of this tool, entrepreneurs can use opportunity exchange for a different job or a different service. According to him, businesses and societies that learn to be entrepreneurs get rich and innovation is presentation as a discipline, learning and implementation”.

Innovations in the literature have been subjected to many different classifications according to their grades, areas, characteristics. According to the degree of change and diversity, innovation is generally classified as radical and incremental (Ettlie, 1984).

In the literature, administrative and technical innovations are also distinguished. Technical innovations occur in the technical system of the organization and Innovations in priority business activities, while management innovation is innovations in the organization's social system. (Damanpour, 1984).

1.2. The Importance of Innovation

As the world economy evolves, so, does the process of innovation. Globalization has led to dramatic increases in access to information and new markets for firms. It has also resulted in greater international competition and in new organisational forms. In the current day economic scenario, innovativeness has become a major factor in influencing strategic planning. It has been acknowledged that innovation leads to wealth creation. Even though efficiency is essential for business success, in the long run, it cannot sustain business growth.

Most often planned and measured combination of ideas, objects and people leads to innovation resulting in new business ideas and technological revolutions. In order to be termed valuable innovations, new products and services need to be strong enough to progress through rigorous commercialization processes and into the marketplace.

Many organizations are adopting measures to strengthen their ability to innovate. Such companies are creating a dependable operating system for innovation, an important indicator of corporate sustainability. Research has indicated that competition combined with strong demand is a major driver of innovation. The intensity of competition is the determinant of innovation and productivity. Innovation, besides products and services, also includes new processes, new business systems and new methods of management, which have a remarkable impact on productivity and growth.

Today, we need innovators more than at any time before. Every organization and business are feeling the impact of globalization, migration, technological and knowledge revolutions, and climate change issues. Innovation will bring added value and widen the employment base. Innovation is imperative if the quality of life in these trying circumstances is to ameliorate.

1.3. The Benefits of Innovation

There are some standing about the benefits of innovation. They show the benefits of innovation in turn. Thus, a better understanding of innovation is aimed at those standings.

Increasing productivity and decreasing costs, a lot of process innovation is about decreasing unit costs. This might be achieved by ameliorating the production capacity or flexibility in the business to enable it to take advantage economies of scale.

Better quality; from the definition, better quality products and services are probable to meet customer requirements. Given that they are effectively marketed, that should end up with higher sales and profits. A new product or process can be a source of market advantage for the

innovator. In the case of productivity-enhancing process innovations, the firm gains a cost advantage over its competitors, allowing a higher mark-up at the prevailing market price or, depending on the elasticity of demand, the use of a combination of lower price and higher markup than its competitors to gain market share and increase profits.

In the case of product innovation, the firm can gain a competitive advantage by introducing a new product, which allows it to increase demand and markups. A business with a single product or limited product line could almost surely benefit from making innovation. A more extensive product line provides an opportunity for advantage sales and profits, also decrease the risk for shareholders.

To handle legal and environmental issues; innovation can enable the business to decrease its carbon emissions, produce low waste or may be submitted with changing product laws. Changes in laws often force enterprises to be innovative.

Improved staff retention, motivation and easier recruitment; it's not an apparent benefit, but often meaningful. Potential good and quality recruits are often ruled to a business with standing for innovation. Innovative businesses have a standing for being inspiring places in which to work.

Innovation can also ameliorate performance by increasing the firm's ability to innovate. For example, ameliorating the capabilities of production processes can make it possible to develop a new range of products, and new organizational practices can improve the firm's ability to gain and create new knowledge that can be used to develop other innovations. Firms innovate to defend their existing competitive position as well as to seek new competitive advantages. A firm may take a reactive approach and innovate to avoid losing market share to an innovative competitor.

2. Innovation Indicators In Turkey

According to WEF Global Competitiveness Report, Turkish economy global competitiveness is ranked at the 55th position among 139 countries achieving Global competitiveness index of 4,4 , while according to innovation pillar index it is positioned at the 69th place ,achieving the same value of its innovative pillar here years in row (3,3).

The indicators for the Innovation pillar component for Turkey in 2017 are as follows :

Table 1. Innovation Pillar Indicators –Turkey

Innovation pillar components	Indicator	Rank/139
Capacity for innovation	4.1	74
Quality of scientific research institutions	3.3	100
University-industry collaboration in R&D	3,5	66
Company spending on R&D	3.3	69
Gov.procurement of advanced technology products	3.4	64
Availability of scientists and engineers	4.3	49
PCT patents applications/million pop.	10.9	39

Source: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Out of the above presented indicators it can be concluded that the innovation aspect in Turkey is lagging much behind its global competitiveness, but some of the innovation pillar components

are showing even worse result. Namely, although its capacity for innovation has reached the value of 4,1 (positioning Turkey as 74th out of 139 countries), the “quality for scientific research institutions” are assessed very low (3,3) putting Turkey at the 100th place out of 139. One of the best scores in the innovation pillar components are related to its “Availability of scientists and engineers” (index 4.3 with rank 49 out of 139) and patent application which ranked Turkey at 39th place as almost 11 patents application are realized on every million of population in Turkey. The other three components’ scores: “company spending on R&D”, “university-industry collaboration in R&D” and “Government procurement of advanced technology products” are ranking the country in the middle of the table having the position between 64th and 69th place out of 139 countries.

The insufficient attention on innovation aspect of the economy is noted as a reason why Turkey as one of the emerging economy having a great potential in the early 2000s, has now lost much of the ground they gained before 2013.

Analyzing the trend of development of the innovation pillar index and its components in the period 2006-2017 (Table 2) similar conclusions can be made.

Table 2. Innovation Pillar Indicators And Its Components

Innovation pillar and its components	2006	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Innovation pillar indicator	3.3	3.2	3.1	3.1	3.3	3.5	3.4	3.4	3.3	3.3
Capacity for innovation	3.5	3.3	3.3	3.1	3.4	3.8	3.7	3.8	4.1	4.1
Quality of scientific research institutions	3.9	4.1	3.6	3.3	3.4	3.7	3.9	3.6	3.3	3.3
Company spending on R&D	3.2	3	2.9	3	3.2	3.1	2.9	3.1	3.3	3.3
University-industry collaboration in R&D	3.4	3.4	3.4	3.4	3.6	3.9	3.7	3.7	3.5	3.5
Gov't procurement of advanced tech products	3.8	3.1	3.3	3.7	4.0	4.1	4.2	3.7	3.4	3.4
Availability of scientists and engineers	4.8	4.3	4.4	4.5	4.5	4.4	4.2	4.2	4.3	4.3

Source: WEF Global Competitiveness Index database, created by the author

Namely, over the observed period the General Innovation index marks very flat, stable, trend, and reaching its peak in 2013, it started slightly to decrease, so that at the end of the observed period achieved the same score as its beginning.

The biggest improvement is marked related to “capacity for innovation” aspect as it has been increased from 3,5 in 2006 to 4,1 in 2017. The worst state and trend development is observed in one very important aspects of innovation: “Quality of scientific research institutions”, which was much more developed ten years ago reaching the indicator of 4,1 in 2008, with continuous downwards trend from 2009 till the end of the observed period when the indicator dropped at the level of 3,3. The strongest aspect of innovation is the “Availability of scientists and engineers” component keeping the value of its index above 4 throughout all observed period. However, the trend of development of this component has shown significant worsening, starting from 4,8 in 2006 till 4,3 in 2017. This is probably due to the “drain brain” trend which is

characteristic for Turkey in recent years. Government is not seen as a initiator of innovation in Turkey in the last several years, since its purchases are in advanced tech products are decreasing in years, while the private initiative and company spending on Research and development as well as University-industry collaboration in research and development is stable over the observed period with slight increase in the recent year.

3. Economic Development Indicators In Turkey

In the literature and practice , Gross Domestic Product and Gross Domestic Product Growth (GDP Growth), Employment and Unemployment Rate , as well as Productivity are the most frequently used indicators for determining economic development of the countries. Thus, with data presentations of these indicators, within the period 2006-2017, it is aimed to show how Turkey's economy is developing and which indicator is more effective in economic development in Turkey.

3.1. Gross Domestic Product GDP and Gross Domestic Product Growth (GDP Growth) in Turkey

Turkey has the world's 17th-largest nominal GDP and the G-20 major economies .Different institution classifies Turkey as a developed country (CIA) , Merrill Lynch and The Economist describe Turkey as an emerging market economy , while the World Bank classifies Turkey as an upper-middle income country in terms of the country's per capita GDP.

GDP per capita (constant 2010 US\$) which represent gross domestic product divided by midyear population expressed in US\$ converted from domestic currencies using 2010 official exchange rates and GDP growth (annual %) which represent annual percentage growth rate of GDP at market prices based on constant local currency based on constant 2010 U.S. dollars.

Both indicators are presented at the Table 3 for the period 2006-2017

Table 3. GDP per capita and GDP Growth in Turkey 2006-2017

	GDP per capita (constant 2010 US\$)	GDP growth (annual %)
2006	10251.37718	7.109703381
2007	10638.06334	5.030457776
2008	10599.63117	0.845251442
2009	9973.6633	-4.704465981
2010	10672.40016	8.487372187
2011	11683.60448	11.11349555
2012	12052.72008	4.789940207
2013	12866.09535	8.491309393
2014	13312.4552	5.166690703
2015	13898.74884	6.085886632
2016	14117.43687	3.183831543
2017	14933.26521	7.418643975

Source: World Bank Database, created by author

From the table 6 can be concluded that the GDP per capita (constant 2010 US\$) has marked constant and continuous growth rising from 10 thousand to almost 15 thousand US\$ per citizen , which present 50% cumulative growth for the observed period. The only exception is the GDP

per capita realized in 2009 , due to the world crisis , when the respective indicator was even bellow 10 thousand US\$. While the GDP per capita indicator has more stable and upward trend , the Gross domestic Product growth, measured as a GDP annual percentage change is violating in the whole observed period , with the minimum level of -4, 7% in 2009 to over 11 % for 2011, succeeding to surpass the average annual growth level of 5% .

3.2. Employment and Unemployment in Turkey

An important indicator of the level of economic development and social development of a country is the size of its employment structure and unemployment. Employment means using resources those the factors of production, labor, capital, entrepreneurial and natural to participate in the production process in an optimal way.

Unemployment is the most important social problems faced by all developed and developing countries. While countries are technologically developed, production systems are changing and it is becoming difficult for the labor force to keep pace with these developments. Unemployment causes market imbalances, individual and social traumatic consequences.

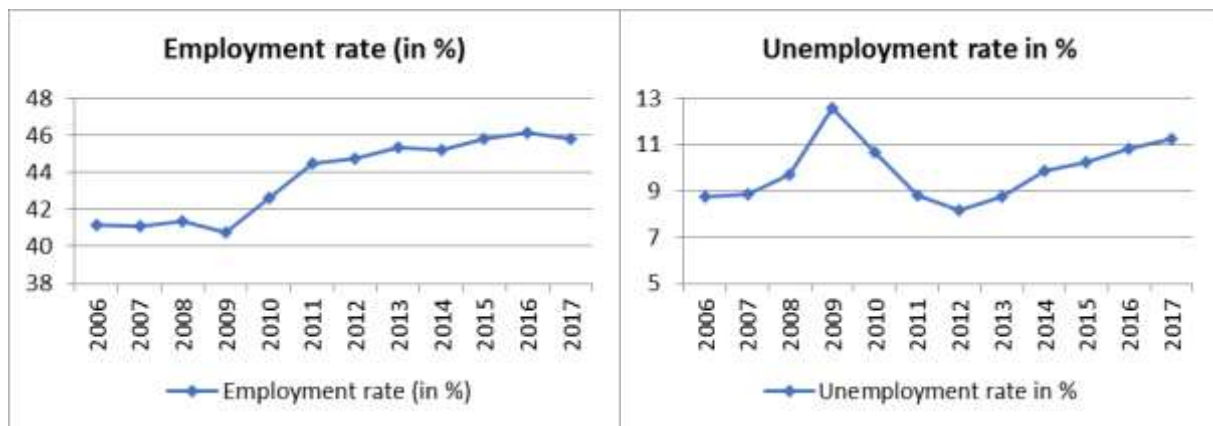

Figure 1. Employment and Unemployment Rate of Turkey (2006-2017)

Source: World Bank, created by the author

The employment and unemployment rate for the period 2006 - 2017 in Turkey are presented in the figure 1. The global financial and economic crisis in 2007- 2008 negatively affected the labor markets as well as the financial structures of the countries. However, the effects of the crises on employment have been postponed for one year more, when in 2009 unemployment rate has increased from 9% to 12%.

After the economic crisis, recovery in the economy shown results and in 2010, unemployment rate declined to 10,6 % .The unemployment rate fell to a single-digit and it became 8.8% thanks to the high growth figures in 2011. Turkey, during the crisis was followed by active labor market policies. Turkey has achieved success in combating unemployment with community work programs and workforce training programs; it has succeeded in lowering the unemployment rate to below pre-crisis levels.

However; the soft landing period in the economy during the year of 2012 has stopped the tendency to fall in unemployment and the high increases in employment despite the falling growth have led to a horizontal trend close to 9 % .The steady rise in the economy also allowed unemployment to remain in single digits in 2013. After the 2013 global economic crisis in the world that Turkey experienced significant political events has brought to unemployment close to 10 3%, while after the 2015 coup attempt, the economy was adversely affected and

unemployment marked unemployment rate of over 10 % , with further increasing trend in 2017 reaching the unemployment rate of 11,2%.

3.3. Productivity in Turkey

Business strategy and production strategy enabling organizations to become more competitive on the market. All production activities are in an effort to supply customer needs with minimum cost while maintaining performance criteria such as flexibility, time, and quality. In order to measure the success of production activities; the most common indicator is productivity. Productivity is generally defined the ratio of input to output that used to produce it. Outputs may be goods or services, while inputs are labor, raw materials, energy and other sources. If an organization more efficiently use their resources, productivity will be so high.

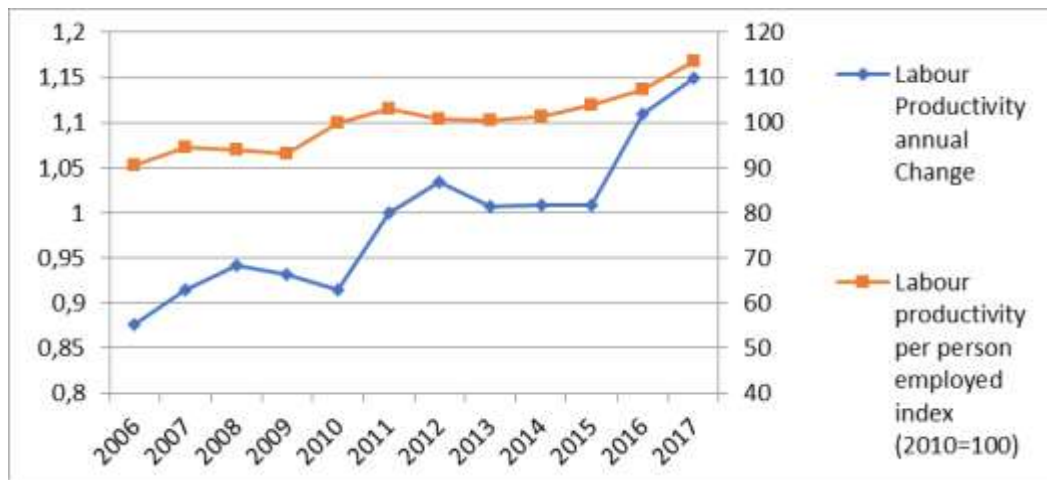

Figure 2. Labor Productivity Indicators of Turkey (2006-2017)

Source: OECD data base and Ministry of Industry and Technology database, created by the author

The data which are shown in the figure 2 are taken from the OECD countries' labor productivity indices and annual average labor productivity change rates. Turkey's rank 17th out of 24 OECD countries with over 1% annual average rate of labor productivity over the observed period.

The productivity of the labor force which rises with the recovery in the economy since 2009 is continuously improving especially in the recent years , marking 13% more productivity of employed person related to baseline 2010 and as of 2011 above 1% of annual growth of the productivity in continuous row.

Although there are small and continuous increases in labor productivity, the labour productivity needs to be further improved for Turkish goods and services to be more competitive at the world's market. Therefore, Turkey need to increase investments in innovative technology and increase labour productivity in more intensive way.

4. Empirical Analysis and Hypothesis Testing

The main purpose of the research is to estimate the impact that the Innovation has on economic development in Turkey. In this respect, its aimed to research and analyze how innovation affect economic growth, employment and productivity of the Turkish economy.

Therefore, the research will be based on testing the main as well specific hypothesis as follows

Main Hypothesis: The innovation has significant impact on economic development in Turkey.

The Specific Hypothesis are;

- 1- There is a positive and significant impact of innovation and GDP growth”.
- 2- The level of innovation significantly affects unemployment rate
- 3- The Innovation positively and significantly affects productivity of the country

For estimating these relationships, it has been used the trend analysis as well as quantitative research strategy, concretely the simple regression analysis. When estimating regression models using time series data, STATA 12 software package is used for data analysis and performing the regression results.

4.1 Model Specification

In order to estimate the impact of Innovation on selected indicators which represents economic development of Turkey it has been specified the linear regression models with the general formula as following:

$$\ln Y_t = \beta_0 + \beta_1 \ln X + \varepsilon_t$$

- Where Y is the dependent variable, (i.e GDP % annual growth -GDPGr, Unemployment rate -UNEMP and Labour Productivity growth-LabPR)
- X is the independent variable i.e WEF Innovation pillar index -INNOV
- β_0 -is the constant that represents the level of dependent variable for zero Innovation
- β_1 - is the slope that estimates the change in the variables for one percentage point change of Innovation Index for each time period.
- ε_t - is the error term, or stochastic factor that is supposed to be with zero conditional mean and constant variance, ie $E(\varepsilon_t) = 0$ for each period

Thus, for testing the Specific Hypothesis 1: **There is a positive and significant impact of innovation and GDP growth** “the following model will be applied:

$$\ln \text{GDPGr}_t = \beta_0 + \beta_1 \ln \text{INNOV} + \varepsilon_t$$

Where **GDPGr** is the dependent variable and represent the GDP annual percentage change , while and **INNOV** is the independent variable i.e WEF Innovation pillar Index. All other elements from the equation are already above explained within the general formula explanation.

For testing the Specific Hypothesis 2: **“The level of innovation significantly affects unemployment** “the following model will be applied:

$$\ln \text{UNEMP}_t = \beta_0 + \beta_1 \ln \text{INNOV} + \varepsilon_t$$

Where **UNEMP** is the dependent variable and represent the percentage of unemployed labore forec in Turkey over the observed years and **INNOV** is the independent variable i.e WEF Innovation pillar Index. All other elements from the equation are already above explained within the general formula explanation.

For testing the Specific Hypothesis 3: **The Innovation positively and significantly affects productivity of the country** “the following model will be applied:

$$\ln \text{LabPR}_t = \beta_0 + \beta_1 \ln \text{INNOV} + \varepsilon_t$$

Where **LabPR** is the dependent variable and represents the labour productivity percentage annual hangover the observed period , while INNOV is the independent variable i.e WEF Innovation pillar Index. All other elements from the equation are already above explained within the general formula explanation.

4.2. Hypothesis Testing

This section gives the empirical results of the regression models. To test the Specific Hypothesis 1 “**There is a positive and significant impact of innovation and GDP growth**” it should be determined the relationship between innovation and Real GDP percentage annual change and to analyze whether the correlation is positive or negative. It is aimed to understand, how the correlation between two variables affect economic development. For that purpose Innovation and GDP Growth data between 2006 and 2017 are taken from Turkstat and the World Bank database.

The first model which represents the testing of Specific Hypothesis 1 is presented on the Table 4, According to the results received, it can be noticed that there is positive but not sufficiently strong correlation between Innovation and GDP growth, (as the t statistics value of 1.05 is below the critical value of 2) , with low statistical significance (0,324) .

Table 4. Empirical results of regression model 1 (Innovation vs. GDP Growth)

Ln reg GDP Innov,						
Linear regression			Number of obs = 12			
			F(1, 8) = 1.10			
			Prob > F = 0.3244			
			R-squared = 0.1856			
			Root MSE = 4.1017			

	Robust					
GDP	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	

Innov	14.34712	13.66329	1.05	0.324	-17.16049	45.85473
_cons	-41.46373	45.9404	-0.90	0.393	-147.4025	64.47503

Source: Author’s calculation

Also, in this case the R-squared coefficient representing the goodness of fit of data with the regression line, is not sufficiently strong. This means that Specific Hypothesis 1: There is a positive and significant impact of innovation and GDP growth can’t be neither rejected nor confirmed as only 18% of variations of the changes in GDP growth can be explained by the variations of the level of innovation. Having in mind the complexity of the factors for GDP growth, as well as the turbulences of economic crisis which made strong impact ion GDP growth and very moderate on competitiveness, such statistical insignificance can be understood and accepted. This also can be confirmed by examining the trends of Innovation and GDP growth in Turkey for the last decade represented graphically, using secondary data below. (Figure 3)

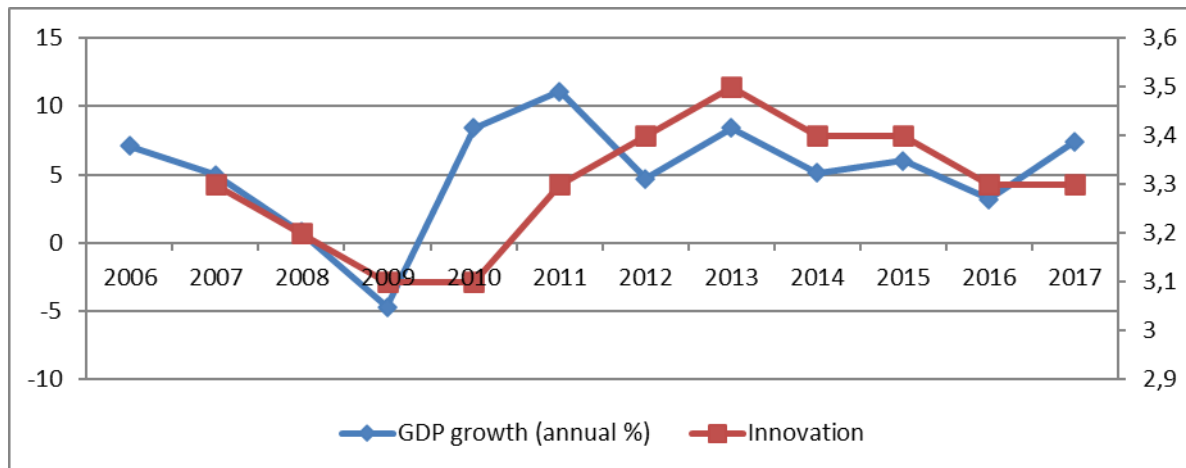

Figure 3. Graphical presentation of the Innovation and GDP Growth data- (2006-2017)

Source: Created by the author

It is clearly seen that the GDP growth doesn't follow the pattern of Innovation index in the some time periods, indicating an unclear relationship between two indicators. However, although the fluctuation of the GDP growth are marking higher deviation in years comparing to competitiveness index, the both indicators share the similar shape of development especially after 2012 when the effects of the financial and sovereign debt crisis period were overcome.

To test the Specific Hypothesis 2 *"The level of innovation significantly affects unemployment rate"* the correlation between two variables which are innovation and unemployment should be analyzed. An important indicator such as innovation is expected to have an impact on employment or decrease the unemployment rate in the country which is an important aspect in one's economy development. The results of the second model testing which is presented in the Table 5, indicate that there is a moderate but inverse correlation between innovation and unemployment rate achieving t statistics value of -1,96, with statistical significance over 90%.

Table 5. Empirical results of regression model 2 (Innovation and Unemployment)

reg unemp Innov, robust						
Linear regression		Number of obs = 12				
		F(1, 10) = 3.84				
		Prob > F = 0.0857				
		R-squared = 0.7579				
		Root MSE = 1.7893				

	Robust					
unemp	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
-----+-----						
Innov	-5.137382	2.62174	-1.96	0.086	-11.18312	.9083607
_cons	26.95729	8.812042	3.06	0.016	6.63668	47.27789

Source: Author's calculation

This means that the higher level of innovation decrease the level of unemployment . No matter of the negative correlation between the dependent and independent variable the decreasing of unemployment can be seen as a positive impact of innovation on the employment in the Turkish economy.

This imply that the Specific Hypothesis 2 :” “The level of innovation significantly affects unemployment rate” can be confirmed . Even the R-squared coefficient that represents the goodness of fit of data with the regression line, is sufficiently high. This indicates that 75% of variations of the unemployment rate can be explained by the variations of the level of innovation in inverse direction. This conclusion also can be confirmed by examining the trends of Innovation and Unemployment rate in Turkey for the last decade represented graphically, using secondary data below. (Figure 4)

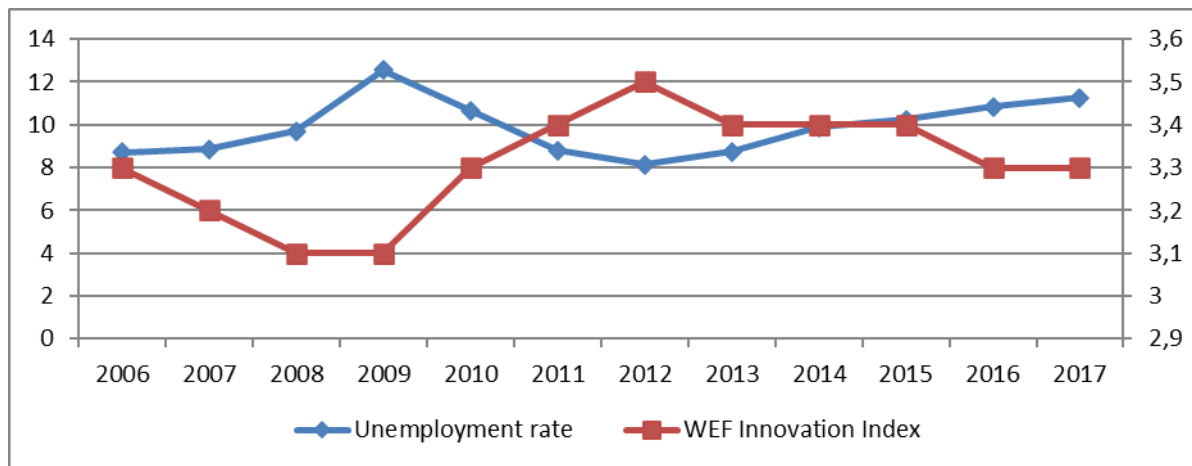

Figure 4. Graphical presentation of the Innovation and Unemployment rate (2006-2017)

Source: Created by the author.

Namely, it is obvious that the trend of innovation index is following the inverse trend of unemployment over the observed period. The higher level of innovation decreases the level of unemployment. The negative correlation between the dependent and independent variable the decreasing of unemployment can be seen as a positive impact of innovation on the employment in the Turkish economy.

To test the Specific Hypothesis 3 “**The Innovation positively and significantly affects productivity of the country** “ the correlation between the WEF Innovation index and Labor Productivity annual percentage change is analyzed as presented in the table 6. The results from the Model 3 show that the level of innovation strongly correlates with the labor productivity annual change with high statistical significance.

Table 6. Empirical results of regression model 3 (Innovation and Labor Productivity)

reg labprod Innov, robust	
Linear regression	Number of obs = 12
	F(1, 10) = 41.49
	Prob > F = 0.0002

R-squared = 0.8160

Root MSE = .08255

	Robust					
labprod	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Innov	.2631542	.0408525	6.44	0.000	.1689482	.3573602
_cons	.1023228	.1329561	0.77	0.464	-.2042745	.4089202

Source: Author's calculation

More precisely the evidence of the t statistics value of 9.97 is much above the critical value of 2 , with the high statistical significance at the level of 1%. Also, in this case the R-squared coefficient representing the goodness of fit of data with the regression line, is significantly high . This means that the higher level of innovation affects labor productivity or more precisely 81% of variations of the labor productivity can be explained by the variations of the level of innovation. The correlation of the two indicators can be also confirmed form the figure 5.

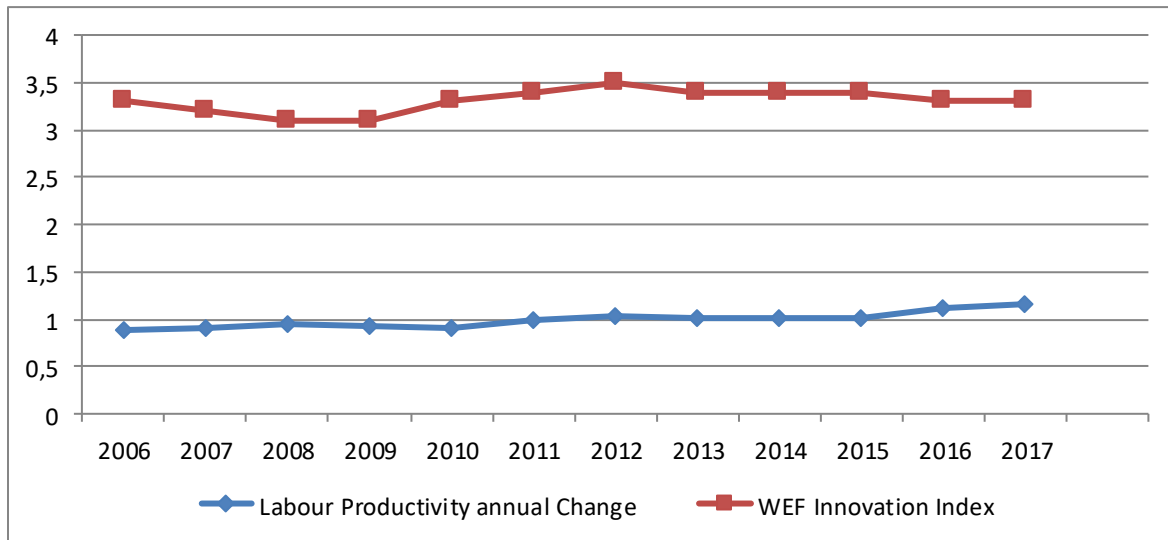

Figure5. Graphical presentation of the Innovation and Labor Productivity growth rate (2006-2017)

Source: Created by the author.

From the graph it can be noted that both variables are following the same pattern over the observed period and thus the Specific Hypothesis 3 : "The Innovation positively and significantly affects productivity of the country " can be accepted .

At the end it can be conclude that while there is positive but not sufficiently strong correlation between Innovation and GDP growth with moderate to low statistical significance and therefore Specific Hypothesis 1 can't be neither rejected nor confirmed, the other two specific Hypothesis implying significant correlation between innovation and employment and productivity can be accepted and conformed.

As the GDP growth is also very complex indicator that shows intensive volatility in the period of crisis as the observed period is, while the two other aspects (employments and productivity) are very important factor as of economic development of the country it can be also concluded that the Main Hypothesis: The innovation has significant impact on economic development in Turkey “ can be also accepted and confirmed.

Conclusion

This study aimed to describe the impact of innovation on economic development in Turkey. In this study utilized data taken from several databases in order to analyze the correlation between innovation and GDP growth, the correlation between innovation and unemployment rate as well as the correlation between innovation and productivity have been analyzed.

It is understood from the results that there is a significant correlation between the variables. There is a low positive correlation between innovation and GDP Growth and moderate to strong correlation between innovation and unemployment rate and even stronger one with labor productivity, with high significance in both cases.

Based on these results, we can say that innovation impacts Turkey's economic development. Yet, Turkey has to work on those areas to improve moderate results. Reforms Turkey need to be done in order to improve the condition and quality of the research institution, motivate the scientist and engineers and stimulate investments in research and development by both Government and business sector. Policymakers must support science and technology, make institutional arrangements for intellectual property rights and raise the level of education. In addition to the structural precaution to ensure the development and sustainability of innovation, in order to increase R&D spending, there should be made regulations.

References

- Ballı, E, Güreşçi, G., (2017). “İnovasyon ve Ekonomik Büyüme: Üst Ve Üst-Orta Gelirli Ülkeler Örneği”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 99-112.
- Burmaoğlu, S, Şeşen, H. (2011). “A Research on the Determinants of the Organizational Innovation of Turkish Firms”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(4), 1-20.
- EIU (2008). *A Time for New Ideas Innovation in Central Eastern Europe and Turkey*, London, United Kingdom.
- European Commission (2013). *Innovation Union A Pocket Guide on a Europe 2020 Initiative*, Luxembourg: Publications Office of the European Union,
- OECD and Eurostat (2005). *The Measurement of Scientific and Technological Activities. Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data: Oslo Manual* (3rd Edition), Paris, France.
- OECD (2007). *Innovation And Growth Rationale For An Innovation Strategy*, OECD Publications, Paris, France.
- OECD (2010). *OECD Measuring Innovation: A New Perspective*, OECD Publications, Paris, France.
- OECD ve Eurostat (2005). *Oslo Kılavuzu, Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması için İlkeler*, 3.Baskı, Ankara: TÜBİTAK,
- ÖZKUL, G, ÖRÜN, E. (2016). “Girişimcilik ve İnovasyonun Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Araştırma”. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management* , 5 (2) , 17-51.
- INSEAD, (2011). *Measuring Innovation Potential and Results: The Best Performing Economies*, Soumitia Dutta and Daniela Benavante, France.

Turkish Statistical Institute (2015). Innovation Survey, Product or Process Innovative Enterprises by Specific Type of Innovation, 2012-2014.

Turkish Statistical Institute (2015). *Innovation Survey, Innovative Enterprises by Economic Activity and Size*, 2010-2014.

Turkish Statistical Institute (2016). *Small and Medium Sized Enterprises Statistics*, November 2016.

Turkish Statistical Institute (2017). *Labour Force Statistics*, February 2018.

WEF (2018). *Global Competitiveness Index Annual Reports 2006-2017*, Switzerland.

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

**BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜ İSTİHDAMI
ÜZERİNE OLASI ETKİLERİ******Özgür PALABIYIK****Kırklareli Üniversitesi, Çalışma
Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Yüksek
Lisans

e-posta: ozgurpala39@hotmail.com

ORCID 0000-0002-2113-8143

Doç. Dr. Oğuz BAŞOL**Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve
Endüstri İlişkileri Bölümü

e-posta: oguzbasol@gmail.com

ORCID 0000-0002-7523-4544

ÖZET

Blokzincir teknolojisi en genel haliyle; merkezi bir sunucunun veya güvenilir bir otoritenin kaldırılmasına olanak sağlayarak, merkezi güvenin internet ortamında dağıtılması olarak betimlenmektedir. Blokzincir teknolojisi, kimliklerin tanımlanmasından, ticari faaliyetlere; sigortacılık faaliyetlerinden, sosyal politikalara kadar çok geniş bir alanda kullanılmaktadır. Blokzincir teknolojilerinin en bilinen hali bitcoin olarak ünlene kriptoparalardır. Bahsi geçen bu teknolojiler her alanda olduğu gibi finans piyasalarındaki istihdamı da etkilemektedir. Nitekim mevcut araştırma, blokzincir teknolojisinin Türkiye finans sektörü istihdamı üzerindeki olası etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma kapsamında 10 finans sektörü çalışanıyla derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerde, katılımcıların blokzincir uygulamalarının istihdam üzerindeki etkisine ilişkin fikir birliğine varamadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Blokzincir, Finans, İstihdam, Nitel Araştırma**POSSIBLE EFFECTS OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY ON BANKING SECTOR
EMPLOYMENT****ABSTRACT**

Blockchain technology, in its most general form, is defined as the distribution of central trust on the internet by enabling the removal of a central server or a reliable authority. Blockchain technology is used in a wide range from insurance activities to social policies, from identifying identities to commercial activities. The best known of blockchain technologies are cryptocurrencies that are known as bitcoin. These technologies affect employment in financial markets as in all areas. In fact, current research aims to determine the possible effects of blockchain technology on banking sector employment in Turkey. In this context, in-depth interviews were made with 10 finance sector employees within the scope of the research. As a result of the interviews, it is concluded that the participants could not come to a consensus related to possible effects of blockchain technology on banking sector employment in Turkey.

Keywords: Blockchain, Finance, Employment, Qualitative Research

** Bu çalışma Özgür PALABIYIK tarafından Doç. Dr. Oğuz Başol danışmanlığında hazırlanan "Blokzincir Teknolojisinin Bankacılık Sektörü İstihdamı Üzerine Olası Etkileri: Kırklareli İlinde Nitel Bir Çalışma" adlı yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

Geliş Tarihi/Received: 09.06.2020**Kabul Tarihi/Accepted:** 10.10.2020**Yayın Tarihi/Printed Date:** 20.12.2020

Kaynak Gösterme: Palabiyik, Ö. ve Başol O., (2020). "Blokzincir Teknolojisinin Bankacılık Sektörü İstihdamı Üzerine Olası Etkileri". *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8) 111-124.

GİRİŞ

Günümüzde teknoloji her alanda gelişme göstermektedir. Bu durum üç boyutlu yazıcıların kullanılmasından, bankacılık işlemlerinin mobil cihazlar üzerinden yapılmasına kadar değişmekte ve hayatın her alanında kullanılmaktadır. Teknolojik yenilikler sektör ayrımı yapmaksızın tüm ekonomiyi etkilemektedir. Ancak bu dönüşümden daha hızlı nasibini alan sektörler de bulunmaktadır ve bu sektörlerin başında da finans sektörü gelmektedir. Finans sektörü, hızı, yapısı ve kapitalizmin temel değeri olması dolayısıyla gelişmeleri en önce yaşayan sektör konumundadır.

Finans sektörünün günümüzdeki en önemli dönüşümü ise dijitalleşme ve blokzinciri uygulamaları üzerinedir. Bu bağlamda bahsi geçen dönüşümün sektörü yeniden yapılandıracağı düşünülmektedir. Bu yeni yapılanma, kullanılan teknolojileri etkilediği kadar finans piyasasındaki istihdamın yapısını da etkilemektedir. Nitekim mevcut araştırma da bu soruya odaklanmaktadır. Bu araştırma, blokzincir teknolojisinin Türkiye bankacılık sektörü istihdamı üzerindeki olası etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

1. Blokzincir Teknolojisi

Yapısal olarak bir blokzinciri, güvenli bir şekilde zincirlenmiş bir dizi bilgi bloğudur (Karaköse, 2017). Blokzincir, 4 etmeden oluşmaktadır. Bunlar; blok, eşten eşe ağ, dağıntık defter teknolojisi ve mutabakat mekanizmasıdır.

Bu bağlamda blok, blokzincir teknolojisine adını veren ve verilerin saklandığı yapılardır. Bu yapılar, verilerin eklendiği zaman sırasına göre doğrusal bir yapıda zincir şeklinde dizilirler. Bu zincirin en başındaki blok yapısına genesis (başlangıç) blok adı verilmektedir (Güçlü, 2019). Bloklar iki ana yapıdan oluşmaktadır; bunlardan ilki, blokta bulunan verilerin bütünlüğünün kontrol edilmesini sağlayan üst başlık (Block Header), diğeri ise eş zamanlı olarak sisteme kaydedilen verilerdir (Usta ve Doğantekin, 2018). Bloкта bulunan verilerin bütünlüğünün kontrol edilmesini sağlayan blok başlıkları (Block Header) bünyesinde 3 unsur içermektedir. Bunlar; kendisinden bir önceki bloğa (ki buna üst blok da denilmektedir) ait özet (hash) değeri, blokta yer alan tüm verilerin özetlenmesi ile oluşan Merkle Kök Değeri ve bloğun ait olduğu zamana ait bilgi verisidir (Tanrıverdi vd., 2019).

Blokzincir teknolojisinin ikinci etmeni eşten eşe ağ olarak isimlendirilmektedir. Eşten eşe ağ, blokzincir teknolojisinin sağlam ve güvenli bir şekilde çalışmasının temel taşıdır. Günümüzde bir merkezden yönetilen sistemler kullanılırken, eşten eşe ağ sisteminde, merkezi ana bilgisayar kavramı ortadan kalkmaktadır. Bu ağda her bir kullanıcı eşittir ve eş olarak tanımlanır. Kullanıcılar bu ağa hem kaynak sağlar hem de bu kaynakları kullanırlar. Aynı zamanda bu ağa karşıdan bakıldığında bu kullanıcılar, düğüm (node) adı verilen makineler olarak görülürler. Bu ağda merkezi koordinasyona ihtiyaç yoktur. Bir eş diğerkatılımcılara disk depolama, ağ bant genişliği veya işlem gücü gibi bilgisayar kaynaklarının bir kısmını sunarak bu verilerin kopyalanmasını, dağılmasını ve güvence altına alınmasını sağlamaktadır (Atabaş, 2018). Eşten eşe ağ zincirinde, tüm düğümler eşit olmakla birlikte blokzincir sisteminde farklı roller üstlenen katmanlara bağlıdır. Bir cihaz ağa bağlıyken tüm blokzinciri bu cihaza kopyalanarak tam bir düğüm durumu gerçekleşir. Bu, şu durumu sağlar ki; blokzincirde kaydedilen bilgiler kaybolmaz, değiştirilemez ve yok edilemez. Çünkü bunları yapabilmek için tüm dünya üzerinde ağda yer alan bütün düğümleri yok etmek veya değiştirmek gerekmektedir ki bu durumun olması da imkansızdır (Avunduk ve Aşan, 2018). Güvenli ve dağıtılmış, merkezi olmayan, eşten eşe ağ sistemi üzerinden kullanıcılar birbirleriyle doğrudan bağlantı kurabilmekte, ayrıca tüm bilgi ve kimlikler yine bu sistemde son teknoloji kriptografi ile son derece karmaşık hale getirilmekte ve yalnızca ağın kendisi tarafından açılabilir ve çözülebilir bir algoritma haline gelmektedir. Bu nedenle bu ağ son derece güvenli olmasıyla teknolojide devrim niteliği taşımaktadır (Güçlü, 2019).

Blokzincir teknolojisinin üçüncü etmeni dağıntık defter teknolojisidir. Günümüzde birçok cihazın kullanımına açık merkezi sistemlerde, sistemin merkezinde bulunan ve sistemin işletimini

sağlayan güvenilir bir cihaza ihtiyaç duyulmaktadır. Blokzincir teknolojisinde ise; bilgilerin birer kopyası sistemdeki cihazlara eşit olarak kaydedilir ve ihtiyaç duyulan güven ortamı aracı bir cihaza veya kuruma ihtiyaç duyulmadan oluşturulur. Eğer aracısız bir şekilde işlemlerin gerçekleşmesi ve bilginin paylaşılması isteniyorsa, blokzincir bu aşamada ihtiyacı çözen bir teknoloji olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece bir ara kurum ihtiyacı ortadan kalkmakta ve bu durumdan kaynaklı maliyet ve risklerden kurtulmuş olunmaktadır (T2 Yazılım, 2018). Bu bilgilerin kaydedildiği defterler incelendiğinde, bu defterlerin beş temel özelliği bulunduğu görülmektedir. Bu özellikler;(i) merkezsizlik; bir merkeze bağlı olarak çalışmama durumunu, (ii) şeffaf ve izlenebilir olma; kayıt defterlerinin halka açık olması durumunu, (iii) ayrıntılı kaydetme; her bir kayda ilişkin, işlem, zaman, kimlik bilgileri gibi detaylı bilgilerin içerilmesi durumunu, (iv) güvenilirlik; kayıtların eşten eşe ağ ile birçok noktada kayıtlı olması durumunu ve son olarak (v) mahremiyet; bu teknolojiyi kullanan herkesin kimliği, kriptografi aracılığı ile rastgele harf ve sayıların arasına gizlenerek saklanmakta ve mahremiyeti sağlanmakta olması durumunu göstermektedir (Atabaş, 2018).

Blokzincir teknolojisinin dördüncü ve son etmeni ise mutabakat mekanizmasıdır. Blokzincir sistemindeki verilerin eşlenik bir kopyasının, sistemdeki bütün cihazlarda kopyalanarak saklanabilmesi için sistemin tümünü kapsayan bir mutabakata (Consensus) gereksinim vardır. Birçok unsurun bulunduğu bir sistemde, bir veri sisteme eklenmek istendiğinde bu verilerin belirli bir standarda sahip olması gerekmektedir. Böyle olduğu takdirde sistemin bütünlüğü korunur. Blokzincir gibi dağımik yapılarda birbirinden çok uzak ve birbirini tanımayan unsurlar olduğu için, birliği sağlamak adına sistemdeki unsurların tamamı tarafından kabul gören kurallar oluşturmak gerekmektedir. Bu sistemler farklı amaçlara istinaden kurulacağından, bu sistemler tarafından benimsenecek kurallar da farklılık gösterecektir. Bu kuralların bütününe ve işleyiş sürecine “mutabakat yapısı” denilmektedir (Durbilmez ve Türkmen, 2019). Bu sistemler içerisindeki tüm unsurların uymak zorunda olduğu bu kuralların işleyiş sürecine de “mutabakat süreci” adı verilmektedir (Usta ve Doğanekin, 2018).

2. Blokzincir Teknolojisinin Uygulama Alanları

1990’lı yıllarda uygulamaya girmeye başlayan blokzincir teknolojisinin değeri, ancak Bitcoin’in ortaya çıkmasıyla anlaşılmaya başlanmıştır. Blokzincir teknolojisi pek çok farklı uygulama alanına sahip olmasına karşın (örneğin, şans oyunlarının düzenlenmesi, sanat eserleri için telif haklarının planlanması, vb.) bu çalışmada yalnızca finansal piyasalarla ilgili uygulama alanlarına yer verilmiştir.

Teknolojinin hızla gündelik yaşama girmesiyle kullanılmaya başlanan dijital servisler, kullanılan elle tutulur kimliklerin dijital ortamda bir kopyasına ihtiyaç duymuştur. Blokzincir teknolojisi, öncelikle dünya üzerinde tanınmayı sağlayan ve varlığı kanıtlayan kimlikler için merkezi olmayan bir kimlik kayıt ve doğrulama sistemi kurulmasını sağlamayı hedeflemiştir (Usta ve Doğanekin, 2018).

Nakit kullanımının hala popülerliğini sürdürmesi dolayısıyla, ticari ve kişisel faaliyetlerden doğan vergi hala beyan sistemi ile beyan edilip ödenmekte ve bu süreç hem zaman almakta hem de mali müşavirler aracılığı ile olduğundan maliyetli ve kişisel hatalara açık konumda olmaktadır. Nakitsiz yaşamın olduğu ve tüm para akışının dijital ortamda gerçekleştiği bir dünyada, blokzincir sistemleri aracılığı ile sunulan akıllı sözleşmeler sayesinde, vergi hesaplamaları anlık ve gerçek zamanlı olarak hesaplanıp, tahsilatı da aynı şekilde yapılabilecektir. Bu sayede hem kayıt altına alınamayan ekonomi kayıtlı hale gelebilecek, hem de vergi toplama süreçleri hızlanıp maliyeti azalabilecektir. Bu tarz bir çözüm aynı zamanda vergilendirmede daha eşitlikçi ve adaletli politikaların uygulanması kolaylaştıracak, toplumda gelir ve hizmet dağılımını düzenleyebilecek ve toplumdaki huzur ve güven katsayısını arttırabilecektir (Altunbaşak, 2018).

Sigortacılık sektörü içerisinde en büyük hacme sahip olan mal ve kaza sigortalarının tazmin süreçlerinde, veri aktarımlarında üçüncü tarafa yani araçlara bağımlılıktan dolayı yüksek

maliyetler ve gecikmeler yaşanmakta ayrıca dolandırıcılık riski de artmaktadır. Tam bu noktada oluşturulacak akıllı sözleşme tabanlı bir blokzincir ağı sayesinde başvuru süreçleri kolaylaştırılabilir. Akıllı cihazlar sayesinde bu süreç otomatik hale gelebilecektir. Böylece üçüncü tarafa ihtiyaç kalmadan, olası gecikmeler ve maliyetler ortadan kaldırılabilecek ve en düşük insan kontrolü ile sürecin otomatik olarak tamamlanması sağlanabilecektir (Yıldırım ve Şahin, 2018).

Kamu kurumları tarafından yapılan finansal ve finansal olmayan ihaleler ve bu ihalelerin tüm aşamaları blokzincir ağları üzerinde kaydedildiği takdirde hem şeffaflık sağlanabilecek, hem de rüşvet, yolsuzluk gibi istenmeyen durumların engellenebileceği düşünülmektedir (Usta ve Doğantekin, 2018).

Küresel ödeme sistemlerinde para transferlerinin mevcut yapısı incelendiğinde, ödemenin göndericiden alıcıya gitmesi uzun sürmekte ve maliyetli olmaktadır. Ayrıca transferin mevzuata uygunluğunun denetimi, raporlanması konularında sorunlar yaşanmaktadır. Blokzincir ve Akıllı Sözleşme tabanlı oluşturulacak ödeme sisteminde, yapılacak ödemeler çok kısa zamanda ve daha az aracı ile yapılacağından hem düşük maliyetli hem de kolay olabilecek ve ayrıca ilgili kurumlar tarafından kolay bir şekilde kontrol edilebilecektir (Usta ve Doğantekin, 2018).

Blokzincir teknolojisinin getireceği en büyük ve faydalı yeniliklerden biri de girişimler için sermaye ihtiyacını karşılamak olacaktır. Genel olarak günümüzde girişimcilerin sermaye ihtiyaçlarını karşılama yöntemleri eğer kendi sermayeleri yok ise; yatırımcılar ve fonlar olmaktadır. Son yıllarda dijital ortamda ortaya çıkan kitle fonlama (crowdfunding) bu duruma bir alternatif olmuştur. ICO (Initial Coin Offering) olarak da bilinen bu modelde girişimciler, ihtiyaç duydukları sermayeyi, tamamen kendilerinin yönettikleri, hiçbir aracı kurumun olmadığı bir şekilde elde edebileceklerdir. Bu modeli kullanacak olan bireyler, dijital ortamda değer ifade eden bir "Token" (dijital hisse senedi) oluşturmaktadır. Daha sonra bu Token'lar yine dijital ortamda satışa çıkarılmakta ve Token'ların satışından elde edilecek gelir ile sermaye ihtiyacı karşılanmış olabilecektir. Akabinde, girişimin başarısı ile doğru orantılı olarak bu Token'lar değer kazanmakta ve yatırımcısına kazandırmaktadır (Evin, 2018).

Geleneksel yapılarda kredi, sadece lisans almış bankalar ve çeşitli finans kurumları tarafından sağlanmaktadır. Ancak güvenli blokzincir veri kayıt sistemi sayesinde bireyler birbirlerine kredi verebileceklerdir. Kredilendirme süreçleri iki tarafın da itiraz edemeyeceği bir şekilde sistem üzerinde görüntülenebildiği için kredi veren ve alan kişilerin kaygı duymasına gerek kalmayabilecektir (Usta ve Doğantekin, 2018).

Günümüzdeki ürünün imalatından tüketiciye kadar geçen tedarik süreci boyunca her adımda (yüzlerce hammaddenin temini, fabrika, ana bayiler, ara bayiler gibi), iletişim gerektiren yüzlerce entegrasyon ve bilgilendirme süreçleri bulunmaktadır. Bu yüzden sürenin uzaması, maliyetin artmasına ve ticaret sisteminin büyük sorun yaşamasına neden olmaktadır. Örneğin Avrupa'daki bir ülkede üretilen bir soğutucunun Doğu Afrika'daki bir ülkedeki son tüketiciye ulaşınca kadar 30'un üzerinde kurum ve kişiden onay almak gerekmekte ayrıca 200'ün üzerinde bilgi alışverişi yapılmaktadır (Sert, 2018). Blokzincir tabanlı bir sistemle, ürünün hammadde alımından imalatına oradan da satışına kadar her el değişimi, gerçek ve değiştirilemez bir ürün geçmişi oluşturularak belgelenir hale gelmektedir. Böylece, gecikmelerden kaynaklı maliyeti ve işlemlerde engeller oluşturan insan kaynaklı hataları büyük ölçüde azaltmak mümkün olabilmektedir. Akıllı sözleşmeler sayesinde, bir ürünün imalatından satışına kadar otomatik eylem akışları gerçekleştirilebilir. Örneğin; bir ürünün A durumuna gelip B kontrolünü geçmesi üzerine C birim para transferi otomatik olarak gerçekleşebilir. Müşteri açısından ise; alınan ürünlerin geçirdiği tüm süreçler hakkında bilgi sahibi olmaları ve daha bilinçli karar vermeleri sağlanabilir (Usta ve Doğantekin, 2018).

3. Finans Piyasaları ve Finans Piyasalarında İstihdam

Finans, kelime olarak, bankacılık sektörüne özgü olan, kredi, borç, sermaye piyasalarıyla, para ve yatırımla ilgili olan bütün faaliyetlerin hepsini açıklayan bir kavramdır. Temelde finans, para

yönetimlerini ve gerekli tüm fonları elde edebilme süreçlerini temsil etmektedir. Finans kavramı aynı zamanda mali sistemleri meydana getiren para, bankacılık, kredi, yatırımlar, varlıklar ve borçların gözetimini, oluşturulmasını ve incelenmesini de kapsamaktadır (Sabuncu, 2018). Bireyler, işletmeler ve devlet kurumları çalışmak adına mali bütçeye gereksinim duyduklarından, finans sektörü üç esas kategori içermektedir. Bunlar; bireysel finans, kurumsal finansman ve kamu finansıdır (Horwitz, 2019).

Finans piyasaları ekonomik gelişmelerle birlikte emek piyasaları üzerinde de etki sahibidir. Bu piyasalar bireylere, şirketlere ve devlet kuruluşlarına sermayeye erişim fırsatı sunmakta ve sunduğu birçok iş fırsatı nedeniyle işsizlik oranının düşürülmesine de yardımcı olmaktadır (Yaprak, 2009). Buradan da anlaşılacağı üzere finans piyasaları hem ekonomi hem de istihdam için önemli bir paya sahiptir ve finans piyasalarının güçlenmesi bir yandan ekonomik gelişmeye katkı sağlarken diğer yandan da istihdamın artmasına destek olabilmektedir.

Dünyadaki finans piyasalarındaki istihdamı belirleyen önemli durumlardan biri finans merkezi olarak bilinen yerlerdir. Bunlar, Frankfurt, Dubai, Londra, New York ve Tokyo gibi merkezlerdir. Örneğin, yalnızca Londra'da 1 milyondan fazla kişi finansal kuruluşlarda istihdam edilmektedir (STATISTA, 2020). Ülkeler özelinde durum incelendiğinde ise Japonya, Rusya, Almanya ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde milyonlarca kişinin finans piyasalarında istihdam edildiği bilinmektedir.

Türkiye'de ise 12 finansman işletmesi, 12 varlık yönetim işletmesi, 66 faktöring işletmesi, 29 finansal kiralama işletmesi (Kartal ve Ay, 2019) ve bankalar bulunmaktadır. Bu kurumlarda 2015 yılında çalışanların sayısı 201.205 iken, 2016 yılında 196.699, 2017 yılında 193.504, 2018 yılında 192.313 ve son olarak 2019 yılında 188.837 kişi olmuştur. Diğer bir ifade ile finans piyasasının parasal büyüklüğü artarken son 5 yılda sektörde istihdam edilmiş birey sayısı 13.000'den fazla azalmıştır (Türkiye Bankalar Birliği, 2020). Bu azalışın; şube dışı alternatif dağıtım kanallarının gelişmesinden, mobil bankacılık hizmetlerine olan talebin artmasından ve bazı hizmetlerin destek hizmeti kuruluşlarından temin edilmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Sektörün diğer büyük kolu olan sigortacılıkta ise 2018 yılında 19 bin 554 kişi çalışmaktayken, 2019 yılında bu sayı 19 bin 956 kişiye yükselmiştir (Türkiye Bankalar Birliği, 2020).

Finansal sistem fonksiyonel olarak dikkate alındığında, sektörün istihdama katkısı iki şekilde olmaktadır. Birincisi, finansal sektördeki istihdamın doğrudan artması; ikincisi ise finansal sektörün fonksiyonel etkileri sayesinde reel sektördeki istihdamın dolaylı olarak artmasıdır. Ancak yapısal yönden finans sektörüne bakıldığında, doğrudan istihdamı çok hızlı bir şekilde arttırmasının mümkün olmadığı ancak sektörün sağlam yapısı ve etkin çalışması sayesinde reel sektördeki istihdamı dolaylı olarak arttırmasının daha önemli olduğu dikkat çekmektedir. Tüm bu gelişmelerle birlikte son yıllarda sektördeki fon hacminin ciddi oranda artmasına rağmen özellikle bilişim sektöründe meydana gelen gelişmelerin etkisiyle, finans sektöründe yaratılan doğrudan istihdam artışı sınırlı olmuştur (Ayan, 2012).

4. Finans Piyasalarında İstihdamın Dönüşümü

1969 yılında ilk internet bağlantısının gerçekleşmesiyle birlikte, finansal piyasalarda internet kullanımı büyük önem kazanmıştır. Bu önem artık günümüzde bir gerekliliğe dönüşmüştür. İnternet kullanımı özellikle son 20 yılda çok büyük gelişme göstermiştir (Saatçioğlu, 2005). 2000'li yılların başındaki bu teknolojik sıçrayıştan ekonomi ve finans sistemleri de nasibini almış ve ekonomi ve finans sistemleri, teknolojik gelişmeler ile birlikte yeni fırsatlara kapı açmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte gündelik hayatta bir ödeme aracı olarak kullanılan paralar dijital hale dönüşmüş ve paralar artık cüzdanlarda taşınmak yerine dijital halde banka hesaplarında taşınır hale gelmeye başlamıştır (Seyithanoğlu, 2019).

Dijital finans olgusunun gelişimi, finansal piyasalar üzerinde oluşan köklü reformları da birlikte getirmiştir. Finansal piyasalarda yaşanan bütün gelişmeler iki büyük alan üzerinde etki oluşturmaktadır. Bu gelişmelerden ilki, bankalar ve finansal hizmetler üzerinedir. İkincisi ise

internet ve diğer iletişim araçlarında yaşanan gelişmelerdir. Bu dijital dönüşümler sonucu ortaya çıkan blokzincir teknolojisi ve bu teknolojinin bir çıktısı olan kripto paraların dünyada yaygınlaşması, bankacılık sektörünü bütün açılardan köklü şekilde dönüştürmektedir (Yazıcı, 2019). Ayrıca bankalar ve finansal kurumlar, blokzincir teknolojisinin kripto para dışındaki muhtemel kullanım alanları için araştırmalar yapmakta ve yenilikçi çözümlere yatırım yapmaktadır. Bu alanlar; ödeme işlemleri, para transferleri, alış/satış platformları, takas yönetimi, yetkilendirme, doğrulama, dijital kimlik yönetimi, doküman yönetimi ve İslami bankacılık uygulamaları şeklinde sıralanmaktadır (Ünsal ve Kocaoğlu, 2018).

Teknoloji ile birlikte köklü değişimlerin yaşanmış olduğu bir başka alan da mali piyasalardır. Bu bağlamda piyasaların artık fiziki mekandan bağımsız hale geldiği görülmektedir (Yazıcı, 2019). Bahsi geçen tüm dönüşümler finans piyasasında kullanılan teknolojilerin ve iş yapış biçiminin değiştiğini göstermektedir. Buradan hareketle finans piyasasındaki istihdam yapısının da bu gelişmelere bağlı olarak değişeceğini öngörmek mümkündür. Nitekim mevcut araştırma da tam olarak bu soruya odaklanmaktadır.

İlgili yazın incelendiğinde, literatürün üç farklı biçimde şekillendiği görülmektedir. Bunlardan ilki, teknolojinin gelişmesiyle birlikte finans piyasalarında artık az sayıda ve nitelikli personele ihtiyaç duyulacağı görüşüdür (Werneke, 1982; OECD, 1994; Ataman, 1998; Taş, 2018), İkinci görüş ise teknolojinin gelişmesiyle pazarın da büyüyeceğini ve yeni talebin karşılanması için çalışan sayısının artırılması gerektiğini, diğer bir ifade ile teknolojinin gelişmesinin finans sektöründe çalışan sayısının artacağını ileri sürmektedir (Eşdur, 1999; Işın, 2006; Alçın, 2010). Son görüş ise yeni teknolojik gelişmelerin finans alanında yoğun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte bazı bölümlerdeki istihdamın azalırken, hizmete giren yeni teknoloji temelli ürün ve hizmetlere ilişkin bölümlerde ise yeni istihdam alanlarının oluşacağını dile getirmektedir (Koçaşlı, 2014).

5. Veri Seti ve Yöntem

5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Mevcut araştırma, blokzincir teknolojisinin Türkiye bankacılık sektörü istihdamı üzerindeki olası etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Nitekim, blokzincir teknolojisinde meydana gelen değişimler dünya genelinde finans piyasalarını, finans piyasalarında kullanılan teknolojileri ve finans piyasası istihdamının yapısını etkilemeye başlamıştır (Karaköse, 2017; Aslan, 2018; Aldemir, 2018; Durbilmez, 2018). Bu bağlamda Türkiye özelinde blokzincir teknolojilerinin bankacılık sektörü istihdamı üzerindeki olası etkilerinin belirlenmesi önemlidir ve bu araştırma da bu konu üzerine odaklanmaktadır.

Ulusal tez veri tabanı ve DergiPark veri tabanlarında sosyal bilimler alanında 06.03.2020 tarihinde "blockchain", "blokzincir" anahtar kelimeleriyle araştırma gerçekleştirilmiş ve belirlenen anahtar kelimeleri taşıyan 21 lisansüstü tezin ve 63 makalenin kaleme alındığı tespit edilmiştir. Bu eserler incelendiğinde; lisansüstü tezlerin, blokzincirin uygulama ve kullanım alanları, geleceği, tarihi, işverenler üzerindeki etkileri ve hukuksal düzenlemelerdeki yeri üzerine yoğunlaştığı; makalelerin ise blokzincirin tarihi, geleceği ve uygulama alanları üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca, mevcut araştırmanın konusunun ulusal yazında incelenmediği saptanmış, dolayısıyla ulusal yazındaki önemli bir boşluğu kapatacağı düşünülmüştür.

5.2. Araştırma Yöntemi

Mevcut çalışmada nitel bir yöntem olan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan yöntemin nitel olmasının nedeni, araştırmaya bahis olan konunun derinlemesine betimlenmesi, yorumlanması ve aktörlerin bakış açılarının anlaşılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Baş ve Akturan, 2017). Yarı yapılandırılmış formun kullanılmasının nedeni ise, görüşmeciye genellikle sınırlı olan görüşme zamanını en etkin biçimde kullanmasına imkan vermesidir (Kümbetoğlu, 2015).

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşme formunun iki bölümü bulunmaktadır. İlk bölüm katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeyi hedeflemektedir ve bu bölümde 4 soru yer almaktadır (cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve deneyim süresi). İkinci bölüm ise blokzincir teknolojilerinin istihdam üzerindeki olası etkilerini, blokzincir teknolojisine ayak uydurmak için çalışanların ve kurumların atması gerektiği adımları belirlemeyi hedeflemektedir ve ilgili bölümde 3 soru bulunmaktadır (Örnek soru: Sizce blokzincir teknolojisi bankacılık-finans alanındaki istihdamı etkiler mi?).

5.3. Araştırmanın Örnekleme

Mevcut araştırma kapsamında Kırklareli kent merkezi ve ilçelerinde bankacılık sektöründe çalışan 10 uzman ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Bahsi geçen örneklem, kartopu örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmada bu örnekleme yönteminin tercih edilmesinin sebebi, konunun yeni olması nedeniyle blokzinciri hakkında bilgi sahibi olanların sayısının az olmasıdır. Nitekim bu yöntem, araştırmaya bahis olan konuya ilişkin en zengin bilgi kaynağı olabilecek bireylerin tespit edilmesi için kullanılan bir yöntem olduğu için tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler 01.03.2019 tarihi ile 06.03.2020 tarihleri arasında gerçekleşmiştir ayrıca katılımcıların onayları alınarak gerçekleştirilen görüşmeler ses kaydı ile belgelenmiştir.

5.4. Araştırmanın Problemi

Mevcut araştırmanın temel problemi; *“Blokzincir teknolojisinin Türkiye finans sektörü istihdamı üzerindeki olası etkileri nelerdir?”* şeklinde belirlenmiştir. Bu temel problemi derinlemesine ortaya çıkarabilmek için ise aşağıdaki araştırma soruları ileri sürülmüştür:

Araştırma sorusu 1: Sizce blokzincir teknolojisi bankacılık-finans alanındaki istihdamı etkiler mi?

Araştırma sorusu 2: Sizce blokzincir teknolojisine ayak uydurmak için çalışanlar ne yapmalı?

Araştırma sorusu 3: Sizce blokzincir teknolojisine ayak uydurmak için kurumlar ne yapmalı?

5.5. Araştırmanın Kısıtları

Mevcut araştırmada iki önemli kısıt bulunmaktadır. Bunlardan ilki coğrafi kısıttır. Buna göre, araştırmalar maliyet ve zaman kısıtı nedeniyle yalnızca Kırklareli kent merkezinde ve ilçelerinde finans piyasasında çalışanları kapsayacak şekilde planlanmıştır. Bu nedenle farklı coğrafyalarda yapılacak araştırmalarda farklı sonuçların elde edilebileceği unutulmamalıdır.

Diğer bir önemli kısıt ise örneklem bulma zorluğudur. Görüşme gerçekleştirilen katılımcıların belirlenmesinde büyük zorluk yaşanmıştır ve bu zorlukların iki boyutu vardır. Bunlardan ilki, katılımcıların yoğunluktan ve görüşmeye katılmaya korkmaktan araştırmaya katılmak istememeleridir. Araştırmaya katılma önerisinde bulunan bazı çalışanlar hem hafta içi hem de hafta sonu çalıştıklarını beyan etmişlerdir, bazıları ise yöneticilerin bu mülakatlardan rahatsız olabileceğini ve işini kaybetme korkusu yaşadığından dolayı görüşmeye katılmayı kabul etmediğini beyan etmiştir. Diğer bir kısıt ise blokzincir konusunun yeni bir konu olması dolayısıyla ortaya çıkan bilgi eksikliğidir. Bazı katılımcılar araştırmaya katılmaya gönüllü olsa da konuyla ilgili bilgisi olmadığı için araştırma sorularına yanıt vermemiş ve bu nedenle görüşmeler geçersiz olmuştur. Bu nedenle araştırmanın görüşme kısmı bir yıldan uzun bir sürede tamamlanabilmiştir.

6. Araştırmanın Sonuçları

Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde; araştırma katılanların 9'u erkek, 1'i kadındır. Katılımcıların yaşları 29 ile 37 arasında değişmektedir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde 9 kişinin lisans, 1 kişinin de yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmüştür. Son olarak katılımcıların deneyim süreleri incelendiğinde 3 yıl ile 12 yıl arasında finans-banka deneyimine sahip oldukları görülmüştür.

Katılımcıların blokzincir teknolojisinin finans piyasasındaki istihdam üzerine etkisine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; araştırma sorusu 1 (Sizce blokzincir teknolojisi bankacılık-finans alanındaki istihdamı etkiler mi?) bağlamında; katılımcıların yarısının blokzincir uygulamaları sonucunda istihdam üzerinde negatif etkisi olacağı görüşünü benimsediği görülmüştür. Diğer yarısı ise olumludur. Buna göre katılımcıların yarısı, kısa vadede bu tip uygulamaların gelişmesinin pek mümkün olmadığını, yasal mevzuatın hızlı bir şekilde revize edilemeyeceğini, bazıları ise nitelik olarak iyi olanlara talebin artacağını bu nedenlerle de blokzincir teknolojisinin finans piyasası istihdamını negatif etkilemeyeceğini dile getirmiştir.

Araştırma sorusu 2 (Sizce blokzincir teknolojisinin gelişimine ayak uydurmak için çalışanlar ne yapmalı?) bağlamında yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların çalışanlara yönelik en önemli tavsiyesinin araştırma, konuyla ilgili okuma yapma, yayınları takip etme olduğu sonucu olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sorusu 3 (Sizce blokzincir teknolojisinin gelişimine ayak uydurmak için kurumlar ne yapmalı?) bağlamında yanıtlar incelendiğinde ise; katılımcıların kurumlara, eğitim tasarımları, Ar-Ge yatırımı yapmaları, yasal mevzuatı düzenlemeleri gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılar; devletin de blokzinciri konusuna önem göstermesi gerektiğini ve düzenlemeleri yapma konusunda inisiyatif alması gerektiğini belirtmiştir. Son olarak katılımcılar; bu düzenlemeleri gerçekleştirilmeyen kurumların gelecekte rekabet etme imkanlarının kalmayacağını dile getirmiştir. Katılımcıların blokzincir teknolojisinin finans piyasası istihdamı üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri Tablo 1'de incelenebilir.

Tablo 1. Katılımcı Görüşleri

K1	<p>Yani bankalar zaten pek çok teknolojik gelişme karşısında küçülmeye ve istihdamda farklı projeler oluşturmaya başladılar yani bunu herkes biliyor. Tüm bankalar özellikle internet şubesine yöneldiler yani bu yönelmeyle birlikte çeşitli hediyelerle cazip hale getirmeye çalışıyorlar olayı. Finansbank'ın enpara.com diye bir uygulaması var, insansız şubesi. Aktif bir şekilde kullanılıyor bu. Şu an hangi bankaya giderseniz gidin geçmiş zamana göre daha az eleman çalıştırıyorlar. Yani velhasılıkelam istihdam konusunda geleceğin dünyasında insana ihtiyacın azalacağı düşünüyorum. Yani etkileyecektir tabii ki.</p> <p>... yani çalışanlar bu gelişme karşısında çekinmeden onu kullanabilmeli, yani cesur olmalılar bence.</p> <p>Yani öncelikle kurumlar teknolojik altyapılarını düzeltmeli ve geliştirmelidirler. Sonrasında ise bunu çalışanlarının kullanabileceği bir hale getirmeli ve çalışanlarının eğitim seviyelerini yükseltmeleri gerekir.</p>
K2	<p>... hani okuduğum birkaç makaleye ve edindiğim bilgilere göre blokzincir ile bir kere para transferi çok kolaylaşacak, yani ödeme yapılabilecek bunda. E bunlar şubeler tarafından zaten yerine getirilen işlemler. Bu açıdan düşünürsek ta dünyada teknolojinin hani genel olarak istihdamı azalttığını da biliyoruz. İstihdamı olumsuz yönde etkileyebilir tabii ki.</p> <p>Çalışanların bireysel olarak bu konuda pek bir şey yapabileceğini düşünmüyorum ben. Hani en fazla internetten araştırma yaparak bu konuda bilgilenebilirler.</p>

	<p>Yani zaten burada esas sorumluluk kurumlara düşüyor aslında. Daha öncede dediğim gibi bizimde merkezimiz teknolojik çalışmaları yapıyor. Bizler burada aslında kullanıcı durumundayız. Kurumlar bu teknolojiyi alacaklardır, yaptıkları işlere entegre edeceklerdir ve açıkları kapattıktan sonra çalışanları bu konuda eğiteceklerdir.</p>
K3	<p>Tabi ki bir etki olacaktır. Yalnız bu etkinin personel istihdam edilen personel sayısı olarak değil de niteliksel olarak olacağını düşünüyorum. Yani bu teknolojiye daha yatkın, bu teknolojiden anlayan ve gelişime açık personelin bankacılık sektöründe yer edineceğini düşünüyorum.</p> <p>Çalışanlar blokzincir teknolojisine ayak uydurmak için yayınları takip etmeli, çalışmaları takip etmeli, açılacak olan eğitim ve seminerlere katılarak bu alanda kendilerini geliştirebilirler.</p> <p>Kurumların bu blokzincir teknolojisinden geri kalmamak için uzmanlaşmış olan şirketlerle işbirliği yapmaları, bu alanda kod yazmada bilgisi olan personelle çalışmaları sonucunda blokzincir teknolojisine yatırım yapacaklarını düşünüyorum.</p>
K4	<p>Ben bu teknolojinin istihdamı çok fazla etkileyeceğini düşünmüyorum. Zaten teknoloji ilerledikçe, sadece bu blokzincir ile ilgili değil, diğer işlemlerde de teknoloji ilerledikçe istihdam farklı kanallara kayıyor. Belki bir yerden azalıyor ama başka bir taraftan da iş kanalı açılmış oluyor. Hani bu taraftan bakarsanız bence istihdamı etkilemeyecektir ama farklı istihdam kanalları oluşturacaktır.</p> <p>Biz çalışanlar zaten teknolojiyi sürekli takip etmeliyiz. Blokzincire de baktığımız zaman bunlarla şu anda bireysel olarak araştırıp inceleyebiliriz sadece ama alanımızla ilgili bakarsanız banka sektörüne girdikten sonra zaten kurumsal eğitimler açılacaktır.</p> <p>Bence burada değişik örnekler var. En iyi örnek bence Nokia. Her zaman anlatılır; teknolojiyi takip etmediği için dünya devi iken şu anda piyasadan kaybolmuş bir firma. Blokzincir teknolojilerini takip etmeyen firmalar her zaman maalesef yok olmaya mahkum olacaklardır diye düşünüyorum.</p>
K5	<p>Yani uzun süre uygulamaya gireceğini düşünmediğimden buna hayır demek istiyorum. Yani uygulansa bile tek para transferi özelliği ile istihdamı o kadar etkilemez diye düşünüyorum.</p> <p>Yani sonuçta ilgilerini çekiyorsa ve bu yoğunlukta fırsat bulabiliyorlarsa işleriyle alakalı olmasa da kişisel gelişim alanında araştırmalar yapabilirler.</p> <p>Şimdi devletler bunu yasal olarak kabul ederlerse ve gerekli izinler çıkarılırsa kurumlar zaten gerekli çalışmalara başlayacaktır.</p> <p>Bu çalışmalar ne olur dersiniz önce Ar-Ge sonrasında da gerekli programların yapımı ve çalışanların eğitimi gibi çalışmalar olur.</p>
K6	<p>Şimdi bankacılık sektörünün, sadece blokzincir değil her türlü teknolojik gelişmeye ayak uydurması gerekiyor. Bu yönde de istihdamı kötü yönde etkileyeceğini düşünmüyorum. İnsan kaynaklarının bu yönde gelişmiş personelle daha kalifiye olacağını, hatta diğer teknolojik yeniliklerle birlikte iyi entegre olmuş blokzincir uygulamalarının Dünyaya ayak uydurmak için önemli olduğunu düşünüyorum.</p> <p>Çalışanların öncelikli olarak bu yönde iyi bir araştırma yapmaları, gerekirse bu yönde eğitim almaları kendilerini geliştirmeleri gerekiyor.</p> <p>Şirketler bu yönde ilerleme kaydetmiş şirketleri de inceleyebilirler. Ar-Ge yatırımlarına bu yönde ağırlık kazandırabilirler ve herhangi bir blokzincir üretimi yapan firmaya bile</p>

	ortak olunması mümkün olabilir.
K7	<p>Yani zaten özellikle son on yılda teknolojinin hızla gelişimiyle bankalardaki çalışan sayısı epey azaldı. Bu teknolojiye, yani tam oranını kestiremesem de elbette istihdamı etkileyecektir. Daha çok bu teknolojilerden anlayan az sayıda çalışan bankalar tarafından istihdam edilecektir.</p> <p>Tahminime göre çalışanların yüzde doksanının benim gibi haberi yoktur bu teknolojiden. Şu an için bilmelerinin işlerine reel bir faydası olmasa da kişisel gelişim olarak araştırmalar yapabilirler.</p> <p>Kurumlar tek başına bir şey yapamazlar. Çünkü bizler Devletin belirlediği yasal sınırlar içerisinde işlem yapan kurumlar olduğumuz için öncelikle Devletimizin gerekli yasal düzenlemeleri yapması gerekir. Sonrasında bizim bilgi teknolojileri bölümümüz altyapısını hazırlar. Sonrasında ise çalışanlarımıza gereken eğitimler verilir. Bizde işleyiş böyledir yani...</p>
K8	<p>Şimdi şöyle, gelişen teknoloji her sektörde istihdamı etkilemektedir. Hani genel olarak dijitalleşme insan emeğinin etkisini düşürmekle beraber şirketler yazılım ve Ar-Ge yatırımlarını arttırmakta ve istihdamlarını bu alanlara kaydırmaktalar normal olarak. Blokzincir teknolojisinin bankacılık-finans sektörüne tam entegre olmasıyla beraber sektörde birçok işlem daha az insanın kontrol ve onayına tabi olacaktır. Dolayısıyla bu alanlarda görev yapan bankacı ve finansçılara kesinlikle ihtiyaç olacaktır.</p> <p>Şimdi tabii henüz bu teknoloji çok yoğun ve yaygın olarak kullanıma geçmeden önce ilgili makaleleri okuyarak, araştırma yaparak, efendim bizzat kullanarak teknolojinin gelişimine ayak uydurulabilir.</p> <p>Şimdi bankacılık-finans sektöründeki kurumların bu blokzincir teknolojinin gelişimini takip ettiklerini ve yatırımlar yaptıklarını hani biliyoruz, biliyorum. Yasal olarak şu anda bundan fazlasını yapmaları da pek mümkün görünmüyor.</p>
K9	<p>Kısa vadede daraltıcı etkisinin olacağını ön görüyorum.</p> <p>Açıkçası teknolojinin ne kadar hızlı değiştiği göz önüne alındığında çalışanların bu konuda yapabilecekleri çok fazla bir şey olduğunu düşünmüyorum.</p> <p>Teknolojinin çok hızlı geliştiğini göz önüne aldığımızda kurumların bu teknolojinin günümüzden çok gelecekte hangi yöne gideceği konusunda vizyon sahibi olup, bu konuda gerekli teknik, eğitsel etkinliklerin artırılması, kurumsal kültürün yerleşmesi ve bir bütün olarak hareket edilmesi gerektiğini düşünüyorum.</p>
K10	<p>Bu soruya maalesef gerçekten üzülerek evet diyorum. Çünkü zaten teknoloji biliyorsunuz genel olarak istihdamı etkiliyor. Günümüzde de böyle. Daha bu teknoloji gelmeden, mevcut uygulamalarla bizim istihdamımız oldukça azaldı. İnsanlar eskiden en ufak miktarda en basit işlemler için şubemize geliyordu ve kuyruklar oluyordu. Şimdi ise Bankamızın girişinde yer alan iki makine 5 bin TL'ye kadar olan her türlü işlemi çalışanımıza gerek kalmadan yapıyor. Ayrıca insanlar cep şubelerini kullanarak ta birçok işlemi bankamıza gelmeden de hallediyorlar. Artık şubemize, teknolojiye güvenemeyen insanlar daha çok ağırlıklı olarak geliyorlar. Bu teknoloji de gelirse istihdamımızı oldukça etkileyeceğini düşünüyorum. Tabii şunu da belirtmekte fayda var. Bir de bu teknolojinin işlemlerini sağlayacak elemanlara da ihtiyaç olacaktır. Ve kalifiye elemanlar istihdam edileceklerdir. Ancak tabii işe girenler işini kaybedenlerden oldukça az olacaklar.</p> <p>Yani benim gibi şahsi olarak araştırmalar yapabilirler mesela, kendilerini</p>

<p>geliştirebilirler ayrıca bu teknolojinin kullanıldığı bir sürü programlar var, onları kullanmaya başlayabilirler mesela.</p> <p>Öncelikle kurumlar değil de devletlerin bir şeyler yapması gerekiyor. Önceden söylediğim gibi yasal düzenlemeler bu konuda şart. Bunların yapılması lazım. Ondan sonra zaten altyapı çalışmaları, uygulama geliştirmeleri ve çalışanların eğitimi gibi aşamalar hızlı hızlı gelecektir...</p>
--

Elde edilen bulgular incelendiğinde; katılımcıların yarısının blokzincir uygulamalarının istihdam üzerinde negatif etkisi olacağını, diğer yarısının ise blokzincir teknolojisinin finans piyasası istihdamını negatif etkilemeyeceğini dile getirdiği görülmüştür. Katılımcıların çalışanlara yönelik en önemli tavsiyesi; araştırma, konuyla ilgili okuma yapma ve yayınları takip etme şeklindedir. Son olarak ise katılımcıların kurumlara, eğitim tasarımları, Ar-Ge yatırımı yapmaları ve devlete yasal mevzuatı düzenlemesi gerektiği tavsiyelerinde bulunduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılar; blokzincir teknolojilerine ayak uyduramayan kurumların gelecekte rekabet etme imkanlarının kalmayacağını dile getirmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Mevcut araştırma, blokzincir teknolojisinin Türkiye bankacılık sektörü istihdamı üzerindeki olası etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Kırklareli kent merkezi ve ilçelerinde bankacılık sektöründe çalışan 10 uzman ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan ulusal literatür taramasında, araştırmanın konusunu içeren herhangi bir eserin kaleme alınmadığı görülmüştür. Bu bağlamda mevcut araştırmanın ulusal yazındaki önemli bir boşluğu kapaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların yarısının blokzincir uygulamalarının istihdam üzerinde negatif etkisi olacağını, diğer yarısının ise blokzincir teknolojisinin finans piyasası istihdamını negatif etkilemeyeceğini dile getirdiği görülmüştür. Katılımcıların çalışanlara yönelik en önemli tavsiyesi araştırma, konuyla ilgili okuma yapma, yayınları takip etme şeklindedir. Katılımcıların; kurumlara, eğitim tasarlama ve Ar-Ge yatırımı yapma, devlete ise yasal mevzuatı düzenleme yönünde tavsiyelerde bulunduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılar; blokzincir teknolojilerine ayak uyduramayan kurumların gelecekte rekabet etme imkanlarının kalmayacağını dile getirmiştir.

Mevcut araştırmanın esas problemi olan blokzincir teknolojilerinin istihdam konusundaki etkilerine bakıldığında, uzmanların görüşünün ikiye ayrıldığı görülmüştür. Uzmanların bir kısmı mevcut teknolojik gelişmelerin hali hazırda finans sektöründe istihdamı olumsuz yönde etkilediğini ve blokzincir teknolojisinin de istihdamı olumsuz yönde etkileyeceğini dile getirirken; diğer kısmı ise teknolojinin istihdamı etkilediğini ancak bunun miktar yönünden değil çalışanların niteliği yönünde olduğunu yani daha kalifiye çalışanların istihdam edileceğini ifade etmektedir. Bu açıdan elde edilen sonuç blokzincir teknolojilerini aşmış ve teknolojinin istihdam üzerindeki etkilerine yaklaşmıştır. Nitekim, literatür de bu konuda üçe ayrılmış durumdadır. Örneğin Werneke (1982), OECD (1994), Ataman (1998), Taş (2018) ve Türkiye Bankalar Birliği (2020) teknolojinin gelişmesiyle birlikte az sayıda nitelikli personele ihtiyaç duyulacağını dile getirmektedir. Eşdur (1999), Işın (2006) ve Alçın (2010) teknolojinin gelişmesiyle pazarın da büyüyeceğini ve yeni talebin karşılanması için çalışan sayısının artırılması gerektiğini, diğer bir ifade ile teknolojinin gelişmesinin çalışan sayısını arttıracaklarını ifade ederken; Koçtaşlı (2014) ise yeni teknolojik gelişmelerin bankacılık alanında yoğun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte bazı bölümlerdeki istihdamın azalırken, hizmete giren yeni teknoloji temelli ürün ve hizmetlere ilişkin bölümlerde yeni istihdam alanlarının oluşacağını belirtmiştir. Diğer yandan Türkiye Bankalar Birliği'nin raporları incelendiğinde; bankalar için daha az maliyetli olan (Çil Yıldız, 2017) dijital bankacılık hizmetlerini kullanan müşteri sayısının, 2017 yılından 2019'a gelindiğinde ikiye katlanarak 40 milyonu aştığı görülmektedir. Tüm bu

veriler, görüşme yapılan uzmanların yarısının dile getirdiği teknolojik gelişmelerinin sektörlerindeki istihdamı azalttığı yönündeki görüşlerini destekler niteliktedir.

Gelecekte bu yönde yapılacak çalışmalar için; aynı çalışma, şube çalışanları yerine bankaların Ar-Ge bölümü çalışanları ile yapıldığı takdirde, konu hakkında daha fazla bilgi sağlanması bakımından faydalı olabilecektir. Ayrıca yine aynı çalışmanın blokzincir teknolojisinin ilk resmi uygulamalarının bankacılık sektöründe hayata gelmesinin ardından yapılması konuyla ilgili daha reel sonuçların elde edilmesini sağlayabilecektir.

Kaynakça

- Alçın, S., (2010). *Teknoloji ile Değişen Üretim İlişkileri, Emek ve Siyaset*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Aldemir, M., (2018). *Elektronik Para ve Blockchain'in Finansal Yönetim Üzerine Etkileri*, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunbaşak, T.A., (2014). "Blok Zincir (Blockchain) Teknolojisi ile Vergilendirme", *Maliye Dergisi*, 174, 360-371.
- Aslan, A., (2018). *Kripto Para Olgusu ve Blockchain Teknolojisi: Ekonomik Aktörlerin Tepkisi, Maliyet Analizi Var Modeli ve Granger Nedensellik Testi*, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabaş, H., (2018). *Blokzinciri Teknolojisi ve Kripto Paraların Hayatımızdaki Yeni Yeri*, İstanbul: Ceres Yayınları.
- Ataman, B.C., (1998). "İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 53, 59-72.
- Avunduk, H. ve Aşan, H., (2018). "Blok Zinciri (Blockchain) Teknolojisi ve İşletme Uygulamaları: Genel Bir Değerlendirme". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(1), 369-384
- Ayan, E. (2012)., "Türk Bankacılık Sektöründe İstihdam Analizi ve İstihdamın Arttırılması Olanakları", *Business & Economics Research Journal*, 3(1).
- Baş, T. ve Akturan, U., (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayınları.
- Çil Yıldız, Ç., (2017). *Yeni Teknolojilerin Bankacılık Sektörüne Olan Sosyoekonomik Etkileri:Türkiye Örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Bitirme Projesi.
- Durbilmez, S. E., (2018). *Blokzincir Teknolojisinin Finans Sektöründeki Yeri ve Uygulamaları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Durbilmez, S. E. ve Türkmen, S. Y., (2019). "Blockchain Teknolojisi Ve Türkiye Finans Sektöründeki Durumu", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 30-45.
- Eşdur, B., (1999). *Yeni Teknolojilerin Türk Bankacılık Sektörünün İstihdam ve Verimlilik Yapısına Etkileri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE
- Evin, H. İ., (2018). "Sermaye Piyasalarında Yeni Uygulamalar: Kripto Para Arzları", [https://bctr.org/wp-content/uploads/2018/11/Sermaye Piyasalar%C4%B1ndaYeniUygulamalar.pdf](https://bctr.org/wp-content/uploads/2018/11/SermayePiyasalar%C4%B1ndaYeniUygulamalar.pdf) (Erişim: 21.12.2019).
- Güçlü, K., (2019). *Blokzincir Teknolojisi Ve Gümrük İşlemlerinde Blokzincir Uygulama Alanlarının İncelenmesi*. Ankara: Ticaret Bakanlığı, Ticaret Uzmanlığı Tezi.
- Horwitz, S., (2019). *Monetary Evolution, Free Banking, and Economic Order*. Routledge.

- Işın, F.B., (2006). “Teknoloji Araçlarının Bankacılık Sektöründe Uygulanabilirliği Ve Türkiye’deki Bu Doğrultudaki Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2, 107-120
- Karaköse, İ.S., (2017). *Elektronik Ödemelerde Blok Zincir Sistematiği ve Uygulamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Kartal, M. T. ve Ay, H., (2019). “Türkiye’de Faizsiz Finans Kuruluşları Açısından Bir Dönüm Noktası: Faizsiz Finans Muhasebe Standartları (FFMS) Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 77-102.
- Koçaşlı, İ.O., (2014). *Yeni Teknolojilerin Türk Bankacılık Sektörüne Ekonomik Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kümbetoğlu, B., (2015). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınevi.
- OECD. (1994). “*The OECD Jobs Study Facts, Analysis, Strategies*”, <https://www.oecd.org/els/emp/1941679.pdf> (Erişim: 04 Nisan 2020).
- Saatçioğlu, C. (2005). “Yeni Ekonomi ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 151-165.
- Sabuncu, B. (2018). “Alternatif Finansmanda Finansman Şirketleri ve Muhasebesi”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 1-8.
- Sert, T. (2018). *Sorularla Blockchain*, https://bctr.org/dokumanlar/Sorularla_Blockchain_Turan_Sert.pdf, / Erişim: 17.12.2019.
- Seyithanoğlu, F. (2019). *Para ve Banka Sistemlerinin Evrilme Serüvenleri: Bir Günümüz Gerçeği Olan Blockchain Teknolojisi ve Bitcoin*, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- STATISTA (2020). Number of Employees in the Financial Services Sector in the United Kingdom (UK) from 2001 to 2019 / Erişim Tarihi: 03.04.2020.
- T2 Yazılım A.Ş. (2018). “*Keşif: Blockchain’in Sırları BBN Faz1*”, <https://docplayer.biz.tr/109622867-Kesif-blockchain-in-sirlari.html> / Erişim: 27.12.2019.
- Tanrıverdi, M., Uysal, M. ve Üstündağ, M.T. (2019). “Blokzinciri Teknolojisi Nedir? Ne Değildir?: Alanyazın İncelemesi”. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 12(3), 203-217.
- Taş, H.Y., (2018). “Dördüncü Sanayi Devrimi’nin (Endüstri 4.0) Çalışma Hayatına ve İstihdama Muhtemel Etkileri”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 1816-1836.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2020). “*Bankacılık Sisteminde Banka, Çalışan ve Şube Sayıları*”, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/1282/Banka_Calisan_ve_Sube_Sayilari-Aralik_2019.pdf / Erişim: 01 Şubat 2020.
- Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği. (2018). “*Türkiye Sermaye Piyasası 2018*”, <https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2019/06/T%C3%BCrkiye-Sermaye-Piyasalar%C4%B1-2018-1.pdf#page=19> / Erişim: 07 Ocak 2020.
- Usta, A., ve Doğanekin, S. (2018). *Blockchain 101 v.2.*, İstanbul: BKM Yayınevi.
- Ünsal, E. ve Kocaoğlu, Ö. (2018). “Blok Zinciri Teknolojisi: Kullanım Alanları, Açık Noktaları ve Gelecek Beklentileri”, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 13, 54-64.
- Werneke, D. (1982). *Microelectronics and Office Jobs*, Geneva: ILO Publication.
- Yaprak, Ş. (2009). “Ekonomik Krizlerin İstihdama Yansıması”. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 1(2), 55-64.

- Yazıcı, R. (2019). "The Importance of Personal Pension System in the Development of Financial Literacy", *Literacy*, 9(1), 1-12.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, İ. ve Şahin, E.E. (2018). "Insurance Technologies (Insurtech): Blockchain and Its Possible Impact on Turkish Insurance Sector", *Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi*, 6(3), 13-2.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE**2019 YILI “GÜNDÜZ KUŞAĞI” TV PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME****Olçum AKYÜZ****İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Yüksek Lisans Mezune-posta:
olcumakyuz@gmail.com
ORCID 0000-0002-5064-3827**Prof. Dr. Mehmet MEDER****Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Sosyoloji Bölümüe-posta:
mmeder@pau.edu.tr
ORCID 0000-0002-7783-1131**ÖZET**

Bu makale TÜRKSAT'ın Ulusal Kanallar olarak belirlediği kanallarda, gündüz kuşağı adı verilen saat diliminde yayınlanan programlar üzerine sosyolojik bir denemidir. Makalede öncelikle televizyonun Türkiye'deki gelişimine kısaca değinilecektir. Bu çerçevede televizyon yayınlarının içerik, kapsam ve amaçlarının değişimi kısaca açıklanacaktır. Buradan hareketle Türk ulusal kanallarındaki 2019 yılı gündüz kuşağı programları betimleyici bir anlatımla tanıtılacak ve sosyolojik açıdan değerlendirilecektir. Özellikle daha fazla kişiye ulaşabilen ulusal kanalların yayınları olmak üzere televizyon yayınları bireyler ile tek yönlü bir iletişim sağlıyor olmasına karşın, kolektif bilinç yaratmaktadır ve bireyin bir grubun içinde hissetmesini sağlamaktadır. Bu nedenle televizyon yayınlarının içeriği kolektif bilince yapılan bir yönlendirme değildir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, TV Programı, Gündüz Kuşağı, İletişim Sosyolojisi**AN ASSESSMENT ON THE "DAYTIME ZONE" TV PROGRAMS OF 2019****ABSTRACT**

This article is a sociological essay on the programs broadcast in the time zone called the daytime broadcast time zone on the channels determined by TURKSAT as Turkish national channels. The article will first briefly mention the development of television in Turkey. In this context, the change of content, scope and aims of television will be explained briefly. From this point of view, the daytime programs of 2019 on Turkish national channels will be introduced with a descriptive narrative and evaluated from a sociological perspective. Although television broadcasts, especially broadcast of national channels that can reach more people, do not provide a one-way communication with individuals, they create collective consciousness and make the individual feel as if they are in a group. For this reason, the content of television broadcasts is an orientation to the collective consciousness.

Keywords: Television, TV show, Daytime Broadcast, Sociology of Communication**Geliş Tarihi/Received:** 11.09.2020**Kabul Tarihi/Accepted:** 12.10.2020**Yayın Tarihi/Printed Date:** 20.12.2020**Kaynak Gösterme:** Akyüz, O. ve Meder, M., (2020). "2019 Yılı "Gündüz Kuşağı" Tv Programları Üzerine Bir Değerlendirme". *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8) 125-131.

GİRİŞ

Türkiye’de televizyon 31 Aralık 1968 tarihindeki ilk TRT yayınından beri kamusal hayatın bir parçasıdır. 1972 sonrasında Ankara dışındaki şehirlerde de televizyon yayını iletmeye başlanmıştır. Televizyon kitle iletişimi açısından toplumsal alanın kurgulanmasında ve iletişimin sağlanmasında giderek etkisi artan bir rol üstlenmiştir. İlk haliyle kamu ve devlet ilişkisi içinde, devletin kamuya bir bilgiyi iletmek amacıyla didaktik yayınlar yaptığını söylemek mümkündür. Yayınların içeriğinin değişmesi ve çeşitlenmesi 1974 itibariyle gerçekleşmiştir. Çoğunlukla akşam saatlerinde gerçekleştirilen yayınlara ek olarak gündüz yayınları da yapılmaya başlanmıştır. Bu yayınların yanı sıra spor programları, belgeseller, edebiyat uyarlamaları ve diziler yayınlanmıştır. Televizyon hem bir teknolojik cihaz olarak hem de yayın kapasitesi olarak zaman içinde ulaşılabilir hale gelmiştir (Gündüz, 2019). Yaşanan ekonomik krizlerin bir sonucu olarak alım gücünün azalması ile sanata (sinema, tiyatro vb.) ilişkin harcamaların azaltılması ve bu ihtiyacın televizyon yayınları ile ikame edilmesi sonucunu doğurmuştur. Televizyon haber alma dışındaki bireysel ihtiyaçları da karşılayan nitelik kazanmıştır. 1990 yılı itibariyle devletin televizyon kanalları dışında özel kanallar da kurulmuştur. Reklamcılığın televizyon yayınlarına eklenmesiyle televizyon hem bilgi veren hem bilinç yaratan hem de ihtiyaç kavramını sürekli olarak yeniden tanımlayan nitelik kazanmıştır. Televizyon kanallarının çeşitliliği artmış, kanallar birbirlerinden farklı yayınlar yapmıştır. Kanalların politikaları zamanla değişiklik göstermiştir ve çeşitlenmiştir. Böylelikle farklı ilgi alanlarına hitap eden yayınlar yapılmıştır (Akbulut, 2005).

1. Gündelik Hayatta Televizyon

Televizyon yayınları iletişim, medya, sosyoloji, reklamcılık vb. alanların tartışma konularından biridir. Kitle iletişiminde önemli bir görev icra eden televizyon; gazete, dergi, radyo gibi diğer kitle iletişim araçlarına kıyasla hala toplumun geniş kesimlerine etkide bulunabilmekte, yönlendirme yapabilmektedir. Televizyon yayınının temel amacı kamusal fayda sağlamak değil, toplumun ilgisini sürekli üzerinde tutarak ticari kar elde etmektir. Bu açıdan adeta bir sirk gibidir (Aytekin, 2014, s. 137). Kendisini sürekli olarak yenileyen televizyon yayınları ve bu yayınların hitap ettiği kitle, sosyal bilimlerin araştırma konularından birini oluşturmuştur. Gündelik hayatın içinde giderek daha fazla yer edinmiş olan televizyon yayınlarını izlemeye yönelik olarak çeşitli motivasyonlar söz konusudur. Bunlar; boş zamanını geçirmek, zihin yorgunluğundan kurtulmak ve kafa dağıtmak, sohbetten kaçınmak vb. olabilmektedir (Gauntlett & Hill, 1999: 130).

2. 2019 Yılı Gündüz Kuşağı Yayınları Kategorileri

Yayınların toplumsal alanda yarattığı etki sosyolojinin araştırma konularından biridir. Televizyoncuların OPT¹ olarak tanımladığı, halk arasında "Gündüz Kuşağı" olarak bilinen süreçte yayınlanan güncel (2019 yılı ulusal kanallarının yayınlarını oluşturan) televizyon programlarına ilişkin bir kategorizasyona girildiğinde beş tip televizyon programından söz etmek mümkündür. Bunlar: Yemek ve temizlik programları, gündelik hayata ilişkin konuların işlendiği programlar, kriminal konuların çözüme kavuşturulduğu programlar, dedikodu programları, stil ve moda programlarıdır.

2.1. Yemek ve Temizlik Konulu Programlar

Gündüz kuşağı olarak tanımlanan programların çoğu gündelik hayata ilişkin meseleleri konu edinmektedir. Bu çerçevede ilk dikkati çeken programlar yemek ve temizlik konulu programlardır. Gündelik ihtiyaçlar ve pratikler bu programlar vesilesi ile tartışmaya ve ödüllendirmeler ile rekabete açılmaktadır. Hayati ihtiyaçların karşılanmasının tartışmaya açıldığı programların yaş, cinsiyet, eğitim, meslek gibi ayrıştırma kategorilerinin olmaması

¹ OPT (Off Prime Time). Off Prime Time saat 07.00- 19.59 saatleri arasında yapılan yayındır.

yarışmacı ve izleyici olarak talebin artmasını desteklemektedir. Programa katılanların hem yarışmacı hem de puan dağıtan jüri rolünde olması ile birbirine zıt görünen iki rol katılımcılar tarafından icra edilmektedir. Bu durumun yarattığı dengesizlik ve çatışma, programın ilgi görmesinde etkilidir. Yanı sıra bu programların toplumsal cinsiyet kimliklerine ilişkin stereo tipleri değiştirmeye yönelik bir etkide bulunduğunu söylemek mümkündür.

2.2. Gündelik Hayata İlişkin Konuların İşlendiği Programlar

Gündelik hayata ilişkin konuların işlendiği programlar yemek yapma, herhangi bir konuda uzman görüşü alma, ünlü bir konuk ağırlama, halk içinden seçilmiş bir kişinin sağlık vb. konularda sorunlarını çözme gibi birden fazla parçadan oluşmaktadır. Bu tür programlarda günlük hayatta işe yaraması muhtemel tasarruf önerileri, el-işi vb. becerilerin açıklanarak uygulanması, zaman zaman burç yorumlarının yapılması söz konusudur. Bu programın sunuculuğunu üstlenen isimlerin tamamı kadındır. Bir tür ailenin birliğini koruyan, yaratan ve yaşatan, adeta Tanrıça Hera rolü üstlenen sunucular söz konusudur. Gündelik hayata ilişkin konuların işlendiği programların bir kısmında sadece cuma günlerine mahsus olarak bir "hoca" eşliğinde dini içerikli bir bölüm eklenmektedir. Geleneksel ve modern, dini ve seküler değerlerin tümü aynı potada eritilerek popüler kültüre eklenmektedir. Genel bir çerçeveden baktığımızda programların isimlerinin belirsiz olması programların içeriklerinin sınırlandırılmamış olması ile tutarlı bir görünüm sunmaktadır. Programda stüdyodaki izleyiciler zaman zaman program akışına dahil edilmektedir. Bu programlarda sunucu yayın içinde bir uzman ile konuşarak o gün için belirlenmiş konuda bilgi almaktadır. İzleyiciler konuya göre uzmanla bir araya getirilmektedir. Böylelikle -en çok da bir sağlık sorununun tedavi edilmesi ve çözülmesinde- izleyicilerden birinin veya birkaçının özel yaşamına dair bilgiler alınmakta, uzman kişi ve danışan arasındaki iletişim kamuya açılmakta ve sorunun çözülme süreci adeta bir dizi-film gibi gözler önüne serilmektedir. Uzman desteğini alan kişilerin çoğunlukla kadınlardan oluşması dikkat çekicidir. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu izleyici kitlesi ile bu tek yönlü iletişimde karşılıklı dostluk ve paylaşım hissi yaratan, suni bir bağ kurulmaktadır. Bu programlarda dikkati çeken bir diğer şey de sorunların muhakkak tatlıya bağlanması, olumlu bir sonuca ulaşılmasıdır. Bu biçimde programa eklenen hikayeler ile izleyicinin yayını izlemesinde süreklilik sağlanmaktadır. Bu çerçeveden hareketle, kriminal konuların çözüme kavuşturulduğu programlar ile de bir olaya bağlı olarak gelişen bir gizemin çözüme kavuşturulması hedeflenmektedir.

2.3. Kriminal Konuların Çözüme Kavuşturulduğu Programlar

Her hafta (5 gün) için seçilen bir veya iki olaya ilişkin araştırmalar yürütülmektedir. Bu programlarda seçilen olaya ilişkin olarak çeşitli tanıkların, görüş bildirmek isteyenlerin programa aktif olarak katılabilme imkânı vardır. Yanı sıra izleyicinin kendi sorunlarını tartışmaya açabileceği bir alan da sunmaktadır. Görüş bildiren kişilerin çoğu halkın içinden, çoğunlukla olayla ilişkili olan isimlere yakınlığı bulunan, herhangi bir uzmanlığa sahip olmaksızın ve herhangi bir uzmanlığa sahip olması gerekmeksizin "bilirkişi" kesilen kimselerdir. Bu programlarda uzman olmayan kişilerin zaman zaman uzmanların yerini aldığını söylemek mümkündür. Kriminal olayların çözüme kavuşturulduğu programlar aynı zamanda güvenlik güçleri ile iş birliğinin yapıldığı programlardır. Bu açıdan kriminal bir olayın kamusallaşması yolu ile kolluk kuvvetlerinin sorunu çözmesine ilişkin bir kamuoyu baskısı da oluşturmaktadır. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012) kapsamına uygun bilincin yaratılmasıyla kamuoyu oluşturulması ve kanunun uygulanmasına ilişkin gerekli zemini hazırlaması yönüyle önemlidir. Bu tip programlarda tartışmaya açılan olayın sonuca bağlanmasında sunucu ve izleyiciler "adalet dağıtan yargıç" rolünde hareket ederler. Çoğunlukla kadına şiddet, taciz, tecavüz gibi vakaların da açığa çıktığı programda pek çok kadın kendi hayatı ile özdeşim kuracak ya da kendi hayatından daha kötü bulduğu örnekler üzerinden kişisel tatmin sağlayacağı için programa ilgisi devam etmektedir (Meder & Çiçek, 2012).

2.4. Dedikodu Programları

Dedikodu programları ise ünlü kişilerin hayatlarına (iş yaşamları, aileleri, sosyal medya hesaplarından yaptıkları yayınlar vb.) ilişkin çeşitli yorumların dile getirildiği, ünlü kişi hakkındaki doğruluğu kanıtlanmış veya kanıtlanmamış herhangi bir haber üzerine spekülasyonların yapıldığı programlardır. Yapılan yorumların çoğu aşırı yergi veya aşırı övgü biçimindedir. Magazin haberlerinden temel farkı haberin üzerine konuşulmasıdır. Bu açıdan halkın ev oturmaları, kahvehane sohbetleri vb. sosyal toplanma alanlarında küçük gruplar halinde yürüttükleri tartışmalar ile benzerlik göstermekle birlikte izleyiciyi bahsettiğimiz küçük grubun içinde hissettirir şekildedir. Televizyon izleme davranışında etkili olan unsurlardan biri de yalnızlık hissinden kaçma isteğidir (Çakır & Çakır, 2011). Yapay da olsa bir grubun, bir sosyal ortamın içinde hissettirme özelliği ile izleyiciyi kendine bağlayan programlardır.

2.5. Stil ve Moda Programları

Stil ve moda programları giyim, saç ve makyaj yapımı gibi işlerin yapıldığı ve tartışmaya açıldığı programlardır. Gündelik bir pratiğin ve kişisel ihtiyaçların olduğundan farklı bir hale getirilerek değerlendirmeye alındığı bu programlar moda ve tüketim kültürünü pekiştiren nitelikler arz etmektedir. Bu tip programlara katılanlar çoğunlukla ünlü kişiler değildir ancak ekran önünde buldukları süre zarfında "ünlülükten" pay almaktadırlar. Yarışmacılara günlük olarak bildirilen konseptler üst ekonomik sınıfa mensup kişilerin, toplumun elitlerinin günlük hayatında karşılaşılabileceği yer ve zaman kurgusuna denk düşmektedir. Dolayısıyla yarışmacı sadece "ünlülükten" değil, aynı zamanda "elitlikten" de pay almaktadır. Katılımın herkese açık olması bir yana eleştirilerde bulunan jürinin çoğunlukla olumsuz yorumları ile de izleyici arasında bir özdeşim söz konusudur. Stiline ve moda bilgisine ilişkin bir iddia ile jüri karşısına geçen yarışmacının olumsuz eleştirilerle karşılaşması programın izleyicilerinin bir kısmı için elitliğin hasara uğratılmasının, hatta yıkılmasının bir simülasyonudur. Bu tip programların odaklandığı nesne kadın bedeni ve kadın bedeninin toplumsal temsilidir. Belirlenen kategorilerin her birinde kadın bedeninin, davranış kalıbının belirlenmesi, uygulanması ve jüri tarafından doğrulanması gerekir. Jürinin yorumu norm yaratır niteliktedir ve yarışmacılardan beklenen, jürinin normlarını harfiyen uygulamasıdır. Bu programlar kadın bedeninin yeniden üretilmesinde ve tüketimin belirli alanlara yönlendirilmesinde etkilidir (Özdemir, 2016).

1. Genel Değerlendirme

Genel bir çerçeveden değerlendirdiğimizde bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun, yayından izleyiciye doğru birtakım iletilerin birden fazla duyuya hitap ederek ilettiğini söylemek mümkündür. Gündüz kuşağı programları ise izleyici ile karşılıklı iletişim halindeymiş gibi bir görünüm sunmaktadır. Bu durum izleyicinin yalnızlığını unutarak izlemeye ilişkin olumlu motivasyon geliştirmesinde etkilidir. İzleyicinin dahil olabilme imkanına ilişkin geliştirdiği yanlış bilinç kamusal ve özel alanlar arasındaki ayrımların kaybolmasında etkilidir. İzleyici izlediği program ile kurduğu duygusal bağ sonucunda kendi özel yaşamına ilişkin konuları program katılımcısı olarak tartışmaktan çekinmez hale gelmektedir. Marshall McLuhan seyircinin televizyon yayını ile aktif olarak ilişki kurduğunu savunmuştur. Ona göre görsel bir ürün olarak sinema tamamlanmış bir ürün sunarken seyircisini pasifleştirmektedir. Televizyon yayınının eksilteli yapısı ise izleyiciyi kendisine çekmektedir (McLuhan, 1965, ss. 324-336). Bu çerçeveden hareketle izleyicinin bir anda dahil olabildiği ve/veya bir anda bilirkışı kesilebildiği televizyon yayınları televizyonun sürekliliği için önemlidir.

Gündüz kuşağı programlarının formatlarının yarattığı etkilerden biri de toplumsal alan içindeki düşmanlıkları ve öfkeyi domine etmesi ve günün sonunda da teskin etmesidir. Televizyonda sunulanlar çoğunlukla "gerçek" gibi algılanıp, kabul edilir. Yayının gerçek gibi algılanmasında ölçülülük, güvenilirlik, özgünlük, duygusal içerik, anlatı tutarlılığı ve algısal ikna edicilik özelliklerini barındırması belirleyicidir (Hall, 2003). Jean Baudrillard'ın temel aldığı biçimde "simülasyon" var olana ilişkin yapay bir yeniden üretimdir (Baudrillard, 2010). Bu çerçeveden hareketle gündüz kuşağı programlarının da gündelik yaşama ilişkin bir yeniden üretim yaptığını

söylemek mümkündür. Aile ilişkileri, toplumsal sorunlar, yemek yeme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçlar yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretimin iki özelliği vardır. Birincisi üretimin herkesçe bilinen ve yaşanan şeyler üzerinden kurgulanmasıdır. İkincisi ise bu kurgunun gündelik pratikler ve gerçeklikler içinde pek çok unsuru kesip atmış olmasıdır (Bourdieu, 1998, s. 24). Bu durum gerçeği çoğunlukla yok ederek, bir yanılsamayı gerçeklik olarak sunmaktadır. Gündüz kuşağı programları zaman zaman çeşitli konuda uzmanlaşmış kişilere yer verse de uzmanların uzmanlarla tartıştığı bilgi ve bilim odaklı programlar değildir. Başka bir açıdan televizyon yayını yeni bir şey söylememektedir (Bourdieu, 1998, s. 16). Buna karşın izleyici kitlesinin gündelik hayatın içindeki sorunlarına uygulanabilir çözüm arıyor olması programların izlenmesinde etkilidir (Potter, 2008: 164-165).

Gündelik hayatın içinde kullanılan temel bilgi ve pratiklerin önemli kabul edildiği yayınlar ile sıradan insanlar sıra dışı ve üstün nitelikli hale gelmektedir. Dolayısıyla kuralları belirleyen uzmanlar, hakimler, savcılar, üst ekonomik sınıftakilerin bir birleşim kümesini oluşturan toplumun elit kesiminin toplumsal konumu, toplumun geri kalanını oluşturan kitle tarafından işgal edilmiştir. Bu, toplumsal gerilimlerin dışı vurularak atıldığı bir pasif şiddet gösterisidir. Bu gösteriyi gerçekleştiren kitle gibi görünse de esasında televizyon programının kendisidir. Jacques Lacan'ın ifade biçimiyle televizyon toplumsala hitap etmese de toplumsal adına söz söylemektedir (Lacan, 2013: 36). İzleyiciyi çoğunlukla gündelik hayatın içinden seçilmiş konu hakkında yasa koyan ve yasa işleten bir konuma getirmiştir. İlişkili bir biçimde izleyici, katılımcı olarak da programa dahil olup, bu programlarda özel yaşamına dair herhangi bir meseleyi kamusal alanda tartışılmasını ve çözüme kavuşturulmasını sağlayabilmektedir. Böylelikle katılımcı tartışmaya açılan sorun bağlamında toplumsal desteği kendi lehine almaya çalışmaktadır. Esas gerçek ise izleyicinin toplumsal alanı kolektif biçimde etkiliyor olduğu değil, yayının kendisinden bireysel olarak etkileniyor olduğudur.

Sonuç

2019 yılı, ulusal kanalların gündüz kuşağında yayınladığı programları yemek ve temizlik programları, gündelik hayata ilişkin konuların işlendiği programlar, kriminal konuların çözüme kavuşturulduğu programlar, dedikodu programları, stil ve moda programları olarak beş kategoride incelemek mümkündür. İzleyicinin özdeşim kurma, sosyalleşme, kendi hayatını kabul edebilme, kaçınma, ölç alma vb. duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan bu programlar gündelik hayat pratiklerini ve temel yaşamsal ihtiyaçları konu edinmektedir. Böylelikle geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyen yayınlar ile toplumsal alan gerçek dışı bir biçimde tanımlanmakta ve yeniden yapılandırılmaktadır. Bu yeniden yapılandırma gündelik pratiklerden ihtiyaç kavramının içeriğine kadar geniş bir skalada etki göstermektedir. Ekran karşısındaki bireyler giderek televizyon yayını "gerçeklik" olarak kabul eder hale gelmektedirler. Sosyalleşmenin yarattığı etkiden beslenen gündüz kuşağı yayınları izleyicilerini olması muhtemel ve normal kabul edilen sosyal etkileşimlerin simülasyonu içine dahil etmektedir. Televizyonun kitle iletişim araçlarından biri olması ve yayınların izleyicileri kendi içine dahil eder görünüşü nedeniyle kitle ve yayın arasında doğrudan ve karşılıklı bir etkileşim varmış gibi görünmektedir. Esasında gündüz kuşağı yayınları izleyicilerini ve izleyicilerinin yaşam alanlarını tek tarafı olarak yeniden şekillendirmektedir.

EK:

Tablo 1. İncelemeye Alınan Gündüz Kuşağı Televizyon Programları Listesi

Ulusal Kanallarda Yayınlanan Gündüz Kuşağı Televizyon Programı Kategorileri	Ulusal Kanallarda Yayınlanan Televizyon Programın Adı	Televizyon Kanalının Adı / Yayınlanma Saati
Yemek ve Temizlik Konulu Programlar	*Gelinim Mutfakta *Temizlik Benim İşim *Zuhal Topal'la Sofrada *Seda Sayan ile Yemekteyiz	Kanal D / 12.30-16.55 Fox TV / 14.00-16.00 Fox TV / 16.00-20.00 Tv8 / 16.00-20.00
Gündelik Hayata İlişkin Konuların İşlendiği Programlar	*Hayat Sağlıklı Güzel *Balçıcek ile Dr. Cankurtaran *Neler Oluyor Hayatta? *Çağla ile Yeni Bir Gün *Hayatta Her Şey Var *Derya Baykal'la Gülümse	Kanal D / 06.15-07.30 Kanal D / 07.30- 09.00 Kanal D / 09.00- 11.00 Fox TV / 10.00-12.15 Beyaz TV / 11.00-13.00 Teve 2 / 14.00-16.45
Kriminal Konuların Çözümüne Kavuşturulduğu Programlar	*Müge Anlı ile Tatlı Sert *Esra Erol'da *Gerçeğin Peşinde	ATV / 10.00-13.00 ATV / 16.20-19.00 Star TV / 13.30-16.30
Dedikodu Programları	* Müge ve Gülşen'le 2. Sayfa * Gel Konuşalım * Söylemezsem Olmaz	Kanal D / 11.00-16.15 Tv8 / 09.30- 11.45 Beyaz TV / 08.45-11.00
Stil ve Moda Programları	* Kuaförüm Sensin * Doya Doya Moda	Show TV / 12.30-16.00 Tv8 / 11.45-16.00

Kaynakça

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Pub. L. No. 28239, 6284 (2012).

Akbulut, N. T., (2005). "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Dünü-Bugünü". İçinde *Medya Eleştirileri (Toplumsal Etkiler)* (1. bs, ss. 273-291). Beta.

Aytekin, M., (2014). "Postmodern Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyon". *Atatürk İletişim Dergisi*, 7, 127-142.

Baudrillard, J., (2010). *Simülakrlar ve Simülasyon* (O. Adanır, Çev.; 5. bs). İstanbul: Doğu Batı Yayınları.

Bilinmiyor (2019, Aralık 23). *TÜRKSAT Kablo Kanal Listesi*. <https://www.turksatkablo.com.tr/saveas/channels/TurksatKabloKanallar.pdf?lastUpdate=01.02.2019%2010:23:14>

Bourdieu, P., (1998). *Televizyon Üzerine* (T. Ilgaz, Çev.; 1. bs). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çakır, V., & Çakır, V. (2011). "Yalnızlık ve Televizyon Kullanımı". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi*, 7(1), 131-147.

Gauntlett, E., & Hill, A., (1999). *TV Living- Television, Culture and Everyday Life* (1. bs). Routledge.

Gündüz, U. (2019, Mayıs 27). *Türkiye'de Televizyonun Kısa Tarihi*. <https://www.beyaztarih.com/makale/turkiyede-televizyonun-kisa-tarihi> Erişim Tarihi: 01.02.2020.

- Hall, A. (2003). *Reading Realism: Audiences' Evaluations of the Reality of Media Texts*. 53, 624-641. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2003.tb02914.x> Erişim Tarihi: 01.02.2020.
- Lacan, J., (2013). *Televizyon* (A. Soysal, Çev.; 1. bs). İstanbul: Monokl Yayınları.
- McLuchan, M., (1965). *Understanding Media: Extensions of Men* (2. bs). McGraw-Hill Book Company.
- Meder, M., & Çiçek, Z., (2012). "Mahremiyet Anlayışının Yerinden Edilmesinin Bir Sonucu Olarak Kadın Programlarının Türsel ve Söylemsel Analizi: Denizli Örneği". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12, 9-28.
- Özdemir, Ö., (2016). "Moda Programlarının Kadın Bedenini Metalaştırması". *Akdeniz İletişim Dergisi*, 25, 245-270.
- Potter, J. W., (2008). *Media Literacy* (4. bs). Sage Publications.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE**DİJİTAL EBEVEYNLER İLE ÇOCUKLARIN SOSYAL MEDYA KULLANIMI
ÜZERİNDEKİ MAHREMİYET İLİŞKİSİ****Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ÇALAPKULU****Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
İletişim ve Tasarım Bölümüe-posta:
ccalapkulu@sakarya.edu.tr
ORCID 0000-0002-3423-0440**Fatma ALP****Sakarya Üniversitesi İletişim Bilimleri Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisie-posta:
falp622@gmail.com
ORCID 0000-0003-1504-5052**ÖZET**

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal medyaya duyulan ilgi artmıştır. Sosyal medyayı en çok kullanan kitle de gençler ve çocuklar olmuştur. Sık kullanımın yol açtığı sorunlar da vardır. Sosyal medya gizliliği etkiler. Zamanla sosyal medya kullanım amacını aşarak bazı mahremiyet ihlalleri yapmaya başlamıştır. Mahremiyet ihlalleri özellikle çocuklar üzerinde yapılmaktadır. Bu durum da dijital ebeveynlerin önlemler almasına ve çocuklarını bu doğrultuda korumasına yol açmaktadır. Bu nedenle dijital ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir, çocuklarının mahrem alanına saygılı olmaları ve çocukları bu konuda bilgilendirmelilerdir. Bu araştırma ile çocukların sosyal medya kullanım ve mahremiyet ilişkileri açısından ebeveynlerin yapmaları gereken sorumlulukları, çocuklarını nasıl eğitmeleri gerektiği, mahremiyetlerini korumak için neler yapmaları gerektiği ve mahremiyet kavramına yaklaşımları açıklanmaktadır. Literatür taraması sonucunda ortaya konulan kavramlar ışında değerlendirilecektir. Araştırma sonuçlarının ebeveynlere ve çocuklara önemli faydalar sağlaması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveyn, Çocuk, Mahremiyet, Sosyal Medya**THE RELATIONSHIP OF DIGITAL PARENTS WITH PRIVACY ON CHILDREN'S USE OF
SOCIAL MEDIA****ABSTRACT**

With the development of technology, interest in social media has increased. Young people and children have been the group that uses social media the most. There are also problems caused by frequent use. Social media affects privacy. Over time, social media has exceeded its intended use and started to violate some privacy. Privacy violations are carried out especially on children. This causes digital parents to take precautions and protect their children accordingly. Therefore, digital parents have great responsibilities, they should respect the privacy of their children and inform them about this. This research explains the responsibilities of parents in terms of children's social media use and privacy relations, how they should educate their children, what they should do to protect their privacy, and their approach to the concept of privacy. It will be evaluated in the light of the concepts revealed as a result of the literature review. The research results are intended to provide significant benefits to parents and children.

Keywords: Digital Parent, Child, Privacy, Social Media**Geliş Tarihi/Received:** 24.11.2020**Kabul Tarihi/Accepted:** 15.12.2020**Yayın Tarihi/Printed Date:** 20.12.2020**Kaynak Gösterme:** Çalapkulu, Ç. ve Alp, F., (2020). "Dijital Ebeveynler ile Çocukların Sosyal Medya Kullanımı Üzerindeki Mahremiyet İlişkisi". *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8) 132-144.

GİRİŞ

Mahremiyet, kişilerin gizli kalmasını istedikleri bir alan, bireylerin yaşamları içinde özel bir yer, başkalarının bilmesini istemediği alan olarak tanımlanırken dijital mahremiyet kavramına doğru dönüşüm yaşamaktadır. Bu dönüşüm insanların yaşamlarının artık dijital yaşama dönüştüğünü, teknolojiyle birlikte dijital ortamlarda paylaşılan her bilginin saklandığı ve kişinin mahremiyetine zarar verdiği söz konusudur ve teknolojik araçlarla birlikte bireyin mahremiyet alanı ve algısı değişim göstermektedir (Barkuş ve Koç, 2019).

Özellikle gençlerde ve çocuklarda sosyal medya alanlarının kullanımı artmasıyla birlikte çocukların mahremiyet alanları ciddi sıkıntılara yol açmakta, çocukların mahrem alanları korunmazsa çocuk istismarları artmaktadır ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgiye kolay bir şekilde ulaşılmış, özel yaşamın ifşa edilmesi, bilgilerimizin iyi niyetli olmayan kişilerin ellerine geçmesi söz konusu olmuştur. Bu yüzden sosyal medyada içerik paylaşılırken dikkatli olunmalı ve bu konuda ebeveynlere büyük görevler düşmektedir (Serin, 2019).

Bu çalışmanın temel problemi, dijital ebeveynlerin ve çocukların sosyal medya kullanımı üzerindeki mahremiyet ilişkisini ele alarak, çocukların ve ebeveynlerin mahremiyet algıları ve sosyal medya paylaşımlarıyla mahremiyet ilişkisinin neler olduğunun doyumlar ve kullanımlar çerçevesinde incelenmesidir. Bu doğrultuda dijital ebeveynlerin sosyal medyada çocukların mahremiyetini koruyup korumadıkları ve bu konu ile ilgili tutumları araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu araştırma ile sosyal medyada mahremiyet anlayışı, çocuklara etkisi, bu gibi durumlarda ebeveynlerin alacağı önlemler dijital ebeveynlik kapsamında ele alınması amaçlanmıştır. Bu çalışmada çocukların ve dijital ebeveynlerin sosyal medya kullanımı üzerindeki mahremiyet ilişkisini incelemek üzere literatür taraması yapmak ve sonuçları ortaya koymak amaçlanmıştır.

1. Kuramsal Çerçeve

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bireylerin çeşitli araçları kullanmak için ihtiyaçları olduğu ön kabulü ile kitle iletişim araçlarına yaklaşır. Kullanımlar ve doyumlar araştırmalarının son dönem ilgi alanı medya kullanım motivasyonları ve bunun belirli medya davranışlarına olan ilgisini ortaya koymaktır. Motivasyonlar, insanların eylemini etkileyen genel dürtülerdir. Kullanımlar ve doyumlar araştırmalarının tümü "gereksinim" kavramı üzerinde dururlar. İzler kitlenin kitle iletişim araçlarının kullanmasının en temel nedeni gereksinimlerin tatminidir. Bu açıdan bakıldığında sosyal medya bağlamında kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı önemlidir çünkü insanlar neyin güdülediğini öğrenmede meraklıdırlar ve farklı aygıtları aynı zamanda kullanırlar, bu aygıtların her biri çözümlene yapılırken farklı ihtiyacı karşılamaktadır (Özer, 2017). Bu noktada, dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanım nedenlerinin mahremiyet ile ilişkisini anlamamız için kullanım ve doyumlar yaklaşımı kuramını incelememiz yerinde olacaktır.

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına ilişkin araştırmalarda gereksinimler ve güdüler ilişkisine yer verilmiştir. Sosyal medyayı gereksinimleri doğrultusunda kullanan dijital ebeveynler ve çocuklar paylaşım yaparak gereksinimlerini tatmin etmektedirler. Bu paylaşımlar mahremiyet ihlallerine yol açmaktadır. Bu kuramı psikolog Elihu Katz ortaya çıkartmıştır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı egemen yaklaşımların içinde bir kuramdır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre insanların birtakım ihtiyaçları vardır, insanlar ihtiyaçlarını gidermek için medyadan beklenti içinde olurlar ve medyaya maruz kalırlar, ihtiyaçlarını görürler, ihtiyaçlarını karşılarken medyanın etkisi onlar üzerinde olumsuz durumlara yol açabilir, izleyici neye ihtiyacı varsa medyada onu izler, ihtiyaçlarını doyurur ve doyuma ulaşır ve bireyin eğlence ihtiyacı varsa bu ihtiyacını televizyon izleyerek giderebilir (Yaylagül, 2006).

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı izleyiciyi ön planda tutar, izleyici istediği medya aracını ve içeriğini seçer ve kullanır, buna göre ileti ve iletişimci önemli değildir daha çok izleyicinin istedikleri ve bunların doyuma ulaşması önemlidir (Küçük Kurt vd. , 2009). Bilim insanları

gençler üzerinde özellikle internetin kullanımı ve doyumunu üzerinde araştırmalar yapmışlardır, gençler arasında interneti kullanma yaygındır ve interneti kullanmaları üzerine motivasyonları konularında çalışmışlardır (Ayhan ve Çavuş, 2014).

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı internetin, televizyonun, sosyal medyanın insanların hayatlarında büyük bir yer kaplamasıyla ve insanın artık içeriği üretmesi ile gelişmiştir, bu yaklaşımla birtakım araştırmalar yapılmıştır; kişinin kullandığı sosyal medya aracı araştırılmış ve neden o sosyal medya aracını kullandığı üzerinde durulmuş ya da neden birçok sosyal medya hesabı kullandığı üzerine araştırmalar yapılmıştır (Yıldırım vd., 2018). Bu yaklaşım ile birlikte etkin izleyici tanımı ortaya çıkmıştır; izleyici etkindir, kendisi karar verir ve uygular, bu kuram bireylerin güdülerini, televizyondaki programları niçin izlediklerini, gazete okuma durumlarını, sevdikleri filmlerin sürekli takip edilme olgusunu araştırırlar ancak izleyici istediği içeriği seçme özgürlüğüne sahip olduğu için seçtiklerinden de kendisi sorumludur (Kırhan, 2007).

Günümüzde artık medyanın çocuklara ne yaptığı değil de çocukların medyayla, televizyonla, internetle ne yaptığı araştırılır hale gelmiştir ve izleyicinin de enformasyon alma, vakit geçirme, eğlenme, saygınlık kazanma gibi ihtiyaçları vardır bunun için medyaya, televizyona ve internete yönelirler aynı zamanda da sosyal medyanın kullanımı bağımlılığa dönüşür ve izleyicinin doyumunu karşılırsa bu sosyal medya araçları tüketim alışkanlığına doğru yönelir aynı zamanda sosyal medyayı kullanmak vakit doldurma, eğlenme, sosyal olma, stresten kaçış gibi bazı motivasyonlara sebep olur ve boş zamanlarını bu şekilde sosyal medyada değerlendiren birey doyuma ulaşır (Üksel, 2015). Toplumun yapısını anlamak için gençlerin sosyal medyada neler yaptıklarına, hangi doyumlara erişebilmeyi istediklerine ve hangi ihtiyaçlarını karşılayabildiklerine bakmak gerekir, gençler düşüncelerini sosyal medyada paylaşırlar bu yüzden onların düşünceleri toplumu açıklar (Büyükbaykal ve Temel, 2019).

Özellikle sosyal medya günümüzde çok fazla kullanılır ve doyumun da ötesine geçer, bu durum insanların sosyal medyayı neden ve hangi amaçla kullandıklarının tespit edilmesine yol açar, eğlenmeye ve boş olan zamanları doldurmaya yarar bu yüzden bağımlılık sağlar, aynı zamanda sosyal medya ucuzdur ve bilgiye erişim yolunu sağlar bu yüzden tercih edilen bir sosyal etkileşim ağıdır (Canöz, 2016, s. 440). İnternetin getirdiği yenilikler kullanıcıların dikkatini çekmiştir ve internete daha fazla girme ihtiyacı doğurmuştur, gündelik hayatta kendini ifade edemeyen bireyler sosyal ortamlarda kendilerini rahatlıkla ifade ederler, anında geri bildirim ve etkileşim söz konusudur bu yüzden internetin getirdiği yeniliklere birey doymaz, doyumsuzdur hep daha fazlasını ve daha gelişmişini ister, bağımlı olur (Tiryakioğlu ve Yavaşçalı, 2019).

Bu kuram dijital ebeveynlerin ve çocukların sosyal medyayı kullanımının mahremiyete etkisi bağlamında ele alınacaktır. İnterneti ve sosyal medyayı ihtiyaçları doğrultusunda kullanan ve doyuma ulaşan birey bir süre sonra onların etkisinden kurtulamaz ve onlarla daha fazla zaman geçirmeye başlar, bu durum da bazı etik sorunlarla karşılaşmaya ve mahremiyet ihlaline yol açar. Kullanımlar ve doyumlar kuramı da bu yüzden bu araştırma ile ilişki gösterir ve önem taşır. Kullanımlar ve doyumlar kuramına göre doyuma ulaşan birey bazı kişisel motivasyonlarını gerçekleştirmiş bireydir. Bu kuramda sosyal medyadan ve internetten izleyicinin doyumunu karşılırsa bu araçları kullanım alışkanlığı da artması ve bazı olumsuz durumlara yol açması görüşü, özellikle çocukların maruz kalacağı etik sorunlara yol açması bu kuramı araştırma ile ilişkilendirir.

1.1. Mahremiyet ve Sosyal Medya

İletişim kuramcısı Neil Postman'a göre, telgrafın gelişimiyle başlayan teknolojik ilerleme, sırasıyla televizyonun, bilgisayarların ve internetin hayatımıza girmesiyle beraber çocukluğa yönelik önemli bir tehdit oluşturmuştur. Bu tehdit, "Çocukluğun yok oluşudur" (Postman, 1995: 110). Neil Postman'ın televizyonla beraber çocukluğun yok olduğunu saptamasından sonra hayatı tamamen değiştiren 'İnternet Çağı'na girilmiştir. Bu çağ içinde son 15 yıla damgasını vuran 'Sosyal Medya' kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramla birlikte gerçek dünyada karşılaşılan

uyarılardan daha fazla uyarı ile sanal ortamlarda karşılaşmaktadır. Bu gibi durumlardan en olumsuz etkilenen bireyler ise çocuklardır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sosyal medya mecraları, kullanıcı sayıları artmıştır. Bu artışla birlikte sosyal medya bireyi özgürleştirmiş ve istedikleri paylaşımı yapmalarına yol açmıştır ve mahrem alanlarında çekilen fotoğraf, videoları takipçileri ile paylaşır olmuşlardır. Sosyal medyayla birlikte mahremiyet dönüşüm geçirmekte, mahrem alan anlayışı aşınmaktadır ve bireyler beğenilme duygusuyla hareket ettikleri için paylaşımları giderek farklılaşmakta, artmakta, özel hayatlarını sosyal medyada sergilemektedirler (Akyazı, 2019).

Sosyal medya bireyleri kendine çeken içeriklere ve kolaylıklara sahiptir; sınırsız enformasyon, eğlenceye yönelik ihtiyaçlarını karşılayacak içerikler ve giderek daha çok kullanma ihtiyacı yaratarak bağımlılık oluşturmaktadır ve bu bağımlılık en çok çocukları esir almakta, sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla da çocukların sosyal medyayla uğraşması artmakta, sosyal medyanın etkilerine maruz kalarak mahremiyet ihlallerine yol açmaktadır (Karaboğa, 2019).

Sosyal medyada bilgiler ve kullanıcılar fazladır, mahremiyet öncelikli değildir ancak sosyal medya mecralarının bireylere sunduğu birtakım gizlilik ayarlamaları olsa da risklerin sosyal medyayı kullananlar arasında bilinmemesi ve önemsenmemesi nedeniyle yaptıkları paylaşımlar açık olmakta ve gizlilik sınırlaması getirmediği için de paylaşımlarına, verilerine çok kolay ulaşmaktadır (Bostancı, 2019).

Yüz yüze iletişimin olduğu bir ortamdan sanal ortama geçiş yapılmış, kişiler kendilerini olduklarından farklı göstermişler, beğenilme arzusu, karşı tarafta iyi bir izlenim bırakma hissi benliğin sunumu çerçevesindedir (Erişir ve Erişir, 2016). Daha çok beğenilmeyi arzulayan birey, sosyal medya üzerinden mahrem alanını hiçe sayarak kendi hayatını bir nesne gibi diğerlerinin önüne serer ve bu şekilde de kendi kendisinin gözetlenmesine izin verir. Bu yüzden mahremiyet dönüşüm geçirir (Bostancı, 2019).

1.2. Dijital Ebeveyn

Ebeveyn, kişiyi biyolojik olarak büyütmenin yanında duygusal, sosyal, eğitim açısından da geliştiren ve sorumluluk sahibi olan anne ve babalardır. Çocukların ortamları ve yaşadıkları sorunlar ebeveynlere birtakım roller yüklemektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte çocuk karşısına çıkan bilgi ve içerikleri nasıl kullanacağını bilemez. Dijital ebeveynler ise içinde yaşadığımız dijital çağın farkında olan ve ona göre çocuğunu yetiştiren, bilgilendiren, bilinçli olan anne ve babalardır. Dijital çağa uygun olarak çocuklarını eğitirler, çocuklarına yabancı kişilere kişisel bilgilerini vermemeleri konusunda uyarırlar, çocuklarının gezdikleri yerleri, izledikleri programları bilirler, sosyal medyada gezinirken çocuklarını denetlerler ve çocuklarını internette kontrolsüz bir şekilde bırakmazlar (Yurdakul vd., 2013).

Yurdakul ve arkadaşlarına göre 5 temel ebeveynlik rolleri vardır; bunlar dijital okuryazarlık, kontrol, farkında olma, etik ve yenilikçiliktir. Bu rollerden etik rolü ebeveynin dijital mahremiyet rolüne sahip olmasına, çocuklarını bunun üzerine bilgilendirmesine, eğitmesine neden olmaktadır ve ebeveynlerin sosyal medya mecralarında nelerin mahrem olduğunu ve nelerin mahrem olmadığını, sosyal medyayı mahremiyet sınırları içinde nasıl kullanacaklarının bilincinde olmaları önem taşımaktadır.

Yeni teknolojiyle birlikte gözetlenme, özel yaşamın izlenmesi söz konusudur ve ebeveynler de bu aşamada çocuğu gözetlemelidirler. Çocuğun sosyal medya hesabından paylaştığı yer bildirimleri ile çocuklarının arkadaşlarının kimler olduğunu, duygusal durumlarını, yaptığı aktiviteleri ile gözetleme görevini yerine getirir (Akın, 2018).

Dijital ebeveynlerin rolleri kapsamında dijital bilgilendirme içinde yer alırlar, sanal ortamlarda ebeveynlik ile ilgili dijital içerik hakkında fikir sahibi olurlar, kendi deneyimlerini başka anne ve babalara aktarırlar, başka ebeveynlerden yardım alırlar. Bu doğrultuda ebeveynlik pratiklerini

gerçekleştiren ebeveyn, geleneksel anne babalık rollerinden çıkarak dijitalleşme ve teknoloji yönünde yani dijital ebeveyn rolüne doğru dönüşüm ve değişim yaşamıştır (Ünlü, 2019).

Ebeveynlerin sosyal medyayı kullanım amaçları, onlar için mahremiyet kavramının neyi çağrıştırdığı, ebeveynlerin mahremiyet ve sosyal medyayı nasıl yorumladıkları, sosyal medyanın çocukların mahremiyetine etkisini, sosyal medya mecralarında çocuklarının mahremiyetini korumak için alacakları önlemler önemlidir (Bostancı, 2019).

Dijital ebeveyn, dijital ortamın farkında olan ve ona göre davranan, dijital araçların çoğunun kullanımını bilen, sanal ortamların sağladığı avantajları bilen, çocuğunu risk ortamlarından koruyan, sanal ortamda da çocuğunun olumlu davranışlar sergilemesi için öğüt veren, teknolojinin getirdiklerine açık olan, dijital ebeveynlere ait rollerle sahip bireydir. Bu rollerden ilki olan dijital okuryazarlık; teknolojiyi ve onun getirdiği araçları kullanan, teknolojik sorunlara çözüm getirebilen, iletişim teknolojilerindeki gizlilik politikalarını bilen, yeniliklerin farkında olan bireylere getirilen bir kavramdır (Yurdakul vd., 2013).

Bir diğer dijital ebeveynlik rollerinden olan farkında olma ; dijital ebeveyn sanal ortamlardaki çevrimiçi tehlikelerin farkında ve bilincinde olmalı, çocuğun internet bağımlısı olup olmadığını fark eden, risklerin farkında olan, çocuğunun internette ne yaptığını takip eden anne ve babaların yerine getirmesi gereken bir roldür.

Kontrol rolü ise, internetteki olumsuz içeriklerden çocuğunu korumak isteyen ebeveynlerin kullandığı, sanal ortamda olan çocuğu kontrol etme, çevrimiçi risklerin giderilmesi için çaba gösteren, çocuğunu da risklerle başa çıkmayı öğretmek bir roldür. Etik rolü, ebeveynler fikri mülkiyet kavramına saygılı olmalı, edindikleri bilgilerin güvenilirliklerini araştırmalı, edindikleri bilgilerden hak sahiplerinin belirttiği ölçüde yararlanma davranışlarına sahip olmalıdırlar. Yenilikçilik rolünde ise ebeveynler yeniliklere açık olmalılar, yenilikleri öğrenmeliler, güncel takip etme eğiliminde olmalılar, yeniliklerin sahip oldukları yönlerin bilincinde olmalıdırlar (Yurdakul vd. , 2013).

Günümüzde yeni bir ebeveynlik biçimi ortaya çıkmıştır, çocuklarının görüntülerini sürekli sosyal medyada paylaşan, çocukların mahremiyetlerini yok sayan anne ve babalar bulunmaktadır. Ebeveynler çocuklarının hayatlarını çevrimiçi ortamlarda paylaşırlar, çocuklarının kişisel bilgilerini paylaşma kararını kendileri alırlar, çocuğun bu karardan etkilenip etkilenmeyeceği ya da paylaşımın yapılmasını isteyip istemeyeceğini göz ardı ederler bu yüzden ebeveynler her zaman koruyucu olma görevlerini yerine getiremezler (Dursun, 2019).

Sonuç olarak buraya kadar, sosyal medya kullanımı ve mahremiyet kavramı üzerinde durulmuş, bunun dijital ebeveyn ve çocukların sosyal medya kullanımı ile ilişkisi açıklanmış ve kullanım ve doyum kavramı tanımlanmıştır. Dijital ebeveynler ile çocukların, kullanım ve doyum yaklaşımı çerçevesinde, sosyal medya kullanımına yönelik mahremiyet ilişkisini etkileyen faktörleri sorgulanacaktır.

2. Literatür Taraması

Bu çalışmada literatür taraması yapılmıştır. Literatüre bakıldığında araştırma konusuyla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Makaleler bu alanda yazılmış olan diğer çalışmalar içinden çocukların, öğrencilerin ve ebeveynlerin sosyal medya kullanımlarının mahrem alanlarıyla olan ilişkileri dikkate alınarak seçilmiştir. Sosyal medyayı kullanım süreleri, kullanım amaçları ile mahremiyetlerinin dönüşüm geçirmesi arasındaki kriterler dikkate alınarak 10 adet makale seçilmiştir.

Bu çalışmalardan ilki Şimşek(2019)' a ait makaledir. Çalışmada sosyal medyada mahremiyetin ortaya çıkarılması Instagram örneği üzerinden verilmiştir. Sosyal medyayı kullanım alışkanlıklarının değiştiğini bunun da mahremiyeti değiştirdiği üzerinde durulmuştur. Çalışmada lisede öğrenim gören öğrencilerin sosyal medyanın mahremiyet algıları üzerindeki etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Instagram kullanan lise öğrencilerinin Instagram kullanmayan

öğrencilere göre mahremiyet kaygı düzeylerinin daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin Instagram üzerinden bir ilişkiye başlayıp başlamamaları, duygularını nasıl ifade edebildikleri, sosyal medyayı kullanım amaçları, Instagram kullanma ile mahremiyetlerinin dönüşüm yaşayıp yaşamadığı, Instagram'da neler yaptıkları tespit edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin yaşları büyüdükçe sosyal medyada geçirdikleri zamanların arttığı öne çıkarılmıştır. Instagram kullanımının öğrencilerin mahremiyet algılarını etkilediği ve mahremiyet kavramının bilincinde olanların sosyal medyayı kullanırken kendi bilgilerini paylaşmadıkları ortaya çıkarılmıştır. Instagram üzerinden bir ilişkiye başlamanın mahremiyete aykırı olduğu görüşünde olduklarını bildirmişlerdir. Sosyal medyada fazla zaman geçirenler duygularını çevrelerindeki bireylere kolayca aktarabildiklerini ifade etmişlerdir. Instagramı az kullananların ise sosyal medyadan bilgiler edinmek amacıyla kullandıkları ve Instagram kullanmaya başladıklarından itibaren mahremiyet algılarının değiştiği saptanmıştır.

Çalışmada sosyal medya kullanımı ve mahremiyet ilişkisi kavramları kuramsal olarak incelenmiş ve iki durumunda birbirini etkilediği ortaya çıkarılmıştır. Yapılan bu literatür analizinden elde edilen bulgular, dijital ebeveynlerin ve çocukların sosyal medya kullanımlarının mahremiyet ile ilişkisine etkisi konusunu araştıran bu araştırmaya katkı sağlamaktadır.

İkinci çalışma, Bostancı(2019)'a ait makaledir. Çalışmada dijital ebeveynlerin sosyal medyadaki mahremiyet algıları üzerinde durulmuştur. Sosyal medya kullanımının artmasıyla beraber birtakım riskler de ortaya çıkmıştır. Mahremiyet kavramının değişim geçirdiği ve sosyal medya platformlarında kullanıcıların kendi kimliklerini açığa çıkardıkları üzerinde durulmuştur. Sosyal medyada yapılan ifşalar ile de mahremiyet kavramı yok olmuştur.

Çalışmada, dijital ebeveynlerin mahremiyeti özel alan olarak gördükleri ve sosyal medyada gizlilik unsurunun etkin olmadığını düşündükleri tespit edilmiştir. Çocukların sosyal medyaya erişimlerinin kolay oldukları bu yüzden de kötü amaçlı kişilerin hedefleri olduklarını varsayılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarını bu gibi tehlikelerden korumak istedikleri, mahremiyeti korumak için çocuklarını bu konularda bilgilendirme ve süre kısıtlaması gibi kısıtlamaları getirdikleri tespit edilmiştir. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik rollerine sahip olmaları, dijital mahremiyet konusunda yeterince bilgilerinin olmaları, çocuklarını da bu doğrultuda eğitmelerinin gerektiği üzerinde durulmuştur. Ebeveynler öncelikle sosyal medya platformlarını bilmeleri gerektiği ve bu platformlarda mahremiyet ihlallerini görmeleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmada ebeveynlerin sosyal medyayı kullanım amaçları, mahremiyet kavramının ne ifade ettiğini, sosyal medya mahremiyet olgusunu nasıl yorumladıkları, sosyal medyadaki mahremiyetin çocukları nasıl etkilediği ve sosyal medya platformlarında mahremiyet unsurunu korumak için ne yapmaları gerektiği öne sürülmüştür. Ebeveynlerin sosyal medyayı kullanım amaçları ise çocuklarını yetiştirirken neler yapmaları gerektiği üzerine bilgi almak, iletişim içinde olmak ve gündemdeki gelişmeleri takip etmek olduğu ortaya çıkmıştır. Mahremiyetin zamanla yok olduğu, etik ihlallerinin olduğu sosyal medyada mahremiyet durumunun ortadan kalktığı ifade edilmiştir. Çocukların fotoğraflarını paylaşmanın doğru olmadığı, çocukların yaşlarının etkisinde oldukları, olumsuz içerik içeren paylaşımlarda bulunabilecekleri ve sosyal medyayı herkesin kolayca kullanmaması gerektiği özellikle de çocuklar için yaş sınırının olması gerektiği ifade edilmiştir. Ebeveynlerin çocukları olumsuz içeriklerden korumak için de çocukların sosyal medyayı kullanırken sürekli takip içinde oldukları tespit edilmiştir.

Bu çalışmada dijital ebeveynlerin çocukların sosyal medya platformlarını kullanmalarındaki mahremiyet algısını ortaya koyması açısından araştırmaya katkı sağlamaktadır. Çalışma ebeveynlerin mahremiyet konusundaki düşüncelerini ve davranışlarını ortaya çıkarmak, açısından önemlidir.

Üçüncü çalışma, Budak (2018)' e ait makaledir. Çalışmada sosyal medyada mahremiyet kavramının değişim geçirdiği, sosyal ağları kullanan insanların paylaşım durumlarının mahremiyet açısından değişime neden olup olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Çalışmada anket ile veriler toplanmış ve mahrem alan olarak değerlendirilen tüm yerler ve konular hakkında bireylerin görüşleri, mahremiyet ilişkileri ile paylaşımları arasında ilişkinin tespit edilmesi

amaçlanmıştır. Çalışmada bireylerin mahremiyet tanımına verdikleri cevap 'bedenin bölgeleri' şeklindedir. Bireylerin bazıları da evlerinin içini mahrem alan olarak tanımlamaktadırlar. Sosyal medyanın bireylere sağladığı özgürlükler bu ağlarda daha fazla zaman geçirmelerine neden olmuş ve mahremiyet olgusunda birtakım sıkıntılara yol açmıştır. Giderek mahremiyet olgusu değişmiş ev içi yaşamlarının bile paylaşım olarak sunulduğu tespit edilmiştir. Anket tekniği uygulanmıştır.

Bu çalışma mahremiyet kavramının değişim geçirmesi açıklamak açısından araştırmaya katkı sağlamaktadır. Dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanım üzerindeki mahremiyet ilişkisi çalışmasında da mahremiyet kavramının değişim geçirdiği üzerinde durulmuştur.

Dördüncü çalışma Demir vd., (2017)'a ait makaledir. Çalışmada, ergenlik dönemindeki çocukların annelerinin çocuklarını takip etme tecrübeleri mahremiyet kavramı açısından ele alınmıştır. Annelerin çocukları hakkında ne derece bilgiye sahip oldukları, bilgiye erişim için uyguladıkları yöntemler ve bunları mahremiyet kavramı ile ilişkilendirmeleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmada, annelerin çocukları ile ilgili mahremiyet sınırlarının belirsizliği, çocuk hakkında bilgiye sahip olmanın onunla iyi bir iletişim kurmayı sağladığı, bu sürede babanın da ebeveynlik rolüne etkisinin olduğu ve annelerin çocukları hakkında bilgi almak için çoklu bilgi alma yöntemine başvurdukları görülmüştür. Anneler mahremiyet kavramına romantik ilişki ve cinsellik açısından yorumda bulunmuşlardır. Onlara göre en çok çocuklar yaşadıkları ilişkiler konusunda ailesine paylaşım yapmaktan çekinirler ve kız ve erkek çocuklarının cinsel deneyimlerinin mahremiyet sınırı olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka mahrem alan olarak sayılacak şeyler de çocuğun odası, telefonu ve bilgisayarı olarak tespit edilmiştir. Anneler bu mahrem alanların farkında olsalar bile bu alanlara dahil olmayı ebeveynlik görevi olarak görmüşlerdir.

Çalışmada ergenlik dönemindeki çocukların annelerinin onlarla ilgili öğrenmek istedikleri mahremiyet kavramı ile ilişkilendirerek aktarılmıştır. Dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medya kullanım üzerindeki mahremiyet ilişkisini içeren bu araştırmada da çocukların sosyal medya kullanımlarındaki mahremiyeti ortaya çıkarmak adına çalışma ile farklılık göstermektedir. Her iki çalışmada da ebeveynlerin mahremiyet kavramı üzerindeki düşüncelerini ele alması açısından benzerlik göstermektedir.

Beşinci çalışma, Okumuş ve Parlar (2018)'e ait makalelerdir. Bu çalışmada çocukların sosyal medyayı kullanım durumları ve ebeveynlerin çocuklara karşı tutumları incelenmiştir. Çalışma anket yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyanın tehlikeleri konusunda bilgilendirmeleri gerektiği ve sosyal medya ile ilgili temel bilgilere sahip olmaları önemli görülmüştür. Sosyal medyayı kullanan çocuklarına bu mecranın etik kurallarından bahsetmeleri gerektiği, çocukların paylaşımlarının kontrol edilmesi, ebeveynlerin sosyal medya kullanma durumları ve çocuklarını bu mecralarda takip etme durumları tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, çocukların sosyal mecraları kullanmaları aile içindeki iletişimi etkilediği ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun sosyal medya kullandıkları, azınlığın sosyal mecralarda çocuğunu takip ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Sosyal medyayı kullanım süresinin ebeveynler tarafından sınırlandırıldığı, ebeveynlerin azınlığının çocukları mahremiyet kavramında bilgilendirdiği ve çocuklarını sosyal mecrada gerçekte olduğu gibi yaklaşımda bulunmaları konusunda uyarıda bulunduğu görülmüştür.

Çalışmada çocukların sosyal medyayı kullanım durumları ve ebeveynlerin çocuklara karşı tutumları mahremiyet kavramı açısından incelenmiştir. Dijital ebeveynlik ile çocukların sosyal medya kullanım durumlarının mahremiyetle ilişkisini ele alan araştırmada, çocuklarının mahremiyet konusu ile ilişkisinde ebeveynlerin tutumlarını ortaya çıkarmak açısından bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Altıncı çalışma, Karahisar (2014)'e ait makaledir. Çalışmada, çocukların interneti belli amaçlar için kullandığı, interneti denetlemenin zor olduğu özellikle ilköğretim çağındaki çocukların büyük oranda etkilendikleri ve tehlike altında oldukları, çocukların internette zararlı içeriklere kolayca erişebildiği, ebeveynlerin bu konuda bilinçsiz davranmaları, çocukların bilgisinin olmadan interneti kullandığı ve zararlı içeriklere maruz kaldığı üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin interneti kullanmaları ve karşılaştıkları zararlı içerikler ele alınarak ebeveynlerin bu zararlı içeriklerden çocuklarını korumaları gerektiği ve internet okuryazarlığının çok önemli olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Çocukların çoğunluğunun kendi bilgisayarları oldukları bu yüzden de ebeveynlerin onları denetlemesinin biraz zorlaştığı öne sürülmüştür. Çocukların ebeveynlerden daha fazla bilgiye sahip oldukları, ebeveynlerin çocukları risklerden korumaları için onlardan daha fazla bilgiye sahip olmaları gerektiği ortaya çıkarılmıştır. Çocukların interneti farklı amaçlar için kullandıkları, Facebook'ta çocukların çoğunluğunun tanımadıkları insanları arkadaş olarak ekledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çoğunluğunun çocukların internet kullanımında sınırlama getirmediği ve çocuklarının internette buldukları sayfalara bazen baktıkları tespit edilmiştir. Buna göre ebeveynler bilinçli olmalı çünkü çocuklar sosyal medya ortamlarında tehlikelerle karşı karşıyadırlar.

Çocukların çoğunluğu da interneti kullandıkları zaman cinsel içeriklere maruz kaldıklarından ve şiddet unsuru taşıyan öğelerle karşı karşıya kaldıklarından söz etmişlerdir. Bu durum da ailelerin çocukların sosyal medyayı kullanım konularında ilgisiz olduklarını ve çocuklarını koruma girişiminde bulunmadıklarını göstermektedir. Kız ve erkek öğrencilere göre sosyal medyayı kullanma durumları farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin bu mecraları kullanırken daha bilinçli ve bilgili oldukları ortaya çıkarılmıştır. İlköğretim çağındaki çocuklar kendilerini sosyal mecralarda koruma konusunda yetersizdirler ve ebeveynler bu konuda bir girişimde bulunmamaktadırlar. Ebeveynler çocukları bilinçlendirme konusunda daha dikkatli davranmalıdırlar.

Çalışmada, internette çocukların tehlike altında oldukları, bu konuda ebeveynlere büyük görevler düştüğü üzerinde durulmuştur. Araştırmada da dijital ebeveynler ile çocukların sosyal medyayı kullanırken mahremiyet ilişkilerini ortaya koymak amacıyla çocukların sosyal medyada tehlike altında oldukları ve ebeveynlerin dijital ebeveynlik görevlerini yerine getirerek çocukların mahremiyetlerini korumaları gerektiği ele alınmıştır.

Yedinci çalışma, R.Erişir ve D.Erişir (2018)'e ait makaledir. Çalışmada yeni medyayla birlikte çocukların ve ebeveynlerin dönüşüm geçirdiği Instagram üzerinden paylaşılan ana babalık örneği üzerinden ele alınmıştır. İçerik analizi kullanılarak Instagram' da yapılan paylaşımların çocuk ve ebeveyn açısından belirli riskleri ortaya çıkaracakları üzerinde durulmuştur. Paylaşımlarla birlikte hukuksal açıdan sıkıntıların meydana gelebileceği ve ne gibi önlemler alınması gerektiği ortaya çıkarılmıştır.

Çocuklarının her anlarını paylaşan ebeveynlerin ticari amaçlar uğruna çocuklarının mahrem alanları ifşa etmişlerdir. Özellikle fenomenler paylaşımlarında çocuklarını kullanarak onlara meta gözüyle bakmışlardır. Yaptıkları fotoğraf paylaşımlarında da çocukların görüntülerine yer vermişlerdir. Ebeveynler takipçi sayılarının artması için çocuklarını ve reklam içerikli paylaşımları kullanırlar. Çocukların gizli kalması gereken mahrem alanlarının bu şekilde paylaşımına açık olması doğru değildir. Ebeveynler bu konuda bilinçlendirilmelidir. Çocuklarının benlik sunumlarını yapmaları çocukları ticari unsur olarak kullanmalarına yol açar. Bu durum hukuksal açıdan ve mahremiyet kavramı açısından bazı sıkıntılara yol açar. Paylaşılan ana babalık kavramında ebeveyn olmak çocukların görüntülerini özgürce paylaşacakları anlamına gelmez ve çocuğun izni alınmadan paylaşım yapılması doğru değildir. Bu birtakım hukuksal sorunlara da yol açmasını sağlar. Dijital platformlarda yaptığımız her paylaşım, içerik kalıcıdır ve silinmezler, bu yüzden paylaşım yapılırken dikkatli olunmalıdır.

Çalışmada çocukların mahrem alanlarının ebeveynler tarafından yok sayıldığı görülmektedir. Araştırmada ise ebeveynlerin dijital ebeveynlik görevine sahip olarak çocuklarını

bilgilendirmeleri gerektiği, sosyal medyada mahremiyet ihlallerinin olmaması gerektiği açısından çalışma ile farklılık göstermektedir.

Sekizinci çalışma, Oktik (2013)'e ait makaledir. Çalışmada çocukların sosyalleşmesinde sosyal kontrol unsurunun aile tarafından verilmesi gerektiği, teknolojik gelişmelerle birlikte evlerde internetin kontrol edilebilmesi, evlerdeki internet kullanımının aile içindeki iletişime etkileri ve sosyal kontrol sağlanırken yaşanan sıkıntılar ele alınmıştır.

Ailedeki sosyal kontrol sosyal medyaya ve dijitalliğe doğru dönüşüm geçirmiştir. Çocuklar için ebeveynler onları kontrol ederken doğru bilgilere sahip olmalıdırlar, ebeveynler bu konuda eğitilmelidirler. İnterneti kullanırken kontrolün kim tarafından uygulanacağını, çocukları bekleyen tehlikelere karşı gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ve internetteki tehlikeler konusunda ebeveynlerin bilinçlendirilmesi ortaya çıkarılmıştır. İnternetin güvenilir olması için uğraşılması, çocukları sanal ortamda yalnız bırakmayarak kontrol altında tutulması ve doğru bilgiye erişim konusunda çocukları bilgilendirmeleri gerektiği öne sürülmüştür. Çocuğun sosyal ağlarda girdiği yerlerin denetlenmesi, ebeveynlerin süre kısıtlamaları getirmeleri gerektiği ve bu şekilde dijital ebeveynlik rollerini yerine getirmeleri gerektiği tespit edilmiştir.

Çalışmada çocukları internet gibi ortamların risklerinden korumak için ebeveynlerin neler yapmaları gerektiği üzerinde durulduğundan bu araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Dokuzuncu çalışma, Sekmen (2019)'a ait makaledir. Çalışmada, 'Youtuber' 'ların yeni medyayı para kazanma amacıyla kullandıkları, Youtube videolarında çocukları para kazanmak için kullandıkları için çocuk mahremiyetini yok edilmesinden bahsedilmiştir. Çocuklar tüketim olgusunun içinde bırakılarak mahrem alanları yok edilmiştir. Çalışmada Prenses Elif Youtube kanalı içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre Prenses Elif Youtube kanalında video kapak görselinde oyuncak kullanılmıştır. Oyuncakların içinde tüketim kültürü ürünleri yer almaktadır. Baba ise çocuk tüketim ürünlerini tanıtarak tüketime özendirilmektedir.

Bu çalışma, sosyal medyanın içinde olan Youtube' nin çocuklar üzerinde yarattığı risklerden olan mahremiyetin ihlali ve çocukların kişisel verilerinin ele geçirilmesi özellikle bu mahremiyet ihlalini ebeveynlerin yapmış olmaları ile sosyal medya kullanımında dijital ebeveynin ve çocuğun mahremiyet ilişkisi araştırmasına benzerlik göstermektedir.

Bu konuda hukukçular gerekli yasaları düzenlemeliler ve yeniden gözden geçirmelidirler. Çocukların mahremiyet ihlalleri konusunda ebeveynlere gereken uyarılar yapılmalı ve bu konuda bilinçlendirilmelidirler. Çocukların mahremiyetlerini ebeveynlerin korumaları gerekmektedir. İnternet ve sosyal medya ortamlarında özellikle çocuklar savunmasızdırlar. Önlerine çıkan risk ve tehlikelerinin farkında değildirler. Bu yüzden çocukları korumaya yönelik gerekli yasal kararların alınması gerekmektedir.

Onuncu çalışma, Atalay (2019) 'a ait makaledir. Çalışmada Youtube' da hem izleyici olan hem de yayın yapan çocuklarının yaş aralığının artık çok düştüğünden söz edilmektedir. Çocukların sosyal medyayı denetimsiz bir şekilde kullandıkları, psikolojik gelişmelerini olumsuz yönde etkileyecek gelişmelere maruz kaldıkları bildirilmiştir. "Babishko Family Fun TV" isimli Youtube kanalı içerik çözümlemesi yöntemi ile incelenmiştir. Çocuğun meta muamelesi görmesi, çocuk hak ve mahremiyet ihlallerinin yapılması ve çocukların tüketime özendirilmesi açısından eleştirilmiştir. Çocukların sosyal medyayı kullanarak yaşayacakları sorunlar ele alınmıştır. Bu konuda ebeveynler ilgisiz davranmaktadır, çocuklarının sosyal medya mecralarında paylaşım yapmalarına izin vermemektedir, bazen de kendileri çocuklarını bu mecralarda ön planda tutmaktadırlar. Ebeveynleri bilinçlendiren bir sistemin olmayışı büyük bir sorundur.

Bu kanalda çocuğun hangi eylemler içinde gösterildiği, çocuğun tavrının nasıl olduğu, kanalın sunduğu gizli mesajların neler olduğu ve videoları izleyen çocukların kanal hakkındaki görüşlerinin nasıl olduğu tespit edilmiştir. Yeni medyayla birlikte çocukların sosyal mecralarda fazlasıyla aktif hale geldikleri ve artık içerik ürettikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynler tarafından da çocukların içerik üretmeye itildikleri tespit edilmiştir. Çocuklar bu mecralarda özel hayatlarını

sergilerler. Kendilerinin ve ailelerinin mahremiyet alanlarını ihlal ederler. Bu durum güvenlik tehditlerine de yol açar. Sosyal mecralarda her bilgi kaydedilir. Kullanıcılar da dijital ayak izi bırakırlar. Çocuk gelecekte bu durumun kendisini etkileyebileceğinin farkında bile değildir. “Babishko Family Fun Tv” isimli kanalda Işıl takipçilerinden videolarına yorumlar yapmalarını ister. Bu kanal çocukları tüketime özendirir, bazı çocuklarda kıskançlığa yol açar. Bazılarında ise hayranlık ve siber zorbalık sergileyen yorumlar yapmalarına yol açar. Işıl’ın bir çocuk olmasına rağmen makyaj videolarının yayınlanması, saçlarının boyanması yanlış bir davranıştır. Kapitalizme, tüketime, alışverişe ve gösterişe özendiren bu kanal çocuklar açısından çok tehlikelidir. Bu konuda ebeveynler bilinçlendirilmeli, sosyal mecralarda içerik oluşturmanın tehlikelerinden haberdar olmaları sağlanmaktadır. Işıl’ın babası gibi birçok ebeveyn sosyal medyadan çocuk üzerinden gelir elde etmeye çalışsa da bu durum yanlıştır. Çocuğun kişilik hakları ve mahremiyeti koruma altına alınmalıdır.

3. Bulgular

Literatür taraması ile elde edilen veriler kullanımlar ve doyumlar kuramı ile ilişkilendirilmiştir. İletişim sürecinin araç boyutundan öte, izler kitlenin bizzat iletişim sürecinin üretimine katılması ve insani bir gereksinim olan kitle iletişim araçlarını kullanma pratiği KDY için önem taşımaktadır. Rubin, Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımının temel bileşenlerinin, bireylerin psikolojik ve sosyal çevresi, iletişime yönelik ihtiyaçlar ve güdüler, medya sistemi, medyaya yönelik tutum ve beklentiler, iletişim davranışı ve bu davranışın çıktıları olduğunu belirtmektedir(Rubin,2002,s.27). Araştırmada da çocukların ve ebeveynlerin sosyal çevresi, iletişime yönelik ihtiyaç ve güdeleri doğrultusunda sosyal medyayı kullandıkları ve içerik oluşturarak doyuma ulaştıkları görülmüştür.

İncelenen makalelerin ilkinde sosyal medyayı kullanım alışkanlıklarının öğrencilerin mahremiyet algılarını değiştirdiği görülmüştür. Sosyal medya kullanımı ile mahremiyet ilişkisi kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre kullanıcıların ihtiyaç ve güdeleri doğrultusunda sosyal medyada mahremiyet kavramını tanımladıklarını göstermektedir. İkinci makalede dijital ebeveynlerin sosyal medyadaki mahremiyet algıları kullanımlar ve doyumlar yaklaşıma göre açıklanmıştır. Çocukların sosyal medya platformlarını ihtiyaçları doğrultusunda kullanmalarının dijital ebeveynler üzerindeki mahremiyet algısını ortaya çıkardığı görülmüştür. Üçüncü makalede ise sosyal medya kullanımıyla mahremiyet kavramının dönüşüm geçirdiği ve bu ağları kullanan insanların tutum ve beklentileri doğrultusunda paylaşımlarının mahremiyet açısından değişime neden olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Bireylerin sosyal medyaya yönelik tutum ve beklentileri doğrultusunda mahrem alanına yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Dördüncü makalede annelerin çocuklarını takip etme tecrübeleri mahremiyet kavramı açısından ele alınmıştır. Kullanımlar ve doyumlar kuramına göre annelerin sosyal medyayı kullanım durumları, bu mecralardan çocuklarını takip etme davranışı ile ilişkilendirilmiştir. Annelerin çocuklarını takip etmek için kullandıkları sosyal medyada mahremiyet kavramına bakış açıları tespit edilmiştir. Beşinci makalede kullanımlar ve doyumlar kuramına göre çocukların sosyal medyayı kullanım durumları ve ebeveynlerin çocuklara karşı tutumları mahremiyet kavramı açısından incelenmiştir. Altıncı makalede çocukların interneti kullanım amaçlarıyla ebeveynlerin tutum ve davranışları arasında ilişki görülmüştür. İnterneti ihtiyaçları doğrultusunda kullanan çocuk doyuma ulaşmakta ve bilinçsizce davranışlarda bulunmaktadır. Zararlı içeriklere maruz kalmaktadırlar. Çocuklar interneti kullanımları doğrultusunda tehlike altında olmaktadır. Bu durumunda ebeveynlere büyük görevler düşmektedir. Yedinci makalede çocukların ve ebeveynlerin mahremiyet algılarının dönüşüm geçirdiği ifade edilmiştir. Kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda yaptıkları paylaşımlar çocuklar ve ebeveynler açısından riskleri ve mahrem alan ihlallerini ortaya çıkarmaktadır. Ebeveynlerin sosyal medyayı bilinçsiz bir şekilde kullandıkları ve çocuklarının mahrem alanlarını ihlal ettikleri görülmüştür. Sekizinci makalede çocukları sosyal medyanın, internetin risklerinden korumak için ebeveynlerin neler yapmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre ebeveynlerin medyaya yönelik tutum ve beklentileri ele alınmaktadır. Dokuzuncu makalede ebeveynler

youtuberlık yaparak ürünleri tanıtmakta, çocukları tüketime özendirmekte ve bu yolla para kazanmaktadırlar. Sosyal medya platformlarını kullanarak çocuklar üzerinde risk yaratmaları ve mahremiyet ihlalleri yaptıkları görülmüştür. Onuncu makalede sosyal medyayı ihtiyaçları doğrultusunda kullanan ve içerik üreten çocukların sosyal medyayı denetimsiz kullandıkları görülmüştür. Ebeveynlerin de bu konuda bilinçsiz oldukları, çocukların paylaşımlarına izin verdikleri hatta kendileri paylaşımlarda bulunarak mahremiyet ihlali yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya kullanımı üzerinden mahremiyet ilişkisi ele alınırken hem çocuklar hem de ebeveynler bilinçlendirilmelidir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

İncelenen literatür taramasına göre, bazı ebeveynlerin çocukların mahrem alanlarını koruma konusunda dijital ebeveynlik rollerini yerine getirdikleri, çocukları mahrem alan ve tehlikeler konusunda bilgilendirdikleri tespit edilmiştir. Bazı ebeveynlerin ise bu konuda oldukça bilinçsiz ve ilgisiz olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal medyanın getirdiği zararların farkında olmayan, ticari amaçlı sosyal medyada çocuklarını paylaşan ebeveynlerin var olduğu tespit edilmiştir. Çocukların mahrem alanlarını kendileri ihlal etmeye başlamışlardır. Bu konuda ebeveynler bilgilendirilmelidir. Dijital ortamlarda nasıl davranmaları gerektiğinin bilincinde olmalı ve sosyal medyayı temel kullanım seviyesinde kullanmaları gerekir. Sosyal medyada zararlı içeriklerin, tehlikelerin bilincinde olarak çocuklarını bu yönde eğitmelidirler. Sosyal medyadaki risklerin farkında olan çocuk mahrem alanlarını daha fazla korumaya başlayacaktır. Ebeveynler dijital ortamlarda gezinen çocuklarını sürekli kontrol etmelidirler. Girdikleri siteleri, oynadıkları oyunları, sosyal medyada ne yaptıklarını bilmelidirler. Aksi taktirde çocuk zararlı içeriklere maruz kalabilir ve mahrem alanları ihlal edilebilir. Literatürde yer alan çalışmalara göre sosyal medya kullanımıyla mahremiyet kavramının dönüşüm geçirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya kullanımıyla mahremiyet algısı değişmiştir. Dijital ebeveynlerin sosyal medyayı kullanım amaçları ile mahremiyet algıları değerlendirilmiştir.

Sosyal medya kullanımının çocukların mahremiyetini etkilediği ve bu platformlardan çocukları korumak için önlemlerin alınması gerektiğine ulaşılmıştır. Sosyal medyada yapılan paylaşımların mahremiyet açısından değişime neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yeni medyayla birlikte mahrem alanların değişim geçirdiği görülmüştür. Mahrem alanların kişiler tarafından sosyal medyada ortaya çıkarıldığı ve mahremiyet ihlallerinin gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Mahrem alan olarak değerlendirilen yerlerin kişiler tarafından farklılık gösterdiği ve paylaşımlar doğrultusunda mahremiyet olgusunun etkilendiği tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin mahremiyet kavramına bakış açıları incelendiğinde çocuklarının mahrem alanlarını odaları, telefonları ve bilgisayarları olarak ifade etmişlerdir. Mahrem alanların farkında olsalar bile yine de bu alanlara dahil olmayı ebeveynlik görevi olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklarının mahrem alanlarını korumak isteyen ebeveynlerin çocuklarının bu mecraların zararlarına karşı uyardıkları görülmüştür. Çocukların çoğunluğunun kendi bilgisayarları oldukları ve bu durumun ebeveynlerin denetimlerini zorlaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların ebeveynlerden daha fazla bilgiye sahip oldukları, ebeveynlerin ise çocuklardan daha fazla bilgiye sahip olarak onları risklerden korumaları gerektiği tespit edilmiştir. Bazı ebeveynlerin de çocuklarını sosyal mecralarda korumadıkları ve bilinçsiz davrandıkları tespit edilmiştir. Mahremiyet olgusu dönüşüm geçirerek çocuklar ve ebeveynler üzerinden risklere yol açtığı görülmüştür. Ebeveynlerin takipçi sayılarının artması için çocukları üzerinden paylaşımlarda buldukları ve çocukların mahrem alanlarını reklam içerikli paylaşımlarda kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin para kazanma amacıyla sosyal medya platformlarını kullandıkları ve çocuklarının mahrem alanlarını yok sayarak paylaşımlarda buldukları, çocukları tüketime özendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların da sosyal medyayı kullanarak kendi içeriklerini oluşturdukları ve bu içerikler ile diğer çocukları tüketime özendirdikleri görülmüştür. Ebeveynlerin ilgisiz davranarak çocukların paylaşımlarına izin verdikleri tespit edilmiştir.

Sosyal medya kullanımı ile çocukların ve ebeveynlerin mahremiyet ihlalleri yapmamaları, paylaşımlarına dikkat etmeleri ve bu doğrultuda bilinçlendirilmeleri gerektiğine ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken neler yapmaları gerektiği üzerine bilgi almaları, çocuklarıyla iletişim içinde olmaları ve güncel gelişmeleri takip etmeleri sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynler dijital ebeveynlik rollerinin bilincinde olarak davranmalı, çocuklarına mahremiyeti ve özel bilgilerin korunması gerektiğini aktarmalıdır. Ebeveynler sosyal medyayı kısıtlayıcı yaklaşımlara girmek yerine eğitici olmalı ve teknolojik gelişmeleri takip etmelidir. Bu amaçla araştırmacıların, eğitimcilerin, psikologların, toplumbilimcilerin ve bu konuyla ilgili kurum ve kuruluşların yapacağı yeni araştırma ve incelemelere gerek duyulmaktadır.

Kaynakça

- Akın, M. A., (2018). "Sosyal Medyada Gözetim: Bir İktidar unsuru Olarak Ebeveyn", *Medya ve Mahremiyetin Sınırları Sempozyumu*.
- Akyazı, A., (2019). "Mahremiyetin Dönüşümü: Ünlülerin Instagram Paylaşımları Üzerine Bir Araştırma", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18 (1) , 197-216.
- Atalay, G., (2019). "Sosyal Medya ve Çocuk: "Babishko Family Fun TV" İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi", *Erciyes İletişim Dergisi Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı*, (1) , 181-199.
- Ayhan, B. ve Çavuş, S., (2014). "İzleyici Araştırmalarında Değişim: Kullanımlar ve Doyumlardan Bağımlılığa", *Selçuk İletişim*, 8(2), 33-55.
- Barkuş, F., ve Koç, M., (2019). "Dijital Mahremiyet Kavramı ve İlgili Çalışmalar Üzerine Bir Derleme ", *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 35-44.
- Bostancı, M., (2019). "Dijital Ebeveynlerin Sosyal Medyada Mahremiyet Algısı", *Online Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 116-126.
- Budak, H., (2018). "Sosyal Medya İletişimde Mahremiyetin Serüveni", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 147-168.
- Büyükbaykal, C. I. ve Temel, G., (2019). "Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı ve Gençlik", *International Journal of Cultural and Social Studies*, 5(2), 436-446.
- Canöz, N., (2016). "İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları", *SUTAD* ,(39),425-440.
- Demir, İ. ,Baz, D. ,Atarbay, S., (2017). "Annelerin Ergeni İzleme Stratejileri: Mahremiyet ve Kişisel Alan Bağlamında Fenomenolojik Bir Çalışma", *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 68-82.
- Dursun, C., (2019). "Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Teşiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme", *Çocuk ve Medeniyet* , 4 (8) , 196-207.
- Erişir, R. M., ve Erişir, D., (2016). "Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde "Sharenting" ("Paylaşanababalık") Örneği", *Yeni MedyaHakemli, Akademik, E-Dergi* , (4) , 51-62.
- Karaboğa, M. T., (2019). "Dijital Medya Okuryazarlığında Anne ve Baba Eğitimi", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2042-2066.
- Karahisar, T., (2014). "İnternette Çocukları Bekleyen Riskler ve Medya Okuryazarlığı", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-94.
- Kırhan, A. ,(2007). Üniversite Öğrencilerinin Tematik Televizyon Kanal Tercihleri Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı-Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde Maltepe Üniversitesi'nde Bir Çalışma, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Küçük Kurt, M., Hazar, Ç. M., Çetin, M. ve Topbaş, H., (2013). "Kullanımlar ve Doymalar Yaklaşımı Perspektifinden Üniversite Öğrencilerinin Medyaya Bakışı", *Selçuk İletişim* , 6 (1) , 37-49 .
- Rubin, Alan M., "The Uses-and- Gratifications Perspective of Media Effects" *Media Effects:Advances in Theory and Research*, Editor: Jennings Bryant,NJ USA: Lawrence Erlbaum Associates, 2002 .
- Oktik, N., (2013). "Sosyal Kontrol, Çocuk ve İnternet", *Bildiriler Kitabı*, 298-308.
- Okumuş, V. ve Parlar, H., (2018). "Çocukların Sosyal Medya Kullanım Amaçları ve Ebeveyn Tutumları", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 358-367.
- Özer, Ö., (2017). "Kullanımlar ve Doymalar Kuramı Çerçevesinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.B.F Öğrencilerinin Twitter Kullanımı Üzerine Bir Analiz", *Intermedia International E -journal* , 4 (6) , 42-57 .
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*. K. İnal (Çev.). Ankara: İmge.
- Sekmen, M., (2019). "Çocuk Youtuber"larda Sorunlu Bir Alan: Tüketim ile Mahremiyetin Yitimi", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4): 3567-3581.
- Serin, H., (2019)." Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında mı? ", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 20(Özel sayı), 1-22.
- Şimşek, T., (2019). "Sosyal Medyada Mahremiyetin İfşası: Instagram Örneği", *Sosyolojik Düşün*, 4(1), 11-22.
- Tiryakioğlu, F. ve Yavaşçalı, A. H., (2019). "Kullanımlar ve Doymalar Teorisi Bağlamında Twitch Tv Kullanıcılarının Kullanım Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma", *Dördüncü Kuvvet*, 2 (1) , 69-87.
- Üksel, S. ,(2015). *Kullanımlar ve Doymalar Kuramı Çerçevesinde Sosyal Medya Kullanımı: Sakarya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmış) Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlü, D. G., (2019). "Web Sitelerinde Dijital Ebeveynlere Sunulan İçerik Toplumsal Cinsiyet Rollerinden Bağımsız Olabilir Mi?: 'Bebek.com' Web Sitesi Örneği", *Fe Dergi: Feminist Eleştiri* , 11(2), 24-35.
- Yaylagül, L., (2006). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınevi.
- Yıldırım, Ş., Özdemir, M. ve Alparslan, E. ,(2018). "Kullanımlar ve Doymalar Kuramı Çerçevesinde Bir Sosyal Medya Paylaşım Ağı İncelemesi: Facebook Örneği", *Intermedia International E-journal* , 5 (8) , 44-63.
- Yurdakul, vd., (2013). "Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller", *Gaziantep University Journal of Social Sciences* , 12(4), 884-894.